

Редакційна колегія:

ВІДНЯНСЬКИЙ С.В.,
доктор історичних наук, професор, завідувач відділу всесвітньої історії та міжнародних відносин Інституту історії НАН України;
ГАЛЬЧИНСЬКИЙ А.С.,
доктор економічних наук, професор;
ГУБЕРСЬКИЙ Л.В.,
доктор філософських наук, професор, академік НАН України, ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
ГУМЕНЮК Б.І.,
доктор історичних наук, професор, Надзвичайний і Повноважний Посол;
ДЕНИСЕНКО А.В.,
кандидат історичних наук, головний редактор наукового щорічника "Україна дипломатична";
ЖАЛОБА І.В.,
доктор історичних наук, професор Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України;
КОПИЛЕНКО О.Л.,
доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук України, член-кореспондент НАН України, директор Інституту законодавства Верховної Ради України;
КОПШЕЛЬ О.А.,
доктор історичних наук, професор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
КУДРЯЧЕНКО А.І.,
доктор історичних наук, професор Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України, директор Інституту всесвітньої історії НАН України;
КУЛЬЧИЦЬКИЙ С.В.,
доктор історичних наук, професор, зав. відділом Інституту історії України НАН України;
ЛЕЩЕНКО Л.О.,
доктор історичних наук, професор Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України;
МАНЖОЛА В.А.,
доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
МИКИТЕНКО Є.О.,
Спеціальний Представник України з питань Близького Сходу та Африки;
ПАЗЕНОК В.С.,
доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Української академії політичних наук;
ТАУКАЧ О.Г.,
головний редактор журналу;
ЦІВАТИЙ В.Г.,
кандидат історичних наук, доцент, перший проректор Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України;
ЧЕКАЛЕНКО Л.Д.,
доктор політичних наук, професор Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України;
ШЕРГІН С.О.,
доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри регіональних систем та європейської інтеграції Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України;

Рекомендовано до друку Вченою радою Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України протокол № 01 від 01.09.2012 р.

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Ольга Таукач, Юлія Валєєва, Володимир Семенов, Леся Савчин, Галина Яворська, Валерій Гришаков.

Позиція авторів не завжди збігається з позицією редакції. Усі права захищені. Передрук матеріалів без посилання на "Зовнішні справи" не дозволяється. Редакція не несе відповідальності за зміст рекламних оголошень.

"Зовнішні справи", науковий журнал
2012, № 10. Виходить щомісяця.

Засновники – Міністерство закордонних справ України, Дипломатична академія України при Міністерстві закордонних справ України, Державне підприємство "Журнал Міністерства закордонних справ України "Політика і час".

Адреса редакції: 01018, м. Київ, Михайлівська площа, 1.
Телефон/факс: 38 044 279 39 18
Електронна пошта: o.taukach@mfa.gov.ua, www.uaforeignaffairs.com
Видавець: ДП "Політика і час"
Реєстраційне свідоцтво КВ № 14838-3809 ПР від 29 грудня 2008 р.
Друк: ТОВ "Вістка".

Тираж 1000 примірників.
Відпускна ціна редакції – 15 гривень.
Передплатний індекс: 74402.
"Зовнішні справи", 2010.

На наших обкладинках:
1 стор. – фото Володимира Харченка;
2 стор. – Репродукція картини Галини Москвітної.

Для багатьох жителів Планети 2012 р. став роком вибору.

Громадяни Росії, Білорусі та Казахстану обрали для себе Єдиний економічний простір. Угорці, сирійці та громадяни Північної Кореї – нові конституції.

Казахстан на дострокових виборах маджилісу підтримав Народно-демократичну партію «Нур Отан», на парламентських виборах у Єгипті перемогу здобула партія «Братів-мусульман». Парламентські вибори відбулися в Ірані, Абхазії, Вірменії, Сербії, Сирії, Алжирі, Лівії, Білорусі, Грузії; дострокові – у Словаччині, Греції, Нідерландах, Литві; повторні – у Південній Осетії.

Хорватія проголосувала за вступ до Європейського Союзу. Тайвань, Фінляндія, Російська Федерація, Туркменістан, Ємен, Молдова, Німеччина, Сенегал, Малаві, Франція, Угорщина, Сербія, Єгипет, Ісландія, Мексика, Нагорний Карабах, Індія, Сомалі, Венесуела обирали президентів. Тобто, до активного політичного життя мали можливість долучитися майже 2 млрд. мешканців планети. І ще для майже 360 млн. громадян проблема вибору постане до кінця 2012 року. Так, 28 жовтня головний законодавчий орган обиратиме Україна, а 6 листопада з новими очільниками держави визначатимуться народи Сполучених Штатів і Пуерто-Ріко.

Що матиме більші впливи на подальший розвиток людства – результати голосувань, до яких причетні більше третини населення планети, чи початок нового циклу (21 грудня 2012 року) календаря майя – покаже час і наше ставлення до процесу та результатів зробленого вибору.

В одній давній притчі йдеться про мудреця, який усе своє життя почувався щасливим. Він завжди посміхався, і ніхто ніколи не бачив його сумним. Коли він став зовсім старим і лежав на смертному одрі, збираючись перейти до кращого зі світів, його учень сказав: «Ми захоплюємося Вами, пане Учителю! Чому Ви ніколи не сумуєте? Як Вам це вдається?»

– Коли я був молодим, то запитав про це свого Майстра. Тоді мені було 17 років і був я абсолютно нещасним. Мій вчитель був старий, але щасливий без усякої видимої причини. І він сказав мені: «Багато років тому я був таким сумним, як і ти ніни. І раптом зрозумів – це МІЙ вибір, це МОЄ життя». Відтоді я роблю цей вибір щодня, щогодини, щохвилини. Прокидаючись, я запитую себе: «Ну, що ти обереш сьогодні – смуток чи блаженство?» І завжди виходить так, що я обираю блаженство.

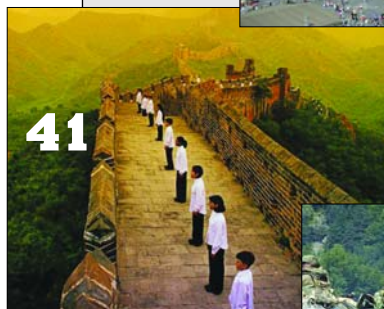

Наш передплатний індекс 74402

Передплатити "Зовнішні справи" ви можете у наших партнерів:

- ДП „Преса” Тел./факс: +38 (044) 289-07-74;
- ТОВ „НВП „Ідея”, вул. Артема, 84, м. Донецьк. Тел. +38 (062) 304-20-22;
- ООО Фірма „Періодика” Тел. + 38(044) 550-94-51, +38 (044) 550-41-33, через термінали самообслуговування мережі “24 nonstop” та в мережі Інтернет на сайті www.epodpiska.com;
- АТЗТ „Саміт” (Київ, 044), 521-40-50 (багатокан.), 521-23-75;
ТОВ „Саміт-Кременчук” (Кременчук, 0536(6)), 5-69-27, 777-971, 779-755;
філія ТОВ „Саміт-Кременчук” (Полтава, 0532), 63-68-40;
ДП „Саміт-Дніпропетровськ” (Дніпропетровськ, 056), 370-44-23, 370-45-12;
АТЗТ „Саміт-Харків” (Харків, 0577), 142-260, 142-261;
ДП „Саміт-Крим”, (Сімферополь, 0652), 516-355, 516-356;
філія ДП „Саміт-Крим” (Ялта, 0654), 32-41-35,

або придбати вроздріб у редакції журналу „Зовнішні справи” за адресою: 01025, м. Київ-25, вул. Велика Житомирська, 2. Тел./факс: +38 (044) 279-39-18.
Відпускна ціна видання – 15 гривень.

5 Із думкою про престиж держави

ДИПЛОМАТІЯ

6 XI Нарада керівників закордонних дипломатичних установ України

- Економічні орієнтири української дипломатії
- Курс на європейську інтеграцію
- Український бізнес-клімат
- Імідж України – шляхи поліпшення

ПОЛІТИКА

14 Український час на швейцарському годиннику

16 Вплив чинника нейтралітету на формування зовнішньої політики Швейцарії

20 Формування порядку денного головування України в ОБСЄ у 2013 році

24 «Червоний Гуллівер» Уго Чавес

ГЕОПОЛІТИКА

30 Росія в азійсько-тихоокеанській інтеграції: погляд із Києва та Владивостока

ДОСЛІДЖЕННЯ

36 Мексика: особливості політичного розвитку двох останніх десятиріч

41 Глобальний виклик Китаю

КОНФЛІКТОЛОГІЯ

46 Вплив російсько-грузинської війни 2008 року на перспективу врегулювання грузинсько-абхазького та грузинсько-осетинського конфліктів

48 «Заморожені конфлікти»: виклики та перспективи врегулювання

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА

50 Близькосхідні акценти (огляд основних результатів участі делегацій країн РСАДПЗ у роботі 67-ї сесії Генасамблеї ООН)

ІСТОРІЯ

54 «Альмінська справа-2012»: на згадку про минуле – в ім'я майбутнього

56 У Києво-Печерському заповіднику працює унікальна виставка, присвячена 200-літтю війни 1812 року

58 Книжкова полиця-2012 від ГДПШу

КУЛЬТУРА

60 Українсько-китайській співдружності – 20 років

Із думкою про престиж держави

Під час зустрічі з учасниками XI Наради керівників закордонних дипломатичних установ України президент Віктор Янукович наголосив на тому, що всім учасникам виборчих перегонів у державі будуть забезпечені рівні умови. За його словами, українські дипломати повинні забезпечити можливість проголосувати за кордоном усім громадянам нашої країни, які мають на це передбачене законом право. Віктор Янукович підкреслив, що від того, як пройдуть цьогорічні парламентські вибори, залежатимуть соціальна стабільність держави та перспективи її подальшої модернізації. «У цьому контексті наголошую, що вибори на закордонних виборчих дільницях повинні бути організовані зразково», – сказав президент.

Глава держави підкреслив, що Верховна Рада України повинна ухвалити державний бюджет на 2013 р. у листопаді поточного року. У цьому контексті президент звернув увагу Міністра закордонних справ Костянтина Грищенка, керівників диппредставництв на важливість уже до кінця жовтня визначитися з їх потребами щодо обсягів фінансування, які мають бути закладені в держбюджеті-2013.

На зустрічі йшлося про те, що МЗС повинно активізувати системну роботу з економізації зовнішньої політики України. «Сьогодні я бачу, що в цьому напрямі йде робота – співпраця з вітчизняними товаровиробниками, представниками бізнесу», –

сказав президент. Він зокрема відзначив участь українських послів у роботі з організації бізнес-форумів, їх зусилля щодо зміцнення зв'язків між товаровиробниками України та споживачами на території держав перебування.

«Це вкрай нам необхідно – захист інтересів держави. Збільшення товарообігу і зростання економіки – наша головна мета», – підкреслив В. Янукович.

«Я переконаний, що створення гнучких механізмів співпраці в рамках державно-приватного партнерства, створення умов для бізнесу, залучення інвестицій – це той шлях, який буде нас вести до успіху», – наголосив президент.

Глава держави підкреслив важливість оновлення матеріально-технічної бази закордонних дипломатичних представництв нашої країни, їх гідного облаштування тощо. «Я хотів би, щоб ми приділили цьому питанню окрему нараду», – зазначив президент, звертаючись до Міністра закордонних справ, додавши, що до участі в нараді варто залучити голову уряду, представників Мінфіну, інших відповідальних установ.

На думку В. Януковича, йдеться про необхідність

визначення переліку проблемних питань та обсягу робіт щодо облаштування українських диппредставництв. Це зокрема стосується вирішення земельних питань, ремонту та реконструкції приміщень, оновлення матеріально-технічної бази. Така робота повинна мати системний характер. «Це потрібно для того, щоб кожен посол знав, на що можна розраховувати, на яку допомогу з боку держави», – підкреслив президент, додавши, що для фінансового забезпечення відповідних кроків дипломати повинні вже найближчим часом підготувати відповідні пропозиції, адже йдеться про обличчя нашої держави за кордоном.

Глава держави наголосив, що стратегічним пріоритетом України залишаються європейська інтеграція та укладання Угоди про асоціацію з Євросоюзом. «Сама ідея та близькість асоціації з ЄС стали важливим додатковим стимулом для наших внутрішніх перетворень», – підкреслив В. Янукович, відзначивши, що саме тому сучасна Україна відчутно змінюється в економічному, політичному та суспільному вимірах.

«Усі наші реформи жорстко прив'язані до євро-

пейських стандартів», – наголосив президент, оскільки йдеться не про самоціль або штучну вимогу, а «природну потребу, яку ми усвідомлюємо як справжня європейська держава».

Говорячи про гармонізацію національного законодавства з європейським, президент підкреслив: «Ми це робимо заради України, для себе, щоб наблизити нашу країну до технічних стандартів, без яких неможлива успішна робота підприємств різних галузей і збут нашої продукції на світових ринках».

Україна налаштована на подальшу розбудову конструктивних відносин з усіма своїми стратегічними партнерами – у зовнішній політиці влада й надалі дотримуватиметься принципу національного прагматизму.

Серед пріоритетних напрямів зовнішньої політики Глава держави назвав розвиток стратегічних відносин із США та Росією, зазначивши, що для України важливою є позитивна динаміка у відносинах не лише з традиційними «глобальними гравцями», а й із новими світовими та регіональними лідерами. Він зокрема підкреслив актуальність розбудови стратегічних відносин із Китаєм, перспективи розвитку співпраці з Бразилією, Індією, Республікою Корея, Казахстаном, В'єтнамом, Аргентиною.

«Дипломатична карта України є досить широкою, і ми бачимо реальні перспективи по всіх цих напрямках», – сказав В. Янукович.

ХІ Нарада керівників закордонних дипломатичних установ України

Відкрив нараду 2 жовтня 2012 р. Міністр закордонних справ України К. Грищенко. Почесними гостями дипломатичного зібрання стали Міністр закордонних справ Туреччини Ахмет Давутоглу та Генеральний секретар ОБСЄ Ламберто Дзанньєр.

Костянтин Грищенко, вітаючи присутніх, підкреслив важливість ролі Туреччини та ОБСЄ для України.

«Туреччина – не просто стратегічний партнер, а країна, яка має позитивний досвід в реалізації різних зовнішньополітичних концепцій. Сьогодні Туреччина може бути гарним прикладом у проведенні модернізації нашої держави», – зазначив К. Грищенко. «Головування в ОБСЄ у 2013 році – це честь і пріоритет для України. Наступного року наша держава реалізуватиме програму головування з метою зміцнення довіри та безпеки між її членами, надання їй нових імпульсів до розвитку та використання власних ресурсів», – зауважив міністр. У зв'язку з наближенням парламентських виборів в Україні, очільник МЗС наголосив на важливості провести їх демократично, відкрито та прозоро.

Окреслюючи основні вектори зовнішньої політики нашої держави, Костянтин Грищенко відзначив вагому роль диплома-

На початку жовтня в Києві відбулась одинадцята нарада керівників закордонних дипломатичних установ. Сама подія для українського зовнішньополітичного відомства вже давно стала традиційним засобом «звірити годинники, поділитися досвідом і вдосконалити методи роботи».

тичних місій за кордоном у обстоюванні національних інтересів на міжнародній арені.

Він наголосив на важливих досягненнях України в галузі зовнішньої політики та зовнішньоекономічних відносин, серед яких, зок-

рема, наближення нашої країни до підписання Угоди про асоціацію з ЄС, скасування візового режиму з низкою держав, спрощення візового режиму з Євросоюзом і деякими іншими країнами, успішне просування інтересів держави

на таких перспективних ринках, як: Латинська Америка, Південно-Східна Азія, арабський світ, Африка.

Позитивну динаміку має розвиток стратегічного партнерства України з провідними країнами світу. «Значні досягнення спостерігаємо у відносинах із США, зокрема, вивезення останніх запасів високозбагаченого урану з території України цього року та прихід на український ринок видобутку газу потужних компаній «Chevron» та «ExxonMobil», що стало ще одним кроком України до енергетичної незалежності».

Як свідчення розвитку стратегічного партнерства з Російською Федерацією, міністр виділив значні обсяги зростання товарообігу між нашими державами, постійний діалог із широкого кола двосторонньої проблематики на найвищому та міжвідомчому рівнях.

«Сьогодні важко знайти націю більш спрямовану в майбутнє, ніж Китай», – зазначив міністр, вказуючи на необхідність розвитку стратегічного партнерства з цією державою, що полягає нині в позитивній динаміці зростання товарообігу, спільних міжгалузевих проектах, кількості здійснених обома сторонами візитів.

Костянтин Грищенко підкреслив, що Міністер-

ство закордонних справ на виконання доручення президента надає пріоритетного значення захисту інтересів українських трудових мігрантів. Зокрема, завдяки втручання наших дипломатів українським заробітчанами було повернуто близько 880 тис. дол. несплаченої зарплатні. Міністр також відзначив успішно проведену роботу із забезпечення евакуації

сотень українських громадян, які опинилися в гарячих точках і зонах стихійних лих. «Робота наших дипломатів відчувалася громадянами, а це – найважливіше», – зазначив К. Грищенко.

«Активна робота наших дипломатів велася і щодо нейтралізації негативних коментарів про Україну, які не відповідають дійсності, щодо проведення чемпіонату Європи з футболу Євро-2012. Окремо варто згадати роботу на-

шого Посольства в Лондоні, яке активно сприяло участі наших олімпійців та параолімпійців в Олімпіаді-2012 у Лондоні», – підкреслив міністр.

Завершивши виступ, К. Грищенко запросив до слова свого колегу Міністра закордонних справ Туреччини **Ахмета Давутоглу**. У своїй промові головний турецький дипломат наголосив на важливості усвідомлення власної історії та географічного розташування: «Без Києва ви не зрозумієте історію Європи, так само, як і без Стамбула – історію Балкан, Середземного моря, Близького Сходу та Кавказу». «Усвідомлення нашої історії та географія – це великі можливості для нашої держави. Останнім часом ми пройшли і витримали три великі потрясіння. Перший – розпад Радянського Союзу та зміна геополітичного простору.

Другий – 11 вересня 2001 р., що змінило уявлення про можливості традиційної системи безпеки. Третій – 2011 рік – рік початку кризи у Європейському Союзі та подій «Арабської вес-

ни» у Північній Африці та на Близькому Сході. Сьогодні, коли я прокидаюся вранці, отримую та аналізую новини, які відбуваються навколо території Туреччини. На жаль, вони несуть певний відбиток неприємного, загрозливого, нестабільного характеру. Єдина сторона, яка приносить радість у питанні стабільності – це північна, там, де знаходиться Україна і Росія», – сказав А. Давутоглу.

Звертаючись у своїй

промові до стратегічних відносини України й Туреччини, міністр наголосив на постійному інтенсивному діалозі та взаємній зацікавленості з широкого кола питань. Особливо важливим, перспективним і активним є співробітництво наших держав у сфері торгівлі, енергетики, туризму і транспорту. Прикладом може слугувати турецька авіакомпанія «Turkish Airlines», що здійснює регулярні рейси до 6 міст України, також українські авіакомпанії є дуже активними в пасажироперевезеннях до Туреччини. Підкреслюючи важливість партнерства наших держав і великі можливості, А. Давутоглу сказав: «Сьогодні ми працюємо з нашими українськими та єгипетськими партнерами над перспективою створення спільної транспортної вертикалі «Північ – Південь» за участю наших трьох держав. Це потужний транспортний проект, який покликаний покращити торговельні, інвестиційні, туристичні та інші можливості не лише наших трьох держав і не лише держав регіону, а й усіх інших, які будуть зацікавлені в такому проекті».

Характеризуючи відно-

сини Туреччини та Євросоюзу, А. Давутоглу зазначив, що на сьогодні переговори стосовно вступу його країни в ЄС фактично припинилися, однак усі умови, необхідні для вступу, Туреччина виконала. «Уся справа у Європейському Союзі. Якби він був більш гнучким політично, економічно та культурно, він зміг би зрозуміти і прийняти нового члена до своєї спільноти. І це не лише не призвело б до загострення існуючих проблем в Європейському Союзі, а й навпаки, надало б йому більш динамічного розвитку, економічного зростання та виходу з кризи. Була б Туреччина в Європейському Союзі, там зараз взагалі не було б безробіття».

Насамкінець, А. Давутоглу звернув увагу присутніх на ситуацію в Північній Африці та на Близькому Сході. «У цьому регіоні залишається невизначеною ситуація та майбутнє низки країн. Але погляньмо на Туніс, Єгипет, Марокко – там відбулися позитивні зміни. Народи цих держав нарешті отримали демократично обрані ними уряди», – наголосив він. «Хтось може подумати, що Близький Схід є

менш пріоритетним і цікавим для України регіоном. Адже, він не межує територіально і регіонально з Україною. На моє переконання, така думка є хибною. Сьогодні жодна держава світу не існує відокремлено. Глобалізаційні процеси тісно пов'язують держави різних регіонів світу. Це підтверджується багатьма факторами міжнародного

співробітництва. Тому цей регіон для вас теж є дуже важливим», – сказав Міністр закордонних справ Туреччини.

На завершення відкриття XI Наради керівників закордонних дипломатичних установ України виступив Генеральний секретар ОБСЄ **Ломберто Дзанньєр**. У своїй промові він наголосив на тому, що

головування України в ОБСЄ – надзвичайно важлива та відповідальна місія. Розкриваючи сучасну роль ОБСЄ, Генеральний секретар зазначив, що ця організація опікується не лише питаннями регіону, як це було раніше. Нині масштаби нових викликів і загроз, у тому числі у сфері безпеки, дотримання прав людини тощо потре-

бують нового підходу. Ломберто Дзанньєр підкреслив важливість досягнення компромісу між усіма членами організації задля вирішення нагальних проблем, а також наголосив на першочерговій ролі України в цьому як держави, що незабаром розпочне своє головування в ОБСЄ.

Економічні орієнтири української дипломатії

Зовнішньополітична діяльність українських дипломатів повинна бути спрямована на обстоювання економічних інтересів країни. Про це заявив Прем'єр-міністр України **Микола Азаров** під час чергової наради з керівниками закордонних дипломатичних установ. За його словами, незважаючи на те, що торговельно-економічні представництва при посольствах України замінили на економічні відділи посольств, просування українських товарів за кордоном не стало більш активним. За словами М. Азарова, «пріоритети зовнішньої політики – це наші економічні інтереси», а «українським підприємствам є що запропонувати світовим ринкам». Глава уряду переконаний: дипломати повинні допомогти нашим підприємствам своєчасно побачити на ринку нові ніші та поради, як підвищити свою конкурентоспроможність. А для того, щоб стимулювати глав дипустанов, прем'єр-міністр запропонував ряд критеріїв, за якими треба оцінювати роботу послів, наприклад, за

результатами реалізації політики економізації за показниками зростання товарообігу.

Міністр закордонних справ України Костянтин Грищенко поінформував про основні завдання, які вирішує сьогодні дипломатична служба країни, зокрема у сфері європейської інтеграції, розвитку стратегічних відносин із РФ, США, іншими ключовими партнерами та щодо посилення позицій на нових перспективних ринках. Міністр наголосив на

важливості зміцнення координуючої ролі МЗС у контексті забезпечення цілісності зовнішньополітичного курсу держави, зазначивши, що наразі МЗС та Мінекономрозвитку домовилися про новий формат співпраці, який дасть змогу посилити роботу української дипломатії на зовнішньоекономічному напрямі.

Анатолій Максютя, перший заступник Міністра економіки України, виступаючи перед дипломатами, наголосив, що питання

посилення просування наших товарів на зовнішні ринки є одним із важливих напрямів економічної політики, підтримки внутрішнього виробника. Він додав, що з прийняттям Угоди про зону вільної торгівлі з країнами СНД відкриваються нові можливості з формування торговельно-економічних відносин на якісно новому рівні. Анатолій Максютя зазначив, що нині на порядку денному надзвичайно відповідальний період нашої співпраці – поетап-

на реалізація та розвиток положень Угоди про зону вільної торгівлі в рамках СНД. «Важливо – оперативно відпрацювати документи, які посилять її практичне значення», – сказав А. Максютя, уточнивши, що йдеться про розроблення угод про вільну торгівлю послугами, транзит трубопровідним транспортом, проведення переговорів щодо скорочення експортних та імпорتنих мит, інвентаризації діючої договірної бази з метою скасування застарілих угод тощо. Чиновник також зазначив, що всі міністерства повинні більш ефективно координувати зусилля з МЗС і закордонними дипломатичними установами. На переконання А. Максютя, треба створювати інфраструктуру підтримки експорту і зараз Мінекономіки працює над цим спільно з Міністерством закордонних справ. Як приклад, чиновник нагадав про ліберальну економіку США, яка має могутні державні інституції, що сприяють підтримці інвестицій і експорту за кордон. На жаль, в Україні такі інституції поки що в стадії розвитку. Зокрема, у нас є одна потужна інституція – «Ексімбанк», яка займається експортним кредитуванням. Водночас відсутня установа зі страхування експорту за кордон. Більшість країн ведуть серйозну протекціоністську політику, що видно на прикладі Російської Федерації. І українська зовнішня економічна політика, на думку А. Максютя, також повинна виходити з власних інтересів, і в цьому держава сподівається на допомогу дипломатів.

Едуард Лозовський, перший заступник голови Лу-

ганської облдержадміністрації у своєму виступі звернувся за підтримкою до послів. Ідеться про повне використання можливостей спільних міжурядових комісій з питань економічної співпраці, створених при МЗС Ради експортерів і Робочої групи зі співробітництва з регіонами України.

Андрій Березний, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Австрії, зазначив, що економічно розвинена Україна є цікавим партнером як для Австрії, так і для інших країн Євросоюзу. Зокрема, Австрія залишається одним із важливих торговельних партнерів нашої країни. За минулий рік товарообіг між обома державами становив 1 млрд. 302 млн. дол., що на 8%, або 96 млн. дол., більше, ніж 2010 року.

Обсяги експорту українських товарів до Австрії становили 588,7 млн. дол. та зросли на 16%, або 71,5 млн. дол., порівняно з 2010 р., обсяги імпорту зросли на 2,3% (+15,7 млн. дол.) і сягнули 713,3 млн. доларів. Сальдо в торгівлі товарами за цей період є негативним для України і становить 124,6 млн. доларів. Андрій Березний високо оцінив розвиток взаємодії наших країн в інвестиційній сфері, відзначивши активність австрійських інвесторів у питаннях державно-приватного партнерства. Він підкреслив, що вони є членами Ради інвесторів при Президенті України, постійно допомагають та ініціюють внесення змін до українського законодавства стосовно реформування регуляторної політики та фінансової сфери.

Володимир Толкач, Надзвичайний і Повноважний

Посол України в Державі Кувейт, повідомив, що інвестиційне співробітництво між Україною та Кувейтом знаходиться у стадії розвитку. У нашій країні, станом на 1 січня 2012 р. офіційно зареєстровано два спільних підприємства з обсягом прямих кувейтських інвестицій 0,1 млн. доларів. За інформацією Кувейтської інвестиційної адміністрації (KIA), остання інвестувала в компанію «СігмаБлейзер» (США), яка працює на українському ринку (інвестиції в компанію «Воля-кабель»), через своє англійське дочірнє підприємство близько 15 млн. доларів. До того ж, «Kuwait Energy» у грудні 2007 р. придбала в Україні 100% активів компанії «Rudis Drilling Company», яка працює на ринку газодобуток з 2001 року. Компанія «Kuwait Energy» планує у 2013 р. довести виробництво до 7000 барелів умовного палива на добу. Кувейтські інвестиції в компанію становили близько 165 млн. доларів.

Сергій Корсунський, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Туреччині, повідомив, що Туреччина є другим економічним партнером після Росії за обсягом товарообігу з Україною і займає 7-е місце за обсягом імпорту. На сьогодні наша країна загалом має негативне торговельне сальдо, однак саме з Туреччиною воно є позитивним +1,5 млрд. доларів. Також, посол повідомив, що на цьому етапі активно проводяться переговори щодо реалізації спільних проектів у АПК і енергетиці. Так, найближчим часом Туреччина передасть Україні пропозиції стосовно будівництва нового терміналу з прийому

зрідженого природного газу на своїй території. «Ми вивчаємо це питання, передали запрошення турецькій стороні прибути в Україну для проведення четвертої робочої групи з енергетики та попросили привезти на це засідання свої пропозиції», – зазначив посол, підкресливши, що раніше Україна пропонувала використовувати вже існуючий ЗПГ-термінал на півдні Стамбула, проте турецька сторона відмовилася. «Ми вели діалог з Туреччиною про те, щоб збільшити обсяги існуючого терміналу, щоб отримати через нього частину газу, проте турецька сторона відмовилася, запропонувавши взяти участь у будівництві нового терміналу перед Мармуровим морем», – додав С. Корсунський. «Туреччина платить сьогодні Росії 500 дол. за тисячу кубометрів газу, і Україна платить більше, ніж Німеччина за російський газ. Ні Туреччина, ні Україна не можуть нічого домогтися від Росії, тому необхідно спільно робити конкретні заходи. Такі переговори з Туреччиною ми ведемо на постійній основі, найближчим часом вони будуть інтенсифіковані», – запевнив український дипломат. Корсунський зазначив, що участь України в будівництві турецького терміналу є цікавим бізнес-проектом, який дасть змогу розширити альтернативні джерела постачань енергоносіїв у нашу державу.

Також посол нагадав, що 1 серпня набрала чинності угода про скасування віз для громадян України. Це позитивно позначиться в перспективі на зміцненні економічних контактів обох країн.

Курс на європейську інтеграцію

Заступник Міністра закордонних справ України **Віктор Майко** зазначив, що внутрішні реформи в Україні спрямовані на розбудову сучасної незалежної держави на основі кращих європейських стандартів. За його словами, географічне розташування нашої країни та її важлива роль у загальноєвропейських процесах змушують Євросоюз уважно, а іноді прискіпливо придивлятися до того, що у нас відбувається.

Характер здійснюваних реформ свідчить про непохитність наших намірів щодо продовження реалізації євроінтеграційного курсу. Тому, підкреслив доповідач, і повинна проводитися активна та системна інформаційно-роз'яснювальна робота на всіх рівнях і в усіх напрямках. Відзначалося, що зусилля уряду зосереджені на виконанні схваленої Президентом України Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство,

конкурентоспроможна економіка, ефективна держава».

Як важливий дороговказ євроінтеграційних реформ В. Майко назвав порядок денний Асоціації Україна – ЄС. Відповідні документи визначають напрям нашого руху на короткострокову та середньострокову перспективу. Укладення в найближчому майбутньому угоди про асоціацію дасть змогу пройти так звану точку неповернення в наших відносинах із Євросоюзом

і надасть додаткового потужного імпульсу в реалізації програми внутрішніх реформ. Значну роль відіграватиме політична та фінансова підтримка України на цьому шляху з боку Євросоюзу та його держав-членів. Це в інтересах як нашої держави, так і ЄС. Завдання посольств – переконати в цьому ті європейські столиці, яким емоції заважають прагматично та конструктивно підійти до відносин з Україною.

Український бізнес-клімат

Перший заступник Глави Адміністрації Президента України **Ірина Акімова** зупинилася на питаннях, що стосуються економіки та формують позитивний імідж України за кордоном.

Перш за все, вона зазначила, що Програма економічних реформ є комплексною і будувалася на прагненнях, які визрівали в суспільстві протягом кількох десятиріч. За цим документом здебільшого будується діяльність уряду, ця програма значною мірою враховується під

час роботи над законопроектами у Верховній Раді України. І вже зараз вона допомагає вирішувати багато принципових проблем.

Глобальний індекс конкурентоспроможності показав, що Україна поліпшила свої позиції за рік на 9 пунктів, з 82-го місця перейшовши на 73-є.

Майже на 30 пунктів ми піднялися за субіндексом розвитку інфраструктури; здійснили відчутне зростання у сфері дерегуляції бізнесу та домоглися суттєвого зростання на 14 по-

зицій у гуманітарній сфері, що включає в себе освіту та медицину. Зокрема, за пунктом, пов'язаним із нашими зобов'язаннями стосовно Цілей розвитку тисячоліття ООН до 2015 року (смертність серед немовлят і матерів) підняли на 15 пунктів.

Найголовніше, що така оцінка є зовнішньою й абсолютно об'єктивною.

Стосовно макростабільності, І. Акімова нагадала, що у 2008-2009 рр. борг відносно ВВП зріс у 3 рази. За останні ж 2,5 року це зростання спочатку було загальмоване і на сьогодні практично зупинене. Є надія, що з наступного року борг поступово зменшуватиметься, а нині цей показник дещо вищий 35%.

Друга базова ключова цифра – бюджетний дефіцит. Починали з 11% – дуже високого показника за будь-якими мірками. Зараз він знаходиться на рівні приблизно 1,8%.

В Україні минулого року

ризиків рецесії зростали більш як на 5%. Нині цей показник утримується на рівні 1,7%, що, звичайно, гірше того, що хотілося б, але, безумовно, краще того, що могло бути. Економіка продовжує зростати в умовах, коли різко погіршується ситуація на міжнародних ринках.

Ситуація в банківському секторі вирівнялася. Майже на 70% поліпшилася капіталізація банків, прийнято законодавчі акти, що посилюють механізм гарантування вкладів; з'явилися нормативні акти Національного банку України. Це підвищило довіру до банківської системи з боку вкладників: минулоріч депозити населення зросли на 18%, нині це зростання триває, підвищившись ще на 12%.

Частка проблемних кре-

дитів знаходиться на рівні трохи нижчому 13%, що демонструє позитивну динаміку.

Ірина Акімова ще раз підкреслила: стабільність – велике завоювання, яке вирізняє Україну на фоні інших, досить благополучних країн.

У державі було зроблено дуже багато для регуляції та законодавчого врегулювання бізнес-клімату.

Україна пішла шляхом скорочення дозвільних документів, ліцензій і позбавила можливості всі контролюючі органи, без винятку, втручатися в бізнес. Зокрема, скорочено кількість документів дозвільного характеру з 1200 до 141. До того ж, закон лімітує можливість додавання таких документів без голосування в парламенті, тобто, у чиновників не буде інструменту створити щось нове.

В усіх регіонах починає активно працювати механізм єдиного вікна, у якому можна отримати всі необхідні дозволи для ведення бізнесу та інші документи.

За словами І. Акімової, найбільш корумпованою галуззю в Україні залишається будівництво. З метою протидії цьому явищу використовується досвід Грузії. Зокрема, прийнято відповідний закон, за яким знижено кількість дозволів на будівництво з 90 до 23 – більш ніж утричі. Нині триває робота над доопрацюванням нормативної бази для того, щоб цей документ реально міг запрацювати.

Нещодавно президент підписав закон про адміністративні послуги, який різко обмежує можливість корупції у сфері надання

адмінпослуг населенню від видачі паспортів до будь-яких довідок, потрібних громадянам або юридичним особам. Закон передбачає створення вичерпного переліку послуг, за які потрібно сплачувати; встановлення меж вищої вартості платних послуг; заборона дробити послугу на кілька додаткових.

Отже, в економічній сфері процес в основному сконцентрований на підготовці хорошої законодавчої бази.

Так, прийняття Податкового кодексу дало змогу скоротити кількість податків, зокрема, загальнодержавні податки скорочено з 30 до 18, а місцеві – з 14 до 5.

У країні розпочалося зниження податку на прибутки. Від 25% у 2011 р. до 21% цього річ. Із 2014 р. цей податок зменшуватиметься до 16%. Це ті стимули, які надаються українському та зарубіжному бізнесу і повинні зацікавити його працювати в нашій країні.

Ще одна болюча тема – неповернений податок на додану вартість. На сьогодні за два роки (станом на 1 вересня ц.р.) скорочено суму простроченого неповернення з 32 млрд. до 4,5 млрд. доларів. Кількість підприємств, які нині мають право на автоматичне отримання поверненого ПДВ, наближається до трьох десятків.

Дуже важливим для розвитку як промисловості України, так і міжнародних партнерів стало прийняття Митного кодексу, що суттєво спрощує митні процедури та, за оцінкою експертів, в основному відповідає європейським стандартам.

Енергетичне коло пи-

тань, диверсифікація та збільшення енергоефективності завжди заслуговують на увагу. Це пов'язано з великою кількістю проблемних аспектів і в міжнародному просторі, і значною мірою всередині країни.

Україна пішла шляхом диверсифікації енергоресурсів, щоб знизити свою енергозалежність від дорогого імпортного газу. Таку політику підтримують абсолютно всі партнери нашої країни, і вона зараз конкретно реалізується в планах із будівництва терміналів зрідженого газу; розширенні частки енергоресурсів, що виробляються з поновлюваних енергоресурсів; прийнятті нещодавніх угод з американськими компаніями з розробки шельфового газу; наших проектах з розробки сланцевого газу; планах із переробки вітчизняного вугілля на газ. Це свідчить про те, що Україна розуміє необхідність бути енергонезалежною від основних партнерів у майбутньому; виступати надійним транзитером газу для західноєвропейських партнерів; докладати конкретні зусилля для того, щоб усе це реалізувалося на практиці.

Ще один факт, на якому зосередила увагу Ірина Акімова, – успішне проведення Євро-2012. Є чимало показників, починаючи від вкладання Україною в цілому з бюджету для реалізації цього інфраструктурного проекту 5 млрд. дол. (невелика сума, зважаючи на здійснений обсяг робіт), закінчуючи тим, скільки було збудовано доріг, сучасних аеропортів та інших об'єктів. Акімова навела слова Платіні, який сказав, що Укра-

їна за ці два роки підготувала за рівнем розвитку інфраструктури стрибнула вперед приблизно на 30 років. І цей процес, за переконанням доповідача, обов'язково буде продовжений.

Важливо відзначити, за словами І. Акімової, що Україна здійснює складні проекти, які в усьому світі вважаються не дуже популярними, зокрема, проведення пенсійної, земельної та медичної реформ.

Пріоритетними на 2013 р. доповідач назвала розвиток енергетичного сектору; транспортної інфраструктури; поліпшення інвестиційного клімату; реформу сільського господарства; продовження соціальних реформ, у тому числі пенсійної та медичної.

Завершуючи свій виступ перед українськими дипломатами, Ірина Акімова нагадала вимогу лідера держави обстоювати торговельно-економічні інтереси України, підкресливши, що саме цей критерій розглядатиметься як один із найважливіших у роботі дипломатичних служб.

Перед учасниками наради виступила Радник Президента України – Керівник Головного управління з питань конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента **Марина Ставнійчук**, яка зупинилася на пріоритетах у правовій і політичній сферах та ході конституційного процесу.

Радник Президента України – Керівник Головного управління з питань судострою **Андрій Портнов** висвітлив питання здійснення судової реформи в країні.

Імідж України – шляхи поліпшення

Суттєвим кроком на шляху поліпшення іміджу нашої держави у світі повинен стати початок роботи нового веб-порталу Міністерства закордонних справ України, презентований під час наради послів. Створюючи новий електронний ресурс, його розробники проаналізували та врахували досвід найвідоміших міжнародних організацій, урядових і громадських структур. Сучасні механізми дають змогу відвідувачам оперативно та просто знаходити необхідну інформацію. Швидкість, легкість і зручність стануть характерними особливостями оновленого сайту МЗС України. Переконатися в цьому можна буде вже в листопаді 2012 року.

На переконання першого заступника Міністра закордонних справ України **Руслана Демченка**, вплинути на позитивне сприйняття України за кордоном повинна культурна складова. Він закликав послів приділити цій сфері окрему увагу. «Поліпшення іміджу України як країни розвиненої європейської культури сьогодні перетворюється на важливий

фактор євроінтеграції. Цю роботу більше не можна вести за залишковим принципом», – заявив Р. Демченко. Він запропонував посольствам активно залучати до своєї роботи в країнах акредитації знаних фахівців із Національної академії наук, тісніше співпрацювати з творчими колективами й окремими митцями, постійно контактувати з регіонами України. Безумовно, більше можливостей у просуванні здобутків української культури та мистецтва у світі мають дипломатичні установи, при яких працюють культурно-інформаційні центри, що повинні стати потужним іміджевим інструментом.

Окремо Р. Демченко акцентував увагу на необхідності підтримки туризму. «Це не тільки прибуткова економічна галузь, а й надзвичайно сильний іміджевий чинник. Україна використовує його вкрай слабо, хоча має колосальний туристичний потенціал. Посольства повинні всіляко сприяти популяризації України як привабливої туристичної країни, забезпечувати участь туристичних компаній у роботі най-

важливіших туристичних салонів, допомагати в налагодженні контактів між туроператорами», – наголосив чиновник.

Із пропозиціями налагодження активної співпраці до послів звернулася **Олена Шаповалова**, Голова Державного агентства України з туризму та курортів. Вона відзначила, що останнім часом сфера туризму отримала потужний позитивний імпульс для свого успішного розвитку. Це стало результатом, з одного боку, проведеної адміністративної реформи та впровадження міжнародних принципів регулювання галузі, що дало змогу значно поліпшити підприємницький клімат на туристичному полі України. З іншого боку, успішне проведення фінальної частини чемпіонату з футболу Євро-2012 не тільки зламало певні негативні стереотипи щодо туристичної непривабливості України, а й надало нового поштовху для розвитку туристичної сфери. На думку Олени Шаповало-вої, саме завдячуючи Євро-2012 у світі піднялася потужна хвиля зацікавленості нашою країною.

Протягом 20-ти років, вважає Голова Державного агентства України з туризму та курортів, галузі не приділялося достатньо уваги. У квітні минулого року завдяки адміністра-

тивній реформі було прийнято Положення про Державне агентство України з туризму та курортів як окремого центрального органу виконавчої влади, що не є правонаступником попередньої служби, яка працювала під патронатом Міністерства культури. Діяльність агентства спрямовується та керується Віце-прем'єр-міністром України – Міністром інфраструктури Борисом Колесніко-

вим. Таким чином, туризм уперше в Україні потрапив до реального сектору економіки, який є бюджетоутворюючим, а не дотаційним. Це дало змогу, за словами керівника галузі, протягом двох років кардинально змінити ставлення до туризму в нашій країні.

«Звичайно, ми ще не змогли довести мовою статистичних даних тезу про те, наскільки високим може бути внесок туризму у ВВП України, але я сподіваюсь, що завдяки спільним зусиллям ми зможемо розкрити колосальний потенціал туристичної галузі та показати її надзвичайну важливість для економіки країни», – зазначила Олена Шаповалова.

Міжнародною діяльністю Держтуризмкурорт почало займатися практично з дня свого утворення. Агентство не тільки активно брало участь у багатосторонніх міжнародних заходах різного рівня, а й виступало ініціатором і організатором їх проведення, оскільки має потребу запозичити найкращий зарубіжний досвід. Так, на Шостому спільному засіданні українсько-австрійської робочої групи з туризму в рамках Українсько-австрійської спільної комісії з торгівлі та економічних відносин обговорювалися дуже важливі теми, зокрема: система оподаткування туризму, встановлення податкових пільг на розвиток туризму в конкретних регіонах, запровадження системи категоризації готелів. Українськими фахівцями розроблено інноваційний механізм присвоєння зірок

готелям, які, безумовно, повинні відповідати європейським стандартам. Досвід Австрії, що використовується практично в усіх країнах Європейського Союзу, є надзвичайно корисним для України.

«Агентство намагається активно використовувати міжнародний досвід у сфері розвитку туризму в Україні, – наголосила Олена Шаповалова. – На наше запрошення влітку цього року в Україні працював експерт ЮНВТО Девід МакЕвен, який займався розробленням показників економічної ефективності та основних напрямів для Державної цільової програми розвитку туризму в Україні на період до 2022 року. Із вересня працює група міжнародних експертів, сформована Європейською Комісією для реалізації проекту підтримки Держтуризмкурорту, ос-

новною метою якого є зміцнення інституційних можливостей агентства в реформуванні та розвитку сфери туризму в Україні. Кінцевим результатом роботи групи експертів Європейської Комісії повинні стати рекомендації, що будуть враховані в процесі розроблення проекту Концепції Державної цільової програми розвитку туризму в Україні на період до 2022 року», – зазначила керівник галузі.

«Незважаючи на нашу активну міжнародну діяльність, а також тісний зв'язок між туризмом і діяльністю МЗС, досі не створено міжвідомчу робочу групу, на чому ми наполягаємо. Ця група має вирішувати, передусім, питання безпеки туристів за кордоном, особливо тоді, коли турсоператори з різних причин відмовляються ними займатися. Для

того, щоб працювати більш ефективно і не давати приводів для появи негативної інформації у ЗМІ, окрім гарячої лінії, яка є на сайтах Державного агентства з туризму та курортів і МЗС, у нас має бути гаряча лінія зв'язку один з одним», – зазначила О. Шаповалова. На її думку, міжвідомча

робоча група повинна займатися відпрацюванням проектів міжнародних угод у сфері туризму, активно брати участь у заходах різних міжнародних туристичних організацій.

Голова Державного агентства України з туризму та курортів передала послам побажання, висловленні учасниками останнього засідання Ради туристичних міст і Ради представників регіонів сфери туризму та курортів, – за допомогою закордонних дипломатичних представництв поширювати інформацію про туристичний потенціал регіонів. Зі свого боку Держтуризмкурорт готовий сприяти встановленню контактів між відповідними представниками регіонів та представниками посольств і центрального апарату Міністерства закордонних справ України.

В обговоренні проблем також взяли участь **Валентина Довженко**, голова Всеукраїнського благодійного Фонду надії і добра, послы України у Франції – **Олександр Купчишин** і Болгарії – **Микола Балтажи**.

Павло ЧЕРКАШИН,
Юлія ВАЛЄЄВА,
Володимир СЕМЕНОВ,
Ольга ТАУКАЧ

Український час на швейцарському годиннику

Швейцарська Конфедерація визнала незалежність України 23 грудня 1991 року. Дипломатичні відносини встановлено 6 лютого 1992 р. шляхом обміну листами між міністрами закордонних справ. Посольство Швейцарії в Україні відкрито в липні 1992 р.; Посольство України у Швейцарії – у лютому 1993 року. Що обіцяє принести нашої економіці

Ігор Дір: Відразу хотів би наголосити, що відносини зі Швейцарією традиційно характеризуються позитивним та успішним розвитком співробітництва.

Особливо приємно відзначити, що цей рік для нас є ювілейним, адже 6 лютого виповнилося 20 років з часу встановлення дипломатичних відносин між двома державами. З цієї нагоди нашим посольством було проведено низку заходів у Швейцарії, як і Посольством Швейцарії – в Україні.

Загалом з упевненістю можна стверджувати, що за невеликий в історичному вимірі проміжок часу ми успішно вибудували повноцінну систему зв'язків і досягли відчутних позитивних результатів у розбудові широко-масштабної співпраці на всіх напрямках взаємної зацікавленості.

Зокрема, ми ведемо тісний політичний діалог, активно співпрацюємо в торговельно-економічній галузі, постійно шукаємо можливості та шляхи для розбудови взаємодії в інших сферах. Маємо конструктивне партнерство з багатьох питань міжнародного порядку денного.

У цьому контексті окремо хотів би відзначити, що протягом наступних років ми особливо співпрацюватимемо зі Швейцарією в рамках Організації з безпеки і співробітництва в Європі. Адже Україна головує в ОБСЄ у 2013 р., а через рік передає цю почесну місію саме Швейцарській Конфедерації. Ураховуючи, що ми маємо багато схожих підходів до вирішення актуальних завдань порядку денного ОБСЄ, сподіваємося на ефективну взаємодію.

Загалом слід зауважити, що в особі територіально невеликої, але потужної, передусім, економічно та фінан-

Угода «Про вільну торгівлю» між Україною та Європейською асоціацією вільної торгівлі? Як позначиться на подальшій співпраці головування України в ОБСЄ у 2013 році? Яким є сучасний стан українсько-швейцарських відносин? Про це та інше – в інтерв'ю «З.С.» Надзвичайного і Повноважного Посла України у Швейцарській Конфедерації Ігоря Діра.

сово Швейцарії, Україна має надійного друга і партнера на міжнародній арені. При цьому, беручи до уваги позиції та потенціал Конфедерації, природно, що одним із пріоритетних напрямів нашої взаємодії є співробітництво в торговельно-економічній сфері.

«З.С.»: Чим Україна може зацікавити швейцарський бізнес?

Ігор Дір: Населення нашої планети невпинно зростає. Уже нині світ починає стикатися з проблемою нестачі продовольства. Очевидно, що Україна має потенціал не тільки для задоволення внутрішніх потреб, а й чимало експорту аграрної продукції. Протягом минулого десятиріччя декілька швейцарських фермерів відкрили для себе родючий український чорнозем. Вражені можливістю розвивати свою справу на ділянках, що в сотні разів перевищують доступні у Швейцарії, з притаманною для них наполегливістю розпочали роботу. Для українського села – це безумовний позитив, адже застосовуються новітня техніка та технології. Окрім того, не варто забувати, що Швейцарія – один із найбільших торговельних майданчиків, де працюють трейдери з усього світу.

«З.С.»: Кілька місяців тому набрала чинності Угода

«Про вільну торгівлю» між Україною та Європейською асоціацією вільної торгівлі. Що вона дала Україні?

Ігор Дір: Дійсно, 1 червня 2012 р. відбулася безпрецедентна подія в новітній українській історії – було створено зону вільної торгівлі з чотирма державами Західної Європи. Незважаючи на те, що жодна з країн-членів ЄАВТ – Швейцарія, Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн – не може бути віднесена до числа ос-

новних торговельних партнерів України, значне поживавлення зовнішньоторговельного обороту, яке ми очікуємо після початку функціонування нового торговельного режиму, слугуватиме потужним сигналом для українських підприємців і наших європейських партнерів.

Прикладом тому може бути Швейцарія. З моменту підписання згаданої угоди, яке відбулося два роки тому, спостерігається значний приріст інвестицій (за 2011 – перше півріччя 2012 р. + 212 млн. дол.). За цей короткий час Конфедерація піднялася на 10-ту сходинку в переліку держав, що інвестують в Україну, випередивши США, Польщу й Італію. Ми повинні зруйнувати міф про неконкурентоспроможність наших товарів на ринках країн Західної та Центральної Європи.

«З.С.»: Ви дали політичну оцінку угоді, а які зміни стосуються безпосередньо підприємців?

Ігор Дір: У першу чергу, – встановлення нульових ставок митних платежів і прирівняння до них податків або їх значне скорочення на велику групу товарів українського походження при експорті до країн-членів ЄАВТ. Окрім того, сторони взяли на себе зобов'язання спростити, наскільки це можливо, процедури торгівлі товарами та послугами. Віднині товари українського походження вважаються товарами преференційного походження, що передбачає спрощені митні процедури. Зменшується кількість технічних бар'єрів у торгівлі, оскільки скорочено перелік документів, необхідних для митного оформлення.

«З.С.»: Чи очікуєте Ви змін у структурі експорту?

Ігор Дір: Безумовно. Однією з цілей створення ЗВТ було збільшення експорту продукції з високою доданою

Посол України І.Дір під час зустрічі з швейцарськими парламентарями – новими членами Групи дружби з Україною

вартістю. Ми маємо залишити в минулому практику вивезення сировини.

«З.С.»: Які галузі потенційно отримують найбільше переваг у нових умовах торгівлі?

Ігор Дір: Великі перспективи мають товари деревообробної промисловості, зокрема сільськогосподарська продукція, інгредієнти для косметичних виробів, легкої та хімічної промисловості.

«З.С.»: Будь-яка зона вільної торгівлі передбачає поступки обох сторін. Чи не загрожує новостворена ЗВТ вітчизняному товаровиробникові?

Ігор Дір: Чутливі для України галузі, зокрема, у сфері перероблених продовольчих продуктів, захищені перехідним періодом, що триває, як правило, 10 років. Цього часу повинно вистачити для оптимізації виробництва та створення інших умов, що дадуть змогу на рівних конкурувати з імпортом. Окремі позиції були повністю вилучені з угоди.

«З.С.»: Як розвивається співробітництво в інших сферах українсько-швейцарських відносин?

Ігор Дір: Безперечно, наші відносини не обмежуються політичним діалогом чи торговельно-економічним співробітництвом. Активно ведеться взаємодія в гуманітарній та культурній сферах, розвиваються контакти на міжрегіональному рівні.

Вважаю, що саме через гуманітарну сферу ми можемо привнести багато позитивного в питання міждержавних відносин і ставлення до України та українців. У цьому контексті дуже показовим, наприклад, було відзначення минулого року в Берні 20-річчя Незалежності України за участю мистецьких колективів Вінниччини. Повірте, запальний виступ українських артистів на центральній площі столиці Швейцарії та інші заходи в рамках урочистостей дали можливість пересічним швейцарцям отримати більше інформації про нашу країну та її традиції, ніж це можна було б здійснити через десяток газетних публікацій чи відеорепортажів.

Ще більше для відкриття України зробило Євро-2012, за підсумками проведення якого я почув дуже багато позитивних оцінок.

Цьогоріч нам вдалося відкрити для багатьох наших швейцарських друзів ще одну сторінку спільної історії. Маю на увазі відзначення 190-річчя переселення швейцарських колоністів на Одещину – у Шабо, де вони заклали основи культурного виноградарства та виноробства, якими наша держава пишається й донині. Делегація зі Швейцарії, яка відвідала Шабо менше місяця тому з метою участі у відповідних урочистостях, була вражена досягненнями регіону й тим, як вдалося відродити закладені в далекому XIX ст. традиції.

Хотів би відзначити, що з упевненістю й оптимізмом дивлюся в майбутнє наших двосторонніх відносин і знаю, що в особі Швейцарії Україна завжди матиме надійного друга та партнера на міжнародній арені.

Ігор Дір на засіданні Президії Громадської ради при Закарпатській обласній державній адміністрації розповів про подальше зміцнення українсько-швейцарських зв'язків на міждержавному та міжрегіональному рівнях

Вплив чинника нейтралітету на формування зовнішньої політики Швейцарії

Швейцарська Конфедерація до середини XIX ст. вважалася однією з найбідніших європейських країн. Її населення складалося з багатьох народів різного етнічного, культурного, релігійного та мовного походження. Країна не мала у своєму розпорядженні будь-яких істотних природних ресурсів і навіть прямого виходу до морських торгових шляхів. Конфедерацію стрясали часті релігійні війни та боротьба за владу.

Але на початку ХХІ ст. Світовий банк відніс Швейцарію до групи найбагатших держав світу (її ВВП на душу населення становив 36,2 тис. дол.). Це високорозвинута індустріальна країна з інтенсивним високопродуктивним сільським господарством і майже повною відсутністю будь-яких корисних копалин. За підрахунками західних економістів, вона входить до першої десятки країн світу за рівнем конкурентоспроможності економіки. Також, кілька десятичків років Швейцарська Конфедерація входила до списку офшорних зон. У країні функціонує близько 4 тис. фінансових інститутів, у тому числі безліч філій іноземних банків. У спеціально підготовленому дослідженні Швейцарського східного інституту така метаморфоза пояснюється в основному впровадженням високоефективної суспільно-політич-

ної системи управління. Вона заснована на дотриманні демократичних правил політичного протиборства, повазі до прав людини та захисту національних меншин [2, с. 132]. Стосовно зовнішньої політики, Швейцарія є нейтральною державою, а отже, повинна формувати відносини із зовнішнім світом за особливими принципами.

Ставлення населення до іноземних країн є дуже суперечливим: у той час як економіка країни все більше орієнтується на міжнародний ринок, у політичному житті все ще зберігається особливий скепсис щодо різних політичних блоків.

З одного боку швейцарці охоче подорожують і знають багато іноземних мов, з іншого – вони завзято оберігають суверенітет і недоторканність своєї кра-

The article is devoted to the foreign policy priorities of Switzerland and the influence of neutrality factor on its formation. As it is known Switzerland is not a member of European Union though due to geographical factor closely cooperates with EU and considers it as its main political partner. The author analyzes the history of Swiss neutrality and cooperation with EU.

їни. З цієї причини деякі з них підозріло ставляться до всіх політичних міжнародних організацій. Це є одним із пояснень постійного нейтралітету країни.

Поява поняття «нейтралітет» сягає ще періоду античності. Відповідно до найбільш загального визначення, нейтралітет – це «особливий міжнародно-правовий статус держави». Спочатку його розуміли як невтручання тієї чи іншої держави у військові дії, проте надалі виникли різновиди – позитивний і постійний.

Як зазначалося, Швейцарія дотримується політики постійного нейтралітету. Цей різновид має ту особливість, що, як правило, встановлюється державою зі схвалення міжнародного співтовариства та гарантується ним; тобто держава не може в односторонньому порядку скасувати статус постійного нейтралітету. Іншою його особливістю є те, що держава зобов'язана дотримуватися такого нейтралітету не лише під час війни, а й у мирний час. Тому, цей інститут набуває важливого значення для підтримки миру та запобігання військовим конфліктам.

Початок політики нейтралітету цієї країни важко пов'язати з якоюсь певною датою. Швейцарський історик Едгар Бонжур сказав: «Поняття швейцарського нейтралітету виникло одночасно з поняттям швейцарської нації». Цікаво відзначити, що ще в XIV ст. в договорах окремих кантонів, які утворили згодом Швейцарську Конфедерацію, з їхніми сусідами вживається німецький термін «stillsitzen» (буквально – «сидіти спокійно»), що приблизно відповідає пізнішому поняттю «нейтралітет» [1, с. 29].

Постійний нейтралітет Швейцарії виник у результаті підписання чотирьох міжнародно-правових актів: Акта Віденського Конгресу від 8 (20) березня 1815 р., Додатка до Акта Віденського Конгресу № 90 від 8 (20) березня 1815 р., Декларації держав про справи Гельветичного Союзу й Акта щодо визнання та гарантії постійного нейтралітету Швейцарії і недоторканності її території. На відміну від інших країн, які обрали такий шлях виключно під впливом зовнішніх факторів (наприклад, як наслідок поразки у війні), нейтралітет Швейцарії сформувався із внутрішньополітичних причин: ставши об'єднуючою нацією ідеєю, він спри-

яв еволюції її державності від аморфної конфедерації до централізованого федеративного устрою.

За роки політики постійного збройного нейтралітету альпійській республіці вдалося уникнути участі у двох спустошливих світових війнах і зміцнити свій міжнародний авторитет, у тому числі шляхом здійснення численних посередницьких зусиль. Принцип підтримки зв'язків «між країнами, а не між урядами» давав змогу вести діалог з усіма, незалежно від політичних чи ідеологічних міркувань [5, с. 24].

Швейцарія представляє треті держави там, де у них перервані дипломатичні відносини (наприклад, інтереси СРСР в Іраку в 1955 р., Великої Британії в Аргентині під час англо-аргентинського конфлікту 1982 р.; Швейцарія також представляє інтереси США на Кубі та в Ірані, інтереси Куби в США, інтереси Російської Федерації в Грузії після розриву дипломатичних відносин між цими країнами у 2008 р.). Швейцарія надає «добрі послуги», дозволяючи на своїй території вести прямі переговори між учасниками конфліктів (нагірно-карабаська, абхазька та південноосетинська проблеми, кіпрське врегулювання тощо).

На сьогодні постійно нейтральною є Австрія, Швейцарія, Мальта, Лаос і Камбоджа. Швейцарська Конфедерація першою встановила для себе статус постійно нейтральної держави та неухильно дотримується його.

З усіх існуючих у

сучасному світі видів нейтралітету швейцарський – найбільш тривалий і послідовний. Наразі ця країна не входить до жодного військового альянсу. Останніми роками, у зв'язку зі змінами в Європі та світі, в уряді та громадській думці стають популярними настрої на користь посилення інтеграції з ЄС і більш гнучкого трактування принципу нейтралітету.

Якщо говорити про пріоритети в зовнішній політиці держави, слід відзначити той факт, що Швейцарія докладає всіх зусиль, щоб її зовнішня політика відповідала національним інтересам держави. Серед цілей зовнішньої політики слід назвати такі:

- запобігання конфліктам, пов'язаним із насильством, зокрема розроблення та дотримання демократичних і правових норм, а також вимога мирного врегулювання конфліктів;
- дотримання прав і свобод людини протягом багатьох років як завдання першорядної важливості;
- розвиток і впровадження міжнародної системи заходів з охорони навколишнього середовища, яка передбачає досягнення угод у галузі клімату, біорізноманіття, хімічних речовин, а також заходи щодо захисту водних і лісових ресурсів;
- боротьба з бідністю, на-

дання допомоги країнам, що розвиваються, зокрема: збільшення рівня доходів і зайнятості населення, належний менеджмент, стимулювання розвитку приватного сектору, раціональне використання природних ресурсів, інтеграція в міжнародну торгівлю, ліквідація заборгованості, соціальної рівності, діяльність щодо запобігання та вирішення кризових ситуацій.

Головний пріоритет у зовнішній політиці Швейцарії – Євросоюз. У травні 2004 р. підписано «другий пакет» секторальних договорів ЄС – Швейцарія, який, разом із «першим пакетом» (набрав чинності 1 червня 2002 р.), є своєрідною альтернативою вступу цієї країни до ЄС [4, с. 92].

За всю історію існування Європейського Союзу, Конфедерація лише в 1972 р. підписала перші угоди в рамках цієї співдружності, після чого для країни створилася сприятлива та міцна основа реалізації чотирьох основних принципів: свободи руху товарів, руху капіталів, надання послуг, міграції робочої сили.

На цій базі виникла зона вільної торгівлі, було введено ліберальні режими для руху капіталів і послуг. Незважаючи на це, все одно залишалися проблеми, пов'язані з вільним переміщенням робочої сили. Потім було проведено низку референдумів, що визначили характер подальших відносин із Євросоюзом [7].

Угода про вільну торгівлю є одним із основних стовпів торговельних відносин між Швейцарією та ЄС, і, таким чином, має велике економічне значення. Ця

країна є другим найбільш важливим ринком продуктів для ЄС і четвертим найбільш важливим торговим партнером Союзу після США, Китаю та Росії.

У 1989 р. Швейцарія та Європейське співтовариство уклали двосторонню угоду про часткове відкриття ринків страхування. Ця угода гарантує право на створення на основі взаємності: швейцарські страхові компанії мають рівні права, коли йдеться про створення на суверенній території Європейського Союзу, як і компанії ЄС у Швейцарії.

У 1990 р. було підписано договір «Спрощення митного контролю і безпеки». Угода про перевезення вантажів встановлює контроль за товарами трафіку між Швейцарією та країнами Євросоюзу. Мета полягає у спрощенні якомога більшої кількості митних процедур для вантажних перевезень і координації співробітництва на прикордонних постах [8].

Майже через два десятиріччя після підписання першої угоди між Швейцарією та ЄС було проведено всенародний плебісцит стосовно доцільності початку переговорів про умови вступу країни до Євросоюзу. Проти проголосувало 50,4% населення, перевага становила 23,3 тис. голосів. На кантональному рівні проти включення країни в європейську інтеграцію висловлювалися 16 із 26 кантонів. В основі такого неприйняття ЄС було побоювання можливої втрати державного суверенітету, неминучих поступок із транзиту європейських вантажівок через країну, а головне – необмеженої свободи для переміщення іноземної робочої

сили. Позначилося цілком певне розмежування між окремими групами кантонів.

Німецькомовні виступили в основному «проти», франкомовні – «за» приєднання до ЄС. Унаслідок несхвалення початку переговорного процесу країна опинилася в найменш сприятливих торговельно-економічних умовах порівняно з іншими європейськими державами. Особливо постраждало машинобудування. На той час на Євросоюз припадало близько 64% усього експорту країни та 80% імпорту. Настільки ж суттєво на цей регіон орієнтовані прямі інвестиції.

У цій ситуації Швейцарія прийняла рішення про зміну переговорної стратегії. Урядом 21 червня 1999 р. було підписано двосторонні секторні угоди з Євросоюзом із семи конкретних торговельно-економічних проблем. У травні 2000 р. було проведено референдум стосовно доцільності укладення цих угод. Більшість населення (67,2%) схвалила цей крок, проти виступили тільки два кантони.

Секторні договори між Берном і Брюсселем свідчать про здатність ЄС розвивати свої відносини з третіми країнами гнучко та прагматично, у руслі нестандартних рішень. Усі сім угод базуються на традиційному міжурядовому співробітництві, їх виконання знаходиться в компетенції спільних комітетів, у яких обидві зацікавлені сторони приходять до узгодженого рішення. Спільні комітети мають право ухвалювати рішення тільки в рамках, передбачених угодами. Кожна сторона є відповідальною за

правильне виконання угоди на своїй території.

Усі сім угод нерозривно пов'язані одна з одною, за винятком особливо обумовленої угоди про наукові дослідження. «Відповідний паралелізм» впливає з європейського переконання, що тільки неподільний пакет угод відповідає взаємним інтересам Берна і Брюсселя. Усі документи підписуються, затверджуються і набирають чинності одночасно, а якщо хоч один із них буде відхилено, то дія інших теж припиняється. Це умова, названа «поправкою гільйотини», не поширюється на угоду про наукову співпрацю.

Сім угод покривають лише окремі галузі, що стосуються чотирьох свобод, і супутню їм економічну політику. Вигоди відкриття ринків обмежені в інституційному плані, оскільки повноправна участь у Єдиному європейському ринку можлива тільки зі вступом до ЄС.

Швейцарія не може повністю та рівноправно брати участь у відповідних комітетах Євросоюзу, так як Берн повністю не застосовує європейське право, і сім угод мають секторний, а не глобальний характер. Але згідно з декларацією Ради ЄС Берн отримав право направляти в комітети своїх спостерігачів, які мають право слова.

Стосовно цих двосторонніх угод багато аналітиків переконані, що вільне переміщення робочої сили та додаткове взаємне відкриття ринків товарів і послуг матимуть позитивні ефекти за наявності дуже незначних негативних моментів. Усі макроекономічні дослідження, проведені щодо вступу до Євросоюзу, відзначають

негативний ефект чистих трансфертів у ЄС як бюджетних внесків. Тобто, ефект буде в цілому позитивним, але жодного явного поліпшення порівняно із секторними угодами не буде. Усі дослідження, замовлені урядом Швейцарії для супроводу своєї інтеграційної доповіді, показали, що переваги повної інтеграції будуть відчутні лише після перехідного періоду терміном від 8 до 10 років [8].

Слід зазначити, що факт прийняття угод оцінювався як найважливіший крок до зближення з ЄС. Разом із тим, багато аналітиків вважали, що насправді це не тільки не збільшує шансів на схвалення населенням приєднання до Євросоюзу, а навіть зменшує їх.

Несподіваними виявилися результати на кантональному рівні. У жодному кантоні прибічники приєднання до ЄС не набрали більшості голосів. Загальне невдоволення Євросоюзом пояснювалося низкою причин. Перш за все, зросли побоювання щодо брюссельської бюрократії, яка стала втручатися в суспільно-політичні процеси в країнах Євросоюзу і нерідко на шкоду їх національному суверенітету. Потенційна загроза вбачалася в неминучому збільшенні обсягів «фінансової повинності» у зв'язку з майбутнім розширенням ЄС на Схід Європи. Прагматичним мешканцям альпійської республіки така благодійність явно не до смаку. Вони вважають, що відзначається тенденція, коли до Євросоюзу прагнуть вступити «бідні та проблемні країни», а процвітаючі та стабільні не поспішають інтегруватися.

До того ж, багато швейцарців вважають, що формальне приєднання до ЄС мало що змінить, оскільки вже діє багато переваг участі в зоні вільної торгівлі. До схвалення початку нового переговорного процесу не закликали ні уряд, ані парламент. І, незважаючи на те, що вступ до Євросоюзу є довгостроковою метою Федеральної Ради, останній навів такі причини несхвалення пропозиції ЄС:

- ініціатива суперечить розподілові політичної влади, викладеної у швейцарській конституції. Згідно з існуючими законами Федеральна Рада вирішує, коли і з якого приводу вступати в переговори з іншими країнами. Ці правила витримали випробування часом і повинні зберігатися надалі;

- така ініціатива є спробою форсувати переговори про вступ, які не повинні проходити у стислі терміни. Примушуючи вступити в переговори негайно, ініціатива не бере до уваги поточний стан справ як у зовнішній, так і внутрішній політиці країни. Передчасні, поспішні рішення можуть загрожувати успішному процесові вступу;

- уряд підкреслює, що не є запеклим супротивником інтеграції, але вважає, що поки для цього в країні не склалися необхідні передумови. Федеральна Рада дотримується думки, що несхвалення такої пропозиції не означає, що це відмова Швейцарії вступити в ЄС у майбутньому. Це всього лише «ні», сказане цій пропозиції. Така постановка питання із задоволенням була сприйнята в Брюсселі, оскільки з'явилася надія на позитивну відповідь згодом [7].

Відносини між Швейцарією та Європейським Союзом із початку свого існування полягали в співробітництві в політичній та економічній сферах. Швейцарські інвестиції та фінансування програм розвитку ЄС відіграють значну роль у поглибленні зв'язків між сторонами вже протягом майже 40 років. Сьогодні Європейський Союз є найближчим економічним партнером Конфедерації, що зумовлює пріоритетність цієї організації в зовнішній політиці країни.

По-перше, в економічному плані, розвиток і поглиблення двосторонніх зв'язків Швейцарії зі своїм найближчим партнером залишається для керівництва Конфедерації одним із пріоритетних завдань зовнішньополітичної діяльності. Країна бажає зміцнити свої позиції в Європі з метою створення сприятливого для себе режиму торговельних зв'язків, інвестиційного співробітництва, міграційних потоків. Зовнішньоекономічні відносини Швейцарії ос-

танні 5 років значною мірою залишалися орієнтованими на промислово розвинуті держави, у першу чергу – Євросоюз.

По-друге, розвиток двосторонніх взаємин стимулює такі наслідки інтеграції країн Центральної та Східної Європи як: неможливість зберігати в колишньому вигляді торговельний захист, субсидії або монетарне фінансування надмірних державних дефіцитів, збільшення конкуренції та втрата преференцій монопольного становища, втрата захисту імпортозамінних товарів, відкриття кордонів. За таких обставин ЄС змушений шукати собі фінансово-стабільного та економічно розвиненого партнера, яким є Швейцарія [3].

Але сучасному станові двосторонніх відносин між Швейцарією та ЄС не можна давати однозначну оцінку. З одного боку, швидкими темпами зміцнюється політичний зв'язок між сторонами, збільшуються взаємні фінансові впливання у сектор економіки. Вступ Швейцарії

до ЄС засвідчує готовність країни до більш тісної співпраці з організацією. Конфедерація намагається знайти рішення, яке дасть змогу їй отримати право голосу в Євросоюзі та частково брати участь у його справах. З іншого боку, Швейцарія намагається зберігати незалежність. Уряд заявляє, що повністю виключає можливість автоматичного підпорядкування європейському правовому законодавству. Водночас, держава виключає сплату додаткових внесків у ЄС на допомогу країнам Східної Європи [5].

Можна зробити висновок, що зближення Швейцарії з Євросоюзом на основі двосторонніх угод усе більше віддаляє її від будь-яких перспектив приєднання до ЄС.

Тому, можемо припустити, що збереження політики нейтралітету є невід'ємною умовою подальшої економічної та політичної стабільності Швейцарії та її співпраці на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Дурденевский В.Н. О нейтралитете Швейцарии / В.Н. Дурденевский // Новое время. 1955. – № 22. – С. 29.
2. Петров И.К. Очерки истории Швейцарии / И.К. Петров // Международные отношения. – 2004. – № 4. – С. 132.
3. Войдет ли Швейцария в Евросоюз? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nashagazeta.ch/news/10191>
4. Драгунов Г.П. Швейцария: история и современность / Г.П. Драгунов. – М. : Мысль, 2002. – С. 76-98.
5. Кружков В.Н. 200 лет без войн. Швейцарский нейтралитет в новом веке / В.Н. Кружков, О.К. Марков // Международная жизнь. – 2002. – №8. – С. 23-26.
6. Switzerland – European Union relations [Electronic resource]. – mode access : <http://en.wikipedia.org/wiki/Switzerland>. – Title from screen.
7. Двусторонние соглашения с ЕС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.osec.ch/internet/ossec/ru/home/invest/ru/handbook/overview_swiss_tax_system/withholding_tax/bilateral_agreements_EU.html
8. Денисюк В.Я. Опыт двусторонних соглашений Швейцария-ЕС и выводы для европейских стран СНГ / В.Я. Денисюк // Общество и экономика. – М. РОССПЭН, 2003. – №1. – С. 25-27.
9. Кука Ш. Особенности внешнеполитического курса Швейцарии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mcids.ru/default.asp? Mode=Review&ID_L0=6&ID_L1=55&ID_L2=550&ID_ =&ID_Review=234. – Назва з екрана.
10. Лойтхард Д. Перспективы сотрудничества ЕС и Швейцарии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.credcard.ru/euroworld/analitik.phtml? razd=4&new>

Ганна ПОТЕС,
магістрант
Маріупольського
державного університету

Формування порядку денного головування України в ОБСЄ у 2013 році

У конференц-залі Академії наук України 4 жовтня відбувся міжнародний форум «Формування порядку денного головування України в ОБСЄ у 2013 році», спільно організований Національним інститутом стратегічних досліджень (Одеська філія) Інститутом Євро-Атлантичного співробітництва та Представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні. Головна мета форуму – представити та обговорити рекомендації для Уряду

України, у першу чергу Міністерства закордонних справ, підготовлені українськими експертами, щодо пріоритетів та основних кроків під час українського головування в ОБСЄ. Розуміючи важливість цієї події для зовнішньої політики України та рівень її відповідальності, організатори проекту зібрали кращих експертів і представників громадянського суспільства для обговорення питань, пов'язаних із головуванням.

Андрій Єрмолаєв, директор Інституту стратегічних досліджень, відкриваючи форум зазначив, що не так часто в Україні вдається об'єднати зусилля різних інституцій задля підготовки консолідованого документа з конкретними рекомендаціями у сфері зовнішньої політики. Водночас, сильна позиція та реалістичний порядок денний головування в ОБСЄ на 2013 р. означає для України зміцнення її ваги не лише в рамках цієї органі-

зації, а й утвердження як значущої складової системи європейської безпеки. Подібні ініціативи потребують активної роботи відповідальних державних установ, використання всього потенціалу експертного середовища.

Українське головування в ОБСЄ – це шанс не лише покращити міжнародний імідж країни, а й привернути увагу до певних проблемних питань усередині держави. ОБСЄ – один із тих механізмів, які повинні використовуватися Україною для просування власних ініціатив і досвіду. Питання врегулювання конфліктів на пострадянському просторі, контроль над озброєннями, торгівля людьми, інтегроване управління кордонами, права національних меншин і прозорі вибори у країнах-членах організації – це ті питання, на яких повинна зосередитися наша держава.

Вячеслав Яцюк, в.о. директора Політичного департаменту МЗС України,

керівник Робочої групи із забезпечення підготовки та здійснення головування України в ОБСЄ у 2013 р., у своїй промові підкреслив, що місце нашої держави в просторі ОБСЄ є унікальним. Якщо провести умовну лінію від Ванкувера до Владивостока, то ми знаходимося посередині, й однаково добре себе почуваємо як на Сході, так і на Заході. На думку дипломата, головування в ОБСЄ – це не лише справа Уряду. Це повинно стати загальнонаціональною справою.

Директор Регіонального представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні та Білорусі **Урсула Кох-Лаугвітц** наголосила, що головування України в ОБСЄ стане найбільш помітною роллю, яку та відігравала з початку своєї незалежності, але головування – це не лише честь, а й виклик.

Олександр Сушко, науковий директор Інституту Євро-Атлантичного співробітництва, повідомив, що під час форуму експерти, які протягом п'яти місяців готували позиційний документ щодо українського головування, виносять його на публічне обговорення, щоб залучити ще більше фахівців та сформувати консолідовану позицію експертного та громадянського середовища.

Перша сесія була присвячена обговоренню міжнародного контексту українського головування. Спікери та учасники намагалися відповісти на низку запитань, зокрема, якими є міжнародний контекст українського головування, виклики сучасних міжнародних відносин, основні пріоритети діяльності ОБСЄ та який досвід ми можемо запозичити у попередніх головуючих – Казахстану, Литви та Ірландії.

Олександр Павлюк, East-West Institute (Відень,

Австрія), у своєму виступі зазначив, що вже протягом 10 років ми спостерігаємо певну кризу ідентичності всередині самої ОБСЄ. Останній саміт в Астані наприкінці 2010 р. продемонстрував, що країни-члени не готові сьогодні сказати, що є основною спільною метою організації. Крім того, експерт наголосив, що регіон ОБСЄ наразі є найбезпечнішим у світі, незважаючи на певні проблеми, як-то: регіональні конфлікти, енергетична безпека, криза в ЄС, члени якого фактично становлять 50% членів ОБСЄ, зависле перезавантаження відносин між Росією та США, згорання демократії в певних країнах тощо. Тому, на його думку, для головної країни важливо мати не рівновіддалені, а рівнонаближені відносини з усіма членами.

Мадіна Джарбусинова, Координатор проектів ОБСЄ в Україні, свого часу була активно задіяна в казахстанському головуванні, тому поділилася власним досвідом. Зокрема, нагадала, що Казахстан намагався використовувати свої сильні сторони, зокрема, міжнародну репутацію та які можливості й ризики українського головування існують на сьогодні.

4Т – Traditions – Transparency – Tolerance – Trust.

Пані посол нагадала, що напередодні головування в ОБСЄ першої з пострадянських країн існували серйозні занепокоєння, що Казахстан, де інститути громадянського суспільства є не дуже розвиненими, закриє перед ними завісу. Саме тому було вирішено в рамках усіх офіційних заходів проводити ще й заходи громадянського суспільства, що було успішно використано наступними головуючими.

Учасники Другої сесії «Бачення українського головування в ОБСЄ у 2013 році» намагалися проаналізувати, яким повинно бути головування України, чи вплине воно на її міжнародну репутацію та які можливості й ризики українського головування існують на сьогодні.

Євгеній Цимбалюк, заступник керівника Робочої групи із забезпечення підготовки та здійснення головування України в ОБСЄ у 2013 р., представив офіційну позицію МЗС України, підкресливши, що одним із завдань є збалансування роботи в усіх трьох вимірах діяльності ОБСЄ. Серед пріоритетів, що обговорюються на сьогодні, він назвав зміцнення самої організації, забезпечення спадкоємності, урегулювання конфліктів, енергетичну безпеку, ДЗЗСЄ, управління кордонами, торгівлю людьми, співробітництво щодо зовнішніх викликів (Афганістан та Північна Африка) тощо.

Віталій Кулик, заступник керівника Головного управління з питань конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України, директор Центру досліджень проблем громадянського суспільства, запропонував учасникам зібрання ініціювати проведення в Україні наступного року форуму, присвяченого врегулюванню Придністровського конфлікту. Крім того, пан Кулик висловив готовність винести Позиційний документ щодо рекомендацій до порядку денного на засідання Координаційної Ради з питань розвитку

громадянського суспільства при Президентові України.

На думку експерта, в Україні вже підготовлено важливі закони: «Про громадські об'єднання», «Про мирні зібрання», «Про місцевий референдум», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», які високо оцінені експертами ОБСЄ і можуть стати прикладом для країн Східної Європи.

Олександр Титарчук, директор Інституту міжнародних досліджень, зауважив, що у доповіді Міністра закордонних справ України К. Грищенка, зазначено, що 2013 р. не принесе якихось «революційних» змін ні в Києві, ні у Відні. Більше того, кожне нове головування, на думку української сторони, не повинно розглядатися як так званий проривний початок.

Відповідаючи на запитання, що може дати Україні головування в ОБСЄ, у першу чергу, для державного сектору, експерт зазначив, що це своєрідна перевірка можливості бути на передовій лінії та безпосередньо брати участь у прийнятті важливих політичних рішень у сфері європейської безпеки, які безпосередньо впливатимуть як на міжнародну

складову, так і на внутрішньополітичні процеси в країні. Крім того, це шанс для України отримати досвід у використанні сучасних європейських стандартів державного управління; оцінити сильні та слабкі сторони вітчизняної моделі державного управління; продемонструвати дієвість, готовність і здатність до практичних дій, спрямованих на створення правової демократичної держави.

На думку **Олександра Сушка**, наукового директора Інституту Євро-Атлантичного співробітництва, трьома ключовими компонентами бачення головування України в ОБСЄ є багатосторонність, відкритість і громадська участь, оскільки українське громадянське суспільство має значний якісний потенціал і протягом останніх років його вплив зростає, хоча йому досі не вистачає ініціативності. Головування в ОБСЄ стане для українських неурядових організацій своєрідною перевіркою того, наскільки вони готові оперувати в міжнародному середовищі. Водночас, він наголосив, що Україні варто планувати реалістично, але прагнути більшого.

Посол Молдови в Україні **Іон Стевіле** розповів, що його дуже часто питають, яким він бачить україн-

ське головування. На його думку, воно повинно бути яскравим, активним та ефективним, і дуже приємно, що питання врегулювання Придністровського конфлікту стало одним із пріоритетів. Посол підкреслив, що складається унікальна ситуація, коли Україна одночасно буде виступати в якості постійного учасника переговорного формату 5 + 2 та представляти позицію ОБСЄ на цих переговорах, що дасть їй додаткові можливості.

Під час Третьої сесії куратори робочих груп представили Позиційний документ щодо «Формування порядку денного головування України в ОБСЄ у 2013 році», який готувався протягом п'яти місяців експертами у сфері безпеки, міжнародних відносин, прав людини, міжетнічних відносин, політичних прав і громадянського суспільства.

Куратор проекту, провідний науковий співробітник Регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень в Одесі **Ганна Шелест** розповіла, що учасники робочих груп вирішили підготувати документ відповідно до тем, які можуть стати пріоритетними під час головування. Структура документа передбачає постановку проблеми, відповідь

на запитання, що вже робиться в ОБСЄ в тій чи іншій сфері, які сильні сторони України в цьому питанні, які існують ризики, а також пропозиції конкретних рекомендацій для майбутнього головування. Основними темами документа стали: загальностратегічні питання, врегулювання конфліктів, питання безпеки та роззброєння, управління кордонами, екологічна безпека, свобода слова та політичні права, дотримання прав національних меншин, корінних народів, рома та синті, боротьба з нетерпимістю і дискримінацією та роль громадянського суспільства.

Ганна Шелест наголосила, що пріоритети українського головування умовно можуть бути розподілені на дві категорії: ті, в яких Україна має значний позитивний досвід, який варто поширювати в рамках ОБСЄ; і ті, де головування нашої держави в ОБСЄ варто використовувати для активізації дискусії та/або громадського тиску із зазначених тем всередині країни. Друга категорія не менш важлива, оскільки накопичення проблем, пов'язаних із зобов'язаннями в рамках ОБСЄ, негативно позначається на авторитеті головної держави.

Проблема врегулювання конфліктів є актуальною та важливою в контексті стабільного і демократичного розвитку регіону. У чотирьох основних конфліктах на пострадянському просторі Україна та ОБСЄ знаходяться на різному рівні залучення. Найнижчий рівень з обох сторін спостерігається в Грузії. Придністровський конфлікт залишається ключо-

вим питанням. У сфері безпеки та врегулювання конфліктів, зокрема, було рекомендовано провести наступні раунди переговорів щодо Придністровського врегулювання на території України; розглянути один із можливих варіантів нової конфігурації міжнародних миротворчих сил; провести роботу щодо поновлення місії ОБСЄ в Грузії, але з оновленим форматом. Першочерговими завданнями на 2013 р. для такої місії повинні стати моніторинг президентської кампанії, безпека кордонів, свобода слова та ЗМІ; ініціювання переговорів президентів Азербайджану та Вірменії, зустрічі експертів (із питань практичного співробітництва – транспорту, зв'язку, енергетики) на території України тощо.

У питаннях роззброєння було запропоновано проведення міжнародної конференції, присвяченої створенню без'ядерної зони в регіоні Центрально-Східної Європи, а також конференції з питань Договору про звичайні озброєння з метою стимулювання діалогу щодо роззброєння та активізації роботи з утилізації застарілого озброєння. Крім того, експерти вважають за доцільне провести переговори з партнерами про можливість поширення досвіду Місії Європейського Союзу з питань допомоги на українсько-молдавському кордоні (EUBAM) та інших ділянках кордонів на пострадянському просторі.

Юлія Сербіна, провідний науковий співробітник Регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень в Одесі, представила роботу груп з питань політичних

прав і громадянського суспільства, які, зокрема, рекомендували сприяти зміцненню виборчих процесів шляхом ширшого залучення українських експертів до роботи місії ОБСЄ зі спостереження за виборами; реформувати виборче законодавство України в напрямі наближення його до стандартів ОБСЄ; одним із пріоритетів головування визначити дотримання свободи слова та забезпечення можливостей для професійної діяльності журналістів задля зміцнення демократичних процесів у регіоні. З цією метою, зокрема, Україна може поширювати досвід розроблення та впровадження закону «Про доступ до публічної інформації». Крім того, необхідно сприяти розширенню «неурядового компонента» в діяльності ОБСЄ, у зв'язку з чим розглянути можливості створення Громадського форуму ОБСЄ і тематичних міжнародних асоціацій неурядових організацій під парасолькою ОБСЄ відповідно до структури її пріоритетів.

Олена Сирінська, молодший науковий співробітник Інституту сходознавства НАН України, підбила підсумки роботи групи з питань національних меншин, яка органічно розширилася до проблем релігійних прав, прав корінних народів, рома, толерантності та недискримінації. Серед рекомендацій групи варто виділити запровадження в польових місіях та координаційних бюро ОБСЄ на місцях посади експерта з питань дотримання прав рівності статей і меншин; започаткування постійного моніторингу за дотриманням

прав людини у сфері протидії дискримінації та нетерпимості; розроблення та впровадження окремих пілотних проектів щодо моніторингу ситуації в країнах із високим потенціалом розгортання низькоінтенсивних конфліктів на етнічному та релігійному ґрунті; ініціацію перевірки національного законодавства країн-членів ОБСЄ на присутність прямої та явної заборони на дискримінацію за ознаками сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності; запровадження пілотних проектів у країнах-учасниках ОБСЄ, що належать до країн СНД, стосовно дотримання релігійних свобод громадян тощо.

З повним текстом документа можна ознайомитися на сайтах <http://od.niss.gov.ua>, <http://euroatlantica.info>, <http://uaforeignaffairs.com>. Коментарі та доповнення приймаються до середини листопада на адресу osce_ua_2013@ukr.net.

Остання сесія форуму була присвячена ролі громадянського суспільства під час головування України в ОБСЄ у 2013 році. Учасники форуму поставили запитання, чи створює головування в ОБСЄ вікно можливостей для громадського сектору головної країни, як використати головування в ОБСЄ заради громадянських цінностей та інтересів, які можуть бути ніші та інструменти залучення громадянського суспільства.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини **Валерія Лутковська** розпочала сесію з думки про те, що на сьогодні українське громадянське суспільство є настіль-

ки фахово підготовленим, що може впливати на державні рішення – доля проекту закону про наклеп є тому яскравим прикладом. Вона наголосила на важливості гуманітарного виміру діяльності ОБСЄ та підтвердила свою готовність до постійного діалогу з громадянським суспільством та експертним середовищем.

Ігор Жданов, Голова Громадської Ради при МЗС України, розповів про подальшу долю проекту, а саме, плани щодо проведення експертних круглих столів та затвердження рекомендацій на засіданні Громадської Ради.

Експерт Інституту демократії ім. Пилипа Орлика **Наталя Беліцер** зупинилася на важливій темі ролі громадянського суспільства у вирішенні конфліктів на пострадянському просторі, де діалог між представниками неурядового сектору конфліктних регіонів за посередництва українського громадянського суспільства може стати серйозним поштовхом для політичних рішень. Крім того, вона навести позитивний приклад вирішення кримського питання, який Україна може просувати для інших регіонів.

Віталій Кулик виступив із пропозиціями про проведення в Києві паралельно зі щорічною Народою

міністрів країн-членів ОБСЄ громадянського форуму за всіма питаннями міністерської наради. Крім того, на його думку, варто щорічно готувати доповідь про стан громадянського суспільства, яка повинна стати додатком до Послання Президента. Крім того, пан Кулик наголосив, що громадянське суспільство дуже часто готує рекомендації до органів влади, але пасивно моніторить стан їх виконання. Тому важливо наступного року продовжити цей проект, щоб розуміти, що саме використано, як узагалі Україна виконує свої зобов'язання перед ОБСЄ та наскільки її дії як головуючого співпадають із заявленими пріоритетами.

Довідково

Перша робоча зустріч Проекту відбулася 27 березня 2012 р. в Одесі, у результаті якої було сформовано робочі групи за основними пріоритетами українського головування, що протягом 5 місяців розробляли рекомендації стосовно головування. Ці рекомендації були представлені на обговорення широкому загалові, експертам, дипломатам, політикам під час форуму 4 жовтня 2012 р. в Києві. Фінальні рекомендації буде затверджено на засіданні Громадської Ради при МЗС України наприкінці 2012 року.

Инф. «З.С.»

«Червоний Гуллівер» Уго Чавес

Володимир ГОЛОВЧЕНКО,
доктор політичних наук,
професор Інституту
міжнародних відносин
Київського національного
університету імені
Тараса Шевченка

Венесуела – південно-американська держава, у півтора раза більша від України за територією та майже удвічі менша за населенням – володіє найбільшими в Новому Світі й другими на планеті запасами вуглеводневих енергоносіїв (оціночно – 211,2 млрд. барелів нафти і 5,065 трлн. куб. м газу), експорт яких лише протягом 1960-1998 рр. дав державній скарбниці суму, що дорівнює фінансуванню 15-ти «планів Маршалла».

Але, незважаючи на це, сім із кожних десяти венесуельців жили в умовах бідності, а четверо – навіть нижче прожиткового мінімуму. Країною в рамках двопартійної системи (коли при владі чергувалися «Демократична дія» (AD) та Соціал-християнська партія (COPEI)) «демократично» правила економічна, політична й інтелектуальна еліта, яку

На президентських виборах у Венесуелі 7 жовтня 2012 р., за небагато високої явки 80% зареєстрованих виборців, кандидат від Об'єднаної соціалістичної партії (ОСП) Уго Чавес у четверте здобув перемогу й був переобраний на новий шестиріч-

мешканці убогих передмість столиці називали не інакше як «escualidos» – «жалюгідні акули» чи «жалюгідні барани». Корупція й хабарництво сягнули такого рівня, що в березні 1993 р. генеральний прокурор Венесуели звернувся до Верховного суду з проханням притягти президента Карлоса Андреса Переса до відповідальності за звинувачення у привласненні \$ 17 млн. державних коштів (суд виніс позитивне рішення, й у травні Національний конгрес відсторонив казнокрада від обов'язків глави держави та невдовзі той опинився під домашнім арештом).

Усе змінилося, коли 2 лютого 1999 р. словами «клянусь цією вмираючою конституцією», розпочав свою присягу новообраний Президент Венесуели Уго Рафаель Чавес Фріас. Він – самбо, тобто індіанець із домішкою негритянської крові, міністром освіти в його першому уряді став темношкірий, і в нових лідерів держави не було рахунків у швейцарських банках чи на Кайманових островах. Президент залишив собі військову пенсію, віддавши платню (\$ 1200 щомісяця) на заохочення кращих студентів. Чимало

ний термін, набравши 54,4% голосів. Його опонента – єдиного кандидата від опозиції, экс-губернатора найбагатшого штату Міранда – правоцентриста Енріке Капрілеса підтримали 44,9% мешканців країни, які проголосували.

міністрів уряду Чавеса не переїхали зі своїх кварталів середнього класу до нових пансіонів аристократичних районів столиці, а в найбільшій резиденції глави держави розташувалася середня школа.

Опозиційні венесуельські та більшість міжнародних ЗМІ, представники могутніх фінансово-економічних груп і держдепартаменту США перманентно звинувачують венесуельського президента в тому, що він – диктатор. Але за весь час цієї дивної «диктатури» в країні не було жодного політ'язня, навіть після спроби державного перевороту у квітні 2002 р. не закrywся жоден інформаційний орган опозиції, жодна демонстрація протесту не була заборонена чи розігнана по-

ліцією, активні учасники заколоту отримали можливість емігрувати. Зате повітряний простір Венесуели опинився на замку для військової авіації США, що летіла бомбити Сербію, а згодом – Афганістан. Офіційний Каракас відмовився брати участь в економічній блокаді Куби та в операціях проти ліво-радикальних партизанів у сусідній Колумбії.

Уперше Венесуела почула про Чавеса 3 лютого 1992 р., тоді підполковник-десантник очолив у Каракасі збройний виступ молодших офіцерів, які вимагали усунення згаданого президента-корупціонера Переса, розпуск нелегітимного (з їхнього погляду) Національного конгресу й скликання Конституційної асамблеї. Зіткнення

тривали до полудня наступного дня, коли Чавес здався владі й узяв на себе відповідальність за підготовку та організацію повстання. У момент арешту, що трансливався в прямому ефірі, Чавес заявив, що він і його товариші складають зброю, оскільки цього разу їм не вдалося досягти поставленої цілі, а також для припинення кровопролиття, проте це не означає кінця боротьби.

Побачивши на екранах телевізорів молодого офіцера, що говорив про Христа й Болівара, країна зробила свій вибір. Коли в 1994 р. засуджений до семи років ув'язнення Чавес був амністований щойно обраним президентом Рафаелем Кальдерою (який у своїй виборчій кампанії неодноразово визнавав, що вимоги повсталих офіцерів справедливі), простий люд його зустрів як героя. «Коли народ прагне бути вільним, його ніхто не в змозі зупинити. Крім Бога. А він, навпроти, йде разом з Революцією... Я відчуваю, що Христос з нами, з революцією», – заявив Чавес тоді в одному зі своїх виступів.

Уго Чавес народився 28 липня 1954 р. в багатодітній сім'ї шкільних учителів у містечку Сабанета штату Барінасу на андійському заході країни. У 1975 р. молодший лейтенант Чавес закінчив Військову академію Венесуели, одночасно прослухавши курс суспільних дисциплін у престижному приватному Університеті «Симон Болівар».

Військову службу Чавес проходив у повітрянодесантних частинах, і червоний берет парашутиста згодом став невід'ємною частиною його іміджу. У

1982 р. (за іншими даними – ще в академії) він заснував підпільну організацію СОМАСАТЕ (іспанська аббревіатура з перших двох літер військових звань – команданте, майор, капітан, «теньєнте» – лейтенант), що згодом трансформувалася у «Революційний боліваріанський рух» (MBR-200), у назві якого відбилися як цілі й символи, так і методи дій. Поряд із прізвиськом Визволителя на прапорах Руху були імена його першого вчителя й найближчого друга – соціаліста-утопіста Симона Родрігеса, який виступав за створення в країнах Латинської Америки «соціальної цивілізації» на противагу «індивідуалістській» та «експлуаторській» цивілізації Західної Європи, а також героя Федеральної війни 1859-1863 рр. і командувача народною армією Есекеля Самори, який загинув у боротьбі за соціальну справедливість і повалення олігархічного режиму.

Чавес став безсумнівним лідером MBR-200 і виділявся широтою суспільно-політичного кругозору та ерудицією; особливе місце в його житті посіла латиноамериканська й світова література, книги з історії й філософії, Біблія й поезія.

Коли в лютому 1989 р. стихійні виступи бідноти в Каракасі, спричинені впровадженням на вимогу МВФ режиму жорсткої економії, були придушені за участі армійських підрозділів, члени MBR-200 розгорнули широкомасштабну конспіративну пропагандистську кампанію у військах. Однак, після невдалих спроб повстань у лютому й листопаді 1992 р. лідери руху ак-

центували увагу на політичному, а не військовому характерові організації, позначилася тенденція переходу до публічних легальних форм боротьби. Після амністії Чавес реорганізував MBR-200 у «Рух V Республіка» (1-а й 2-а Венесуельські республіки – відповідно 1811-1812 і 1813-1814 рр. були розгромлені іспанськими військами, 3-я республіка виникла в 1830 р. внаслідок розпаду Великої Колумбії, а 4-а з'явилася з прийняттям конституції 1953 р.), що мав на меті побудову справді демократичного суспільства соціальної справедливості, яке втілювало б у життя мрії й ідеали С. Болівара.

У грудні 1994 р. Чавес вперше відвідав Кубу й у виступі в Гаванському університеті виклав свої політичні принципи, пізніше втілені в життя. У той час мало кому відомий за межами Венесуели колишній військовий перебував під ідеологічним впливом аргентинця Нестора Сесосоле – завзятого прихильника режиму «джамахірії» – прямої демократії Муамара Каддафі. Саме Сесосоле переконував Чавеса звернути увагу на «Зелену книгу» лідера лівійської рево-

люції, де була викладена «третя універсальна теорія». Через десять років – у листопаді 2004 р. Президентові Венесуели буде вручено в Тріполі Міжнародну премію імені Каддафі за внесок у захист прав людини.

Спираючись на створені в бідних міських кварталах «боліваріанські комітети», Чавес ініціював рішення про участь «Руху V Республіка» в парламентських виборах 8 листопада 1998 року. Разом із союзниками – «Рухом до соціалізму» (MAS) та «Батьківщиною для всіх» (RPT) прибічники Чавеса здобули 34,8% місць у Палаті депутатів і 31,6% сенаторських мандатів. А об'єднавшись у коаліцію «Патріотичний полюс», ліві сили отримали переконливу перемогу на президентських виборах 6 грудня 1998 р., коли Чавес зібрав 56,5 % голосів.

Першим документом, що був оприлюднений президентом у день інавгурації – 2 лютого 1999 р., став декрет про референдум щодо скликання Національної конституційної асамблеї. Чавес проголосив початок «мирної революції» та попередив, що розпустить конгрес і Верховний суд,

якщо ті чинитимуть опір запланованим глибоким реформам політико-правової й економічної системи та залученню народних мас до управління державою.

Спочатку внутрішня політика президента не передбачала принципової відмови від ринкових механізмів, режиму «жорсткої економії» та зовнішньоекономічної орієнтації на США, не припускала вона й націоналізації головних галузей промисловості та банків. Водночас, нова влада прагнула збільшити державне втручання в господарську й соціальну сфери, для чого вводився в дію «План Болівар»: 70 тис. військовослужбовців і 80 тис. чиновників відряджалися на проекти розвитку інфраструктури, охорони здоров'я, освіти, сільського господарства та будівництва доріг.

І все ж прихід до влади Чавеса спровокував різку поляризацію політичних сил у країні, проти нього об'єдналися традиційні партійні, юридичні, підприємницькі й профспілкові еліти. У відповідь глава держави зажадав надання йому надзвичайних повноважень і вже наприкінці березня 1999 р. домігся від конгресу права на законодавчі заходи з оздоровлення бюджету терміном на півроку, а 15 квітня (після погроз президента впровадити надзвичайний стан) – додаткових повноважень у сфері економіки. Того ж місяця Чавес провів референдум, у ході якого 90% учасників (голосувало всього 47% виборців) висловилися за скликання Конституційної асамблеї.

На виборах до неї 25 липня 1999 р. 120 із 128-ми місць (ще три мандати бу-

ли зарезервовані за індіанськими громадами) отримали прибічники президента, що підтвердили його надзвичайні повноваження. Але Верховний суд спробував обмежити прерогативи Конституційної асамблеї, наголосивши, що вона не має права розпускати демократично обрані органи. Однак 12 серпня асамблея, проігнорувавши думку судових інстанцій, уповноважила себе на реформування державних органів, а через тиждень запровадила «надзвичайний стан» у сфері юстиції й ухвалила провести розслідування діяльності всіх судів країни, включно з Верховним, та очистити їх від корупціонерів.

Після цього, опір Верховного суду був зламаний, а його голова – С. Гомес подала у відставку, проти 75-ти суддів різних інстанцій порушили справи за звинуваченням у зловживанні службовим становищем та корупції. Згодом головний удар Чавес спрямував на опозиційний за своїм партійним складом Національний конгрес («Демократична дія» мала в Палаті депутатів 30% місць і в Сенаті – 35,1%, COPEI – відповідно 13% і 14%). Конституційна асамблея 25 серпня 1999 р. позбавила конгрес законодавчих повноважень і призначила комісію з розслідування діяльності депутатів і сенаторів.

Водночас глибоко віруючий католик Чавес погодився на посередництво церкви: згідно з досягнутим компромісом, конгрес міг поновити свої засідання 1 жовтня, проте змуше-

ний був змиритися з власним безправним становищем. А «очищений» Верховний суд відхилив позов парламентарів, які вимагали відміни надзвичайних законів, ухвалених Конституційною асамблеєю. Зрештою, як асамблея, так і конгрес схвалили текст нової конституції Боліваріанської Республіки Венесуела, а 15 грудня 1999 р. її затвердив усенародний референдум. Таким чином, менш, ніж за рік Чавес не лише без жодного пострілу й краплі крові успішно врегулював на свою користь «конституційну кризу», а й дав зразок оптимального застосування президентських повноважень для досягнення шляхетної мети.

З набуттям конституцією чинності 20 грудня 1999 р. термін президентства збільшився з 5-ти до 6-ти років, однопалатна Національна асамблея, що замінила двопалатний Національний конгрес, зберегла право відстороняти президента від посади, але й глава держави, у свою чергу, має право розпусти-

ти асамблею в разі трікратного відхилення нею найважливіших ініціатив президента. На п'ять років (з правом переобрання не більш ніж на два терміни) обираються 165 депутатів Національної асамблеї, з 2010 р. – паралельним голосуванням: 30% мандатів – за партійними списками, решта – у мажоритарних округах. Причому кожен із 23-х штатів повинен бути представлений трьома депутатами й додатково за квотою один депутат від 1,1% загальної чисельності населення країни; три депутатські

мандати зарезервовані за представниками індіанських громад. Нова конституція надала право голосу військовослужбовцям, оскільки венесуельська армія визнана не лише органом захисту країни, а й «активною учасницею національного розвитку». До Основного закону було включено й розділ про референдум, у якому прописано процедуру відкликання всіх без винятку виборних посадовців зверху донизу, включно з депутатами Національної асамблеї.

На президентських виборах 30 липня 2000 р., за новою конституцією, Уго Чавес отримав 59,5% голосів, далеко обійшовши головного суперника – колишнього соратника в повстанні 1992 р. підполковника Франсіско Аріаса Карденаса. «Патріотичний полюс» виграв і парламентські та губернаторські перегони, здобувши 99 місць у Національній асамблеї (зі 167-и) і 13 посад губернаторів (із 23-х).

Якщо попередня економічна програма Чавеса пе-

редбачала соціально зорієнтований, але все ж ліберальний ринковий курс, то після переконливої перемоги на мегавиборах 2000 р. і завершення створення правової бази для майбутніх перетворень президент започаткував «боліваріанський рух до соціалізму». Чавес виступив із жорсткими заявами на адресу «олігархів-хижаків» – керівників нафтової галузі, а також ієрархів католицької церкви й опозиційних журналістів. Уряд установив щільний контроль над державною нафтовою компанією «Petroleos de Venezuela», прибутки якої спрямовувалися на потреби суспільства в рамках програми «повороту нафтових» у русло «використання бідності»: будівництво лікарень і шкіл, боротьбу з неписьменністю, проведення аграрної реформи тощо.

Головуючи в ОПЕК протягом 2001-2003 рр., президент відвідав із візитами всі основні нафтовидобувні держави (у т.ч. Ірак і Лівію, що спричинило гостру реакцію Білого дому) і сприяв підвищенню світових цін на енергоносії. Уже восени 2000 р. Чавес уклав угоду з Кубою про постачання туди протягом п'яти років 53 тис. барелів нафти щоденно на бартерній основі з правом Гавани на реекспорт частини нафтопродуктів (із 2005 р. – 100 тис. барелів, щороку Венесуела надає Острову Свободи допомогу на 5 млрд. дол.). А Куба в обмін на нафту, продовольство й будматеріали відряджає до Венесуели десятки тисяч лікарів і медичних працівників для роботи в бідних міських кварталах (при цьому тисячі венесуельців лікувалися безплатно на

острові). Фідель Кастро вперше після горбачовської перебудови здобув зовнішню економічну підтримку, а Чавесу це давало можливість утримувати високий авторитет серед найбільш вразливих верств населення.

Проте економічне становище в країні протягом 2000-2001 рр. невпинно погіршувалося, проголошені восени 2001 р. Чавесом реформи загострили суспільно-політичну ситуацію в країні, зростало безробіття, капітали втікали за кордон, держслужбовці й верхівка профспілок відповідали масовими демонстраціями та погрозами страйків. Економічно пануючі групи на чолі з блоком нафтової державної буржуазії й медіа-магнатів перейшли в контрнаступ. Їх активно підтримала більшість середнього класу, що становить третину населення. У міру своїх геополітичних можливостей, що істотно скоротилися внаслідок проведення «антитерористичної операції» в Афганістані й підготовки аналогічної проти іракського режиму, цю шалену атаку «демократів» проти законно обраного уряду підтримала адміністрація Дж. Буша-молодшого.

Частина вищого керівництва Збройних сил Венесуели публічно закликала Чавеса піти у відставку. На початку квітня 2002 р. уряд змінив усе керівництво «Petroleos de Venezuela», у відповідь опозиційно налаштовані лідери півтора мільйонної Конфедерації трудящих Венесуели, що контролювалася «Демократичною дією», закликали до проведення безстрокового загального страйку. Виступи нафто-

виків і профспілок підтримали союзи підприємців, а після того, як у Каракасі сталися зіткнення між сотнями тисяч прибічників і супротивників президента, що призвели до численних людських жертв, командувачі родами військ учинили військовий переворот.

За кілька днів до цього Посол США Ч. Шапіро неодноразово зустрічався за межами Венесуели з лідерами змовників, а приватні телеканали підготували відеозаписи із заявами військових, що вимагали відставки президента. Пізніше 11 квітня представники путчистів прибули до президентського палацу «Мірафлорес» і зажадали негайної відставки Чавеса, погрожуючи бомбардуванням місцевості, де знаходилися численні прихильники уряду. Президентська гвардія була готова до відсічі, але Чавес, прагнучи уникнути громадянської війни, наказав не застосовувати зброю і дав себе заарештувати.

Протягом тривалого часу не було жодної офіційної інформації про долю президента, парламентарів і міністрів поваленого уряду, а по телебаченню повідомляли номери телефонів із проханням анонімно надавати інформацію щодо адрес членів уряду та його прибічників. Першої ж ночі заколоту почалися масові арешти й обшуки, за даними правозахисних організацій, загинуло 85 осіб. На чолі перехідного уряду генерали-путчисти поставили голову Венесуельської федерації торговельних і промислових палат та асоціацій – Педро Кармону, який розпустив парламент, призупинив роботу генерального прокурора й державного конт-

ролера, а також відмінив ініційоване Чавесом законодавство. США з готовністю вітали переворот, «благодотворний для венесуельської демократії».

Військові, які заарештували Чавеса, перевозили його з місця на місце, намагаючись домогтися підпису під заявою про відставку, що могла б надати видимість законності «новій владі». Але 12 квітня в одній із казарм лейтенант, який співчував Чавесу, дав йому на кілька хвилин свій мобільний телефон. Президент зателефонував дружині й одній із дочок, аби передати через них, що він не подавав і не подасть у відставку, венесуельці змогли дізнатися про це з передач міжнародної служби радіо Гавани. А наступного дня, коли Чавеса було доправлено на військову базу острова Орчіла в Карибському морі, він попросив одного з охоронців дати аркуш паперу, написав на ньому короткий текст, зім'яв і залишив у кошику для сміття. Коли Чавеса перевели до наступного місця утримання, солдат дістав записку та відправив її факсом комусь зі знайомих.

Через кілька годин цей факс поширився країною та світом: «Я, Уго Чавес Фріас, венесуелець, Президент Боліваріанської Республіки Венесуела, заявляю, що не подав у відставку й не відмовився від законної влади, даної мені народом». Із надходженням такої інформації до казарм і гарнізонів військові, вірні президентові, які були тимчасово паралізовані дезінформацією ЗМІ, зажадали негайного поновлення конституції та повернення Чавеса. Сотні тисяч беззбройних прибічни-

ків президента, мобілізовані «боліваріанськими комітетами», вийшли на вулиці найбільших міст Венесуели, керівники 19-ти латиноамериканських країн гостро засудили путч і зажадали повернення Уго Чавеса до влади, тому чи не вперше в історії Латинської Америки, спланований і профінансований ззовні державний переворот було зірвано. Чавес тріумфально повернувся до президентського палацу 14 квітня 2002 року.

Провідний столичний телеканал «Радіо Каракас МТБ» у ті драматичні дні відверто закликав до повалення президента, коли ж у травні 2007 р. опозиційно налаштовані медійники звернулися до арсеналу й практики п'ятирічної давнини, Чавес відмовив мережі в продовженні ліцензії на право мовлення. Західні ЗМІ й навіть бразильський сенат (у ньому тоді домінували центристські Партія бразильського демократичного руху, Бразильська соціал-демократична партія й «Демократи», опозиційні до помірковано-лівого уряду Луїза Інасіо Лули да Сілви) негайно засудили дії венесуельського лідера, але як і раніше десятки тисяч мешканців Каракаса вийшли на вулиці столиці, щоб підтримати свого улюбленця.

А взимку 2002-2003 рр., коли організований опозиційним керівництвом «Petroleos de Venezuela» локаут (під виглядом страйку) паралізував нафтовидобувну й нафтопереробну промисловість і поставив країну на межу економічного краху (сума збитків сягнула 20 млрд. дол.), революційна влада за підтримки бідноти й армії вистояла вдруге. Опозиція спробу-

вала боротися з Чавесом конституційними методами, але на загальнонаціональному референдумі 15 серпня 2004 р. щодо підтвердження повноважень глави держави до 2006 р. він дістав підтримку майже 60% виборців і повторив цей результат із надлишком на чергових президентських виборах 3 грудня 2006 р., що проходили під гаслом «Рог атог» – «В ім'я любові».

Відтоді антиамериканізм і антиглобалізм стали визитною карткою Чавеса, який заявив про прискорений перехід до «венесуельської моделі соціалізму XXI століття». Однак, як не дивно, революціонер-популіст Чавес твердо стоїть на землі й обіцяє лише те, що здатен виконати. А зробив він чимало: будівництво в столиці метро й нових залізниць на околицях країни; спорудження великого мосту «Орінокія», що зблизив венесуельську Амазонію з бразильською; підвищення мінімальної зарплати на 30% у 2004 р. і на 26% у 2005 р., унаслідок чого, за даними венесуельської соціологічної фірми «Datanalisis», у 2006 р. на дві найбагатші категорії населення – групи «А» і «В» припало 1,2 млрд. боліварів витрат, і водночас на дві найбідніші – групи «D» і «E» – аж 3,2 млрд., що є кращим показником серед країн Карибського басейну. А 1 травня 2008 р. президентським указом у Венесуелі було встановлено найвищий, за словами Чавеса, у Латинській Америці мінімум зарплати – 372 дол. на місяць.

До цього слід додати чимало соціальних проектів, зокрема, «План Гуайкайпуро» – підвищення рівня життя індіанського насе-

лення; «Місія Барріо Адентро» – безплатне медичне обслуговування мешканців бідняцьких районів; «Місія Меркаль» – створення мережі продовольчих магазинів із доступними цінами; «Місія Робінсон» – боротьба з неписьменністю, завдяки якій 93,4% населення, віком старше 15-ти років, уміє читати й писати; «Місія Рібас» – будівництво локальних освітніх центрів; «Місія Вуельван Карас» – програма підвищення професійної кваліфікації; «Місія Вів'єнда» – спорудження соціального житла тощо.

Під керівництвом Чавеса Венесуела почала претендувати на лідерство в опозиції до Сполучених Штатів у Західній півкулі. На противагу доктрині «вісі зла» Дж. Буша-молодшого Президент Венесуели запропонував ідею створення «вісі добра» за участю тих країн Латинської Америки, де до влади прийшли ліві й лівоцентристські уряди: Аргентина, Болівія, Бразилія, Еквадор, Нікарагуа, Перу, Уругвай і, звичайно, Куба. Для надання динамізму заснованій 8 грудня 2004 р. Південноамериканській співдружності націй (з 23 травня 2008 р. – Союз південноамериканських націй, UNASUR) Чавес переорієнтував частину нафтогазової стратегії на захід і на південь, ініціювавши в липні 2006 р. початок реалізації проектів Транскарібського (Венесуела – Колумбія – Панама), а в грудні – Південного (Венесуела – Бразилія – Болівія – Аргентина) газопроводів.

Водночас із 14 грудня 2004 р. Чавес спільно з Ф. Кастро приступив до

здійснення вужчого інтеграційного проекту – «Боліваріанської альтернативи для Америки» (ALBA). З часом до неї приєдналися Болівія (29 квітня 2006 р.), Нікарагуа (січень 2007 р.), Домініка (січень 2008 р.), Гондурас (вступив 25 серпня 2008 р., але після усунення від влади президента Мануеля Селайї внаслідок військового перевороту 28 червня 2009 р. новий уряд відмовився від членства), Еквадор, Антигуа і Барбуда та Сент-Вінсент і Гренадіни (24 червня 2009 р.).

Із формальним прийняттям трьох останніх учасників ALBA була перейменована на «Боліваріанський альянс для народів нашої Америки», спостерігачами виступають Гаїті, Гренада, Іран, Парагвай, Сирія й Уругвай. Учасники ALBA й Еквадор 17 квітня 2009 р. підписали рамкову угоду про впровадження з 1 січня 2010 р. у торгівлю та реалізацію проектів економічного співробітництва віртуальної спільної валюти – сукре (іспанська аббревіатура від «єдина система регіональних взаєморозрахунків»). Перша трансація з використанням сукре відбулася вже 3 лютого 2010 р., коли Куба сплатила 108 тис. сукре за поставку 360 тис. т венесуельського рису.

На противагу підконтрольним США Світовому банку, МВФ і Міжамериканському банку розвитку Чавес і його аргентинський колега Нестор Кіршнер у 2006 р. домовилися заснувати власний банк для сприяння латиноамериканській інтеграції. Уже 26 вересня 2009 р. президенти Аргентини, Болівії, Бразилії, Венесуели, Еквадору, Парагваю й Уругваю підписали угоду про ство-

рення Банку Півдня зі стартовим капіталом 20 млрд. доларів. Пріоритетом у зовнішній політиці для Чавеса стало зміцнення зв'язків із країнами ОПЕК (у березні 2007 р. він навіть задекларував план створення «південно-американського газового ОПЕК»), а також із Росією та Білоруссю (військово-технічна співпраця), Мексикою й Норвегією.

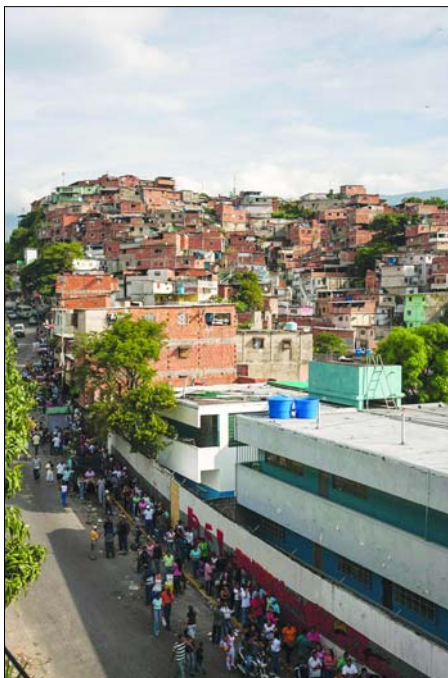
Але неодноразові нападки Чавеса на Дж. Буша-молдшого, який отримав від нього ярлик «диявола», не повинні вводити в оману: венесуельський президент не випадково довів свій конфлікт зі США до персонального розриву з колишнім господарем Білого дому. Якщо наступні президентські вибори в США знову виграє кандидат від Демократичної партії, шлях до компромісної угоди офіційного Каракаса з Вашингтоном буде відкритий. Більше того, Чавес постарався завоювати симпатії всередині самих США: американські ЗМІ стверджували, що Венесуела виділяє кошти на лобіювання своїх інтересів у конгресі, а сам Чавес домовився про постачання за пільговою ціною опалювального мазуту для малозабезпечених районів на півночі США.

У сучасній Венесуелі Чавес і опозиція ведуть політичну боротьбу в усіх галузях – від електоральної й інформаційної до культурної. Через два тижні після переконливої перемоги на виборах 2006 р. правлячий «Рух V Республіка» заявив про саморозпуск задля формування пропрезидентської Об'єднаної соціалістичної партії (ОСП) Венесуели з більш ніж 20-ти політичних орга-

нізацій (уже наступного року вона налічувала 5,7 млн. членів). Чавес особисто очолив нову політичну силу, яку назвав «Партією соціальної боротьби й захисту вітчизни».

Водночас, президент запропонував переглянути конституцію, зокрема, скасувати обмеження президентських повноважень двома термінами, а на початку січня 2007 р. оголосив про плани націоналізації найбільших у країні телекомунікаційної й електроенергетичної компаній – Compañia Nacional de Telefonos de Venezuela (CANTV) та Electricidad de Caracas (EDC), що контролювалися американськими фірмами. Позачергова сесія Національної асамблеї безпосередньо на центральній площі Каракаса, що носить ім'я Болівара, 1 лютого того ж року ухвалила закон, який наділяв Чавеса надзвичайними повноваженнями видавати укази, які мають силу законів, на півтора року.

Венесуела негайно викупила в американській AES Corporation активи EDC, тоді ж було укладено угоду щодо придбання акцій телекомунікаційного гіганта CANTV, який належав американській Verizon Communications. Чавес 2 березня 2007 р. підписав указ про націоналізацію вугледобувних родовищ у басейні Оріноко, що містили найбільші у світі запаси надродовищ нафти та на початку 1990-х рр. опинилися під контролем західних корпорацій. А з 1 травня американські компанії Conoco-Phillips, Chevron і Ex-

xon Mobil, британська BP, норвезька Statoil і французька Total підкорилися президентському указові та погодилися на створення спільних підприємств, де 60% акцій належить оновленій венесуельській державній нафтовій компанії PDVSA.

Таким чином, головні багатства країни перейшли під безпосередній контроль революційної влади, причому корінна зміна характеру власності була здійснена без формальної експропріації. Вихідні цілі будь-якої революції – зміна сутності влади та власності – були досягнуті, і 2 листопада 2007 р. Національна асамблея схвалила проект 69-ти поправок до конституції країни, що збільшували термін президентських повноважень з 6-ти до 7-ми років і передбачали відміну обмежень на участь у виборах однієї людини, а також скасовували автономію Центрального банку країни, надавали активне право голосу 16-річним громадянам і впроваджували 6-годин-

ний робочий день. Однак, через місяць лише 49,29% учасників референдуму підтримали главу держави, тому Чавес змушений був повторно ініціювати референдум 15 лютого 2009 р., на якому венесуельці вже схвалили конституційні поправки 54 відсотками голосів.

На парламентських виборах 26 вересня 2010 р. ОСП Венесуели здобула 98 депутатських мандатів, «Батьківщина для всіх» – 2, а різношерста опозиція, об'єднана в «Круглий стіл демократичної єдності» – 65. У грудні того ж року Національна

асамблея ухвалила пакет із п'яти органічних законів, що мають завершити трансформацію економічної системи країни. У процесі будівництва «соціалізму XXI століття» у 2011 р. ВВП Венесуели зріс на 4,2% до 378,9 млрд. дол., тобто 12700 дол. на душу населення, а рівень безробіття знизився до 8,2%, хоча інфляція залишилася на рівні 27,4%.

Один зі стовпів сучасної іспаномовної поп- і рок-культури – поет і композитор та водночас шанувальник боліваріанської революції Хоакін Сабіна написав баладу «Гулівер», головним героєм якої є Чавес – червоний богатир, проти якого збунтувалися карлики – «escualidos». Цей кліп, фактично, є ілюстрацією військового заколоту квітня 2002 року. Чи здобудуть ідею «Червоного Гулівера» – Чавеса, названі «соціалізмом XXI століття», остаточний успіх і застосування в інших регіонах та на інших континентах? Відповідь на це дасть лише час...

Росія в азійсько-тихоокеанській інтеграції: погляд із Києва та Владивостока

Сергій ШЕРГІН,
доктор політичних наук,
професор, завідувач кафедри
регіональних систем та
європейської інтеграції
Дипломатичної академії
України при МЗС

Ігор ЛОССОВСЬКИЙ,
кандидат фізико-математичних наук,
Надзвичайний і
Повноважний Посланник
України другого класу

Частина 2

На сьогодні Асоціацією держав Південно-Східної Азії (АСЕАН)* створено широку збалансовану систему діалогових партнерств із провідними країнами світу: США, Китай, Японія, Індія, Австралія, Республіка Корея (РК), Росія – а також Європейським Союзом.

Асоціація відіграє конструктивну роль політичного інтеграційного ядра для низки авторитетних міжнародних форумів: «Азія – Європа» (АСЕМ), Регіональний форум АСЕАН (АРФ), Східно-Азійський саміт – САС (АСЕАН + 6 + США + Росія), АСЕАН + 3 (+ Китай, Японія, РК). У діяльності перших трьох форумів РФ останнім часом бере досить активну участь. За словами Мініст-

ра закордонних справ Росії С. Лаврова, розвиток діалогового партнерства країни з АСЕАН є одним з пріоритетів зовнішньої політики РФ у всьому регіоні АТР, а за 15 років партнерства АСЕАН – Росія пройдено значний шлях.

Історичні початки відносин Росії з країнами субрегіону відстежуються у сивій давнині, сягаючи часів спільної історії України та Росії – історії Київської Русі, оскільки ще середньовічні монахи Києво-Печерської лаври мали уявлення про існування того-часних держав у далекій Південно-Східній Азії (ПСА). Історичним фактом є те, що перший літописець Київської Русі, монах Нестор знав про існування та згадував у своєму нетлінному літописі «По-

вість минулих літ», написаному на початку XII ст., про країну Острівницю, що «знаходиться на краю землі», якою дослідники вважають території Малайського архіпелагу, сучасних Індонезії та Малайзії.

Відносини АСЕАН – Росія спираються на міцний фундамент новітньої історії. Як відомо, на завершальному етапі Другої світової війни СРСР зробив вирішальний внесок у перемогу над Японією. Ця спільна перемога народів Радянського Союзу, у якій значна роль належала народові України, принесла Східній Азії, окупованій у роки війни Японією, мир та свободу. У роки холодної війни досить активні відносини склалися у СРСР та України, як його складової частини, з низкою країн ПСА, серед яких Індонезія та країни Індокитаю (В'єтнам, Камбоджа, Лаос, М'янма).

Розпад Радянського Союзу та закінчення холодної війни мали великі наслідки для країн АСЕАН і всього АТР, зв'язки яких із Росією й Україною за два десятиріччя ослабли. Проте, останнім часом спостерігається зворотна тенденція. Починаючи з 2011 р., Росія стала членом САС. Активно нарощує свої зв'язки з державами субрегіону й Україна, маючи дипломатичні відносини з усіма членами АСЕАН і посольства з розміщенням у столицях п'яти країн.

Сьогодні РФ декларує розбудову відносин із країнами ПСА на деідеологізованій основі. Пріоритетними для Росії векторами співпраці з країнами «десяятки» є: спільне просування багатосторонніх підходів у сфері безпеки в АТР, активізація торгово-економічної та інвестиційної співпраці, розширення секторальної взаємодії у взаємовигідних напрямках (енергетика, космос, транспортно-логістична інфраструктура, надзвичайні ситуації, медицина, освіта, культура). У 1996 р. відбулося офіційне оформлення статусу РФ як діалогового партнера АСЕАН. Сформовано розгалужену договірно-правову базу відносин, серед основоположних документів АСЕАН – Росія: Спільна декларація про партнерство у справі миру та безпеки, процвітання та розвитку в АТР; Спільна декларація про розвиток і всеохоплююче партнерство; Комплексна програма дій з розвитку співпраці на 2005-2015 роки; Угода про співробітництво в галузі економіки та розвитку.

* Членами АСЕАН є десять країн Південно-Східної Азії: Бруней Даруссалам, В'єтнам, Індонезія, Камбоджа, Лаос, Малайзія, М'янма, Сінгапур, Таїланд, Філіппіни.

Продовжує розширюватися структура діалогових механізмів партнерства АСЕАН – Росія, яка включає щорічні зустрічі міністрів закордонних справ, наради старших посадових осіб із політичних питань (на рівні заступників міністрів МЗС), із економічних питань та енергетики, спільні робочі групи з торгово-економічної та науково-технічної співпраці, протидії тероризму та транснаціональній злочинності.

Етапною подією у відносинах АСЕАН – Росія став їх Перший саміт, що відбувся 13 грудня 2005 р. у м. Куала-Лумпур (Малайзія), який визначив пріоритетні напрями взаємодії та надав поштовх конкретній практичній співпраці. Було ухвалено Всеосяжний план дій для розвитку співробітництва на 2005-2015 рр., що охоплює широкий спектр питань безпеки, економіки та розвитку (протидія тероризму і транснаціональній злочинності, економіка й торгівля, енергетична та продовольча безпека, попередження негативних наслідків природних катастроф, туризм, наука і технології, культура й освіта). Незважаючи на досить високий потенціал всебічної співпраці у багатьох практичних галузях, сторонами визнано, що поточний рівень економічної співпраці між АСЕАН і РФ помітно відстає від сучасного рівня розвитку політичного діалогу. Про це свідчать досить скромні обсяги щорічного товарообігу АСЕАН – Росія – 7-10 млрд. доларів. Сторони усвідомлюють свої перспективи та існуючі невідповідності, що повинно стати запорукою поступової зміни ситуації

на краще. Починають здійснюватися спільні заходи у сфері відновлюваних джерел енергії, малого та середнього бізнесу, культури, туризму й охорони здоров'я, подолання наслідків надзвичайних ситуацій, сучасних біотехнологій. Певним кроком у напрямі поглиблення практичної взаємодії стало створення Фінансового фонду діалогового партнерства Росія – АСЕАН, проте досить незначна сума, внесена до нього Росією (близько 2 млн. дол.), у порівнянні з аналогічними фондами, створеними Китаєм, Японією, Індією, РК та іншими діалоговими партнерами, обмежує можливості більш активної та широкої практичної співпраці. Серед головних тактичних завдань на найближчу перспективу визначено перехід до більш масштабної довготермінової взаємовигідної кооперації у сферах, що становлять найбільший взаємний інтерес.

Принципово важливим для розширення практичної взаємодії стало налагодження прямих робочих контактів між профільними структурами Асоціації та російськими міністерствами й відомствами. Так, у 2011 р. в ході другої зустрічі міністрів економіки країн АСЕАН і Росії було підготовлено Дорожню карту економічного співробітництва, що має на меті прискорення розвитку взаємодії в галузі високих технологій, енергетики, космосу, сільського господарства, транспорту, хімічної промисловості та металургії.

Розвиток партнерських відносин із АСЕАН цілком відповідає основним принципам політики РФ в АТР, головними завданнями

якої визначено: забезпечення сприятливих зовнішніх умов для модернізації Росії, розвиток дружніх відносин із країнами регіону, активізація участі в регіональних справах і підключення до регіональних інтеграційних процесів, сприяння активному комплексному розвитку депресивних і демографічно проблемних районів Східного Сибіру та Далекого Сходу.

Схвалено Робочу програму АСЕАН – Росія зі співпраці в галузі енергетики на 2010-2015 роки. Держкорпорацією «Росатом» проводяться семіари для експертів країн АСЕАН із мирного використання атомної енергії. Розпочато діалог у сферах відновлюваної енергетики та екологічно чистих технологій. Проблематика енергетичної безпеки була основною під час саміту АТЕС у вересні 2012 р. у м. Владивосток. Така спільна діяльність дасть змогу АСЕАН зміцнити свою енергетичну безпеку, а РФ – інноваційну та фінансову складові свого паливно-енергетичного комплексу, можливо, за рахунок інвестицій у рамках формату АСЕАН + 3 і АСЕАН + 8.

Згідно з експертними оцінками, частка Росії в енергопостачанні Східної

Азії на сьогодні становить лише 3%, але, за деякими прогнозами, у разі реалізації проектів виробництва скрапленого газу на о. Сахалін та побудови нафтопроводу Східний Сибір – Тихий океан, до 2020 р. зазначений показник може зрости до 30%. Росія здатна розширити та диверсифікувати свою присутність на енергетичних ринках ПСА, насамперед у країнах Індокитаю. Зацікавленість сторін в узгодженні енергетичної політики було зафіксовано в Комплексній програмі дій із розвитку співпраці АСЕАН – Росія на 2005-2015 роки. Нині російські компанії активно працюють на континентальному шельфі В'єтнаму, споруджують нові та модернізують старі електростанції. За останні 50 років за участі радянських, російських та українських спеціалістів побудовано десятки ГЕС і ТЕС, що дають країні близько 80% усієї електроенергії. РФ виявляє готовність поглиблювати взаємодію в галузі ядерної енергетики та безпечного поводження з радіоактивними відходами. Планується будівництво двох перших АЕС у В'єтнамі вартістю 10-15 млрд. дол. кожна, подібні угоди укладено з М'янмою.

Одним із ключових є також завдання спільної боротьби з тероризмом. У 2004 р. було започатковано механізм Нарад старших посадових осіб країн АСЕАН і Росії з транскордонної злочинності, у 2009 р. створено спеціальну Робочу групу з протидії тероризму і транснаціональній злочинності, укладено відповідний Робочий план спільної діяльності, налагоджено робочі контакти російських спецслужб із контртерористичними центрами Асоціації.

Активно розвиваються культурно-гуманітарні зв'язки РФ із АСЕАН, у 2010 р. при Московському державному інституті міжнародних відносин відкрито Центр АСЕАН з метою взаємного поширення всебічної інформації про ПСА в Росії та про РФ у країнах Асоціації. Значним є потенціал розвитку співпраці у сфері туризму.

Дослідники виділяють окремі геополітичні мотиви зближення Росії й АСЕАН, серед яких – збіг поглядів на світоустрій. Жодну зі сторін не влаштовує такий сценарій подій, коли Східна Азія й АТР стали б ареною жорсткого протистояння супердержав, насамперед США та Китаю, за домінування в регіоні та світі. У 2011 р. з нагоди 15-ї річниці діалогового партнерства АСЕАН – Росія, підбиваючи підсумки розвитку відносин, міністр С. Лавров зазначив, що серед основних факторів їх успішності є близькість позицій із більшості питань глобального та регіонального порядку денного, що створює можливість для взаємодії у справах світової важливості.

Починаючи з 1994 р., Ро-

сія співпрацює з Асоціацією в рамках Регіонального форуму АСЕАН з питань безпеки (АРФ), який є однією з головних опор майбутньої архітектури безпеки в АТР. Стосовно проблеми регіональної безпеки РФ поділяє ту позицію, що каркасом майбутньої регіональної архітектури повинен стати Договір про дружбу та співробітництво у ПСА (Балійський договір, 1976 р.), до якого Росія приєдналась у 2004 р., АРФ, а також низка інших регіональних структур та об'єднань, що сформувались останніми роками в Східній Азії.

У м. Ханой (В'єтнам) 30 жовтня 2010 р. відбувся Другий саміт АСЕАН – Росія, головним підсумковим документом якого стала Спільна заява, що віддзеркалює загальні підходи сторін із подальшого розвитку співпраці та актуальних міжнародних питань. На думку експертів, Другий саміт АСЕАН – Росія став знаковою подією, що надала серйозного імпульсу співпраці сторін як на державному рівні, так і між представниками ділових і громадських кіл, діячів науки та культури. Керівництвом РФ було запропоновано підготувати детальну Дорожню карту співробітництва у сферах торгівлі, економіки й інвестицій.

З огляду на своє євразійське геополітичне положення, претензії на статус великої регіональної держави та світової енергетичної супердержави, величезні природні ресурси і критичні потреби активізації економічного, соціального та демографічного розвитку районів Сибіру та Далекого Сходу Росія

зацікавлена в поглибленні економічної та іншої практичної взаємодії з країнами та міжнародними структурами АТР, зокрема з АСЕАН. Ураховуючи негативні наслідки світової фінансово-економічної кризи 2009 р., що найбільше проявилися в Євроатлантичному регіоні, Росія, яка протягом століть ідентифікувала себе європейською державою, сьогодні все більш відчутно та прагматично починає усвідомлювати себе державою азійською.

Зі свого боку, країни АСЕАН розуміють важливість активізації присутності Росії в АТР як фактора підтримання стратегічної рівноваги, балансу сил і стабільності, забезпечення енергетичної безпеки та сталого економічного розвитку регіону, зокрема в контексті потужного зростання Китаю та інших провідних регіональних держав (Японії, Індії, РК, Австралії, Індонезії), а також активного нарощування присутності США. В АСЕАН усвідомлюють, що жодний механізм регіональної співпраці не буде повноцінним без участі всіх провідних держав регіону, у тому числі й Росії як великої євразійської та східноазійської держави. Про взаємну зацікавленість у співпраці свідчить, зокрема, той факт, що АСЕАН надала сприяння у схваленні подання Росії на вступ до Форуму «Азія – Європа» (АСЕМ), який відбувся на 8-у саміті АСЕМ у жовтні 2010 р. в Брюсселі, а також ухвалення рішення про приєднання Росії (разом із США) з 2011 р. до механізму САС. Натомість, Росія підтримала пропозицію про участь Діючого голови

АСЕАН у роботі групи «Велика двадцятка».

До останнього розширення АСЕМ у 2010 р. (за рахунок Росії, Австралії та Нової Зеландії) сформувалися такі критерії членства в цьому форумі: географічна належність країни до Європи або до Азії, наявність тісних політичних та економічних зв'язків із країнами АСЕМ і здатність зробити внесок у розвиток Форуму, схвалення кандидатури країнами свого ареалу. На сьогодні до складу АСЕМ входять: Європейська комісія, Секретаріат АСЕАН і 46 країн, серед яких: члени ЄС, АСЕАН, партнери по АСЕАН + 3, Індія, Монголія, Пакистан, Австралія, Нова Зеландія та Росія. Очевидно, що останній етап розширення АСЕМ свідчить про певне розмивання вимог до членства, зокрема вказаного географічного критерію. У цьому контексті уявляється доречним питання щодо можливих перспектив участі в АСЕМ України як європейської держави, що має розвинуті відносини як із європейськими країнами, так і з більшістю провідних країн Азії.

Порівнюючи обсяги торговельно-економічного співробітництва Росії з АСЕАН у 2010 р. (9 млрд. дол.) з відповідними показниками провідних країн діалогового партнерст-

ва: Китаєм (232 млрд.), ЄС (209), Японією (207), США (187) і РК (99 млрд.), можна стверджувати про критичне відставання Росії. Аналогічна ситуація спостерігається і з прямими іноземними інвестиціями до економік країн АСЕАН. Упродовж 2008-2010 рр. джерелом найбільших інвестицій до ПСА були: Євросоюз – 33,2 млрд. дол., Японія – 16,3, США – 16,2, КНР – 8,9, РК – 6,7 млрд. доларів. Водночас, РФ, яка не бере жодної участі ані в будівництві великих об'єктів інфраструктури в ПСА, ані в східно-азійських схемах валютно-фінансової співпраці, інвестувала в країни АСЕАН лише 299 млн. доларів.

Триває нарощування військово-технічної співпраці Росія – АСЕАН. Серед основних перспективних партнерів РФ у цій сфері виділяються Індонезія, В'єтнам, Малайзія та М'янма. Головна привабливість російських військово-технічних пропозицій полягає не лише у прийнятному співвідношенні ціна-якість, а й у тому, що російська сторона, на відміну від західних експортерів озброєння, не висуває до країн-покупців у ПСА будь-яких попередніх політичних вимог, зокрема щодо дотримання прав людини та демократичних свобод.

Перспективним уявляється процес відновлення та розвитку зв'язків Росії з групою АСЕАН-4, так званими новими членами Асоціації (В'єтнам, Камбоджа, Лаос, М'янма), з якими існували досить тісні відносини у СРСР, потужний внесок у розвиток яких зробила й Україна. Історичний досвід та історична пам'ять щодо конс-

труктивної співпраці в минулому є тим позитивним фактором, що сприяє розвиткові взаємодії на сучасному етапі, а також перенесенню цих позитивів на планування налагодження практичних відносин зі «старими» членами Асоціації (АСЕАН-6), країнами більш просунутими у сфері соціально-економічного та ліберально-демократичного розвитку. У країнах АСЕАН-4 нині на ключових посадах у економіці, державному управлінні та наукових установах працює значна кількість випускників вузів республік колишнього СРСР, насамперед Росії та України. Ці кадри, маючи позитивне ставлення до нашої країни, можуть відігравати конструктивну роль економічного та політичного лобі, ефективно використання якого є перспективним завданням як для України, так і РФ. Важливим є також завдання продовження та розширення практики залучення студентів із країн ПСА до навчальних закладів нашої держави.

На думку російських експертів, РФ здатна запропонувати свою участь у модернізації шосейних і залізничних доріг, портів і будівництві метро в країнах ПСА. Такі плани і досвід Росії в розвитку практичного співробітництва та участі в інтеграційних процесах у ПСА можуть

надихнути українські підприємства та приватний бізнес на активізацію нашої взаємодії з країнами АСЕАН, ураховуючи певну спорідненість та взаємну доповнюваність економік України та РФ, що складалася історично. Водночас, наразі доводиться констатувати досить незначний обсяг торговельно-економічного та іншого практичного співробітництва нашої держави з країнами субрегіону, що не дає змоги перевести відносини на більш високий якісний рівень. У разі ж досягнення активізації присутності українського бізнесу в регіоні для забезпечення збільшення обсягів товарообігу та кредитної підтримки наших підприємств було б доцільним створення консорціуму українських експортерів та імпортерів для оптимізації діяльності на ринках АСЕАН і АТР.

Досить перспективними уявляються можливості виходу на ринки ПСА українських авіабудівників, зокрема в кооперації з російським «Авіапромом». У 2010 р. на міжнародному авіасалоні в Фарнборо (Велика Британія) представниками цивільної авіації РФ укладено низку великих контрактів із партнерами з АСЕАН: індонезійським національним авіаперевізником щодо постачання протягом

2012-2015 рр. 30 нових літаків «Сухой-Суперджет-100» на 1 млрд. дол.; із тайландським перевізником щодо придбання 12 аналогічних літаків; три літаки було замовлено лаоським авіаперевізником. Російська компанія «Іркут» 2010 р. підписала контракт із Малайзією про постачання 50 нових перспективних авіалайнерів МС-21 за 3 млрд. доларів. ВВС В'єтнаму планує придбати 20 російських військових винищувачів Су-30МК2 на додаток до групи аналогічних літаків, замовлених у 2003 р. Малайзією, яка 1994 р. закупила 18 літаків Міг-29 російського виробництва.

Триває співпраця Росії з країнами АСЕАН у космічній галузі, і тут теж не обходиться без участі України. У 2000 р. в кооперації з РФ українським ракетоносієм «Дніпро-1» на навколосезонну орбіту виведено перший малайзійський супутник дистанційного зондування Землі «TiungSAT-1». У 2009 р. з космодрому «Байконур» українським ракетоносієм «Зеніт-3SLБ» на орбіту виведено малайзійський телекомунікаційний супутник MEASAT-3. Ураховуючи відомі у світі ракетобудівні потужності України, продовження українсько-російського партнерства для закріплення на ринку аерокосмічних

послуг у ПСА є надзвичайно перспективним.

У зв'язку з трагічною подією – аварією літака «Сухой-Суперджет-100» під час демонстраційного польоту в Індонезії в травні 2012 р. та можливим припиненням дії попередньо укладених Росією контрактів із окремими країнами ПСА, уможливленоється продовження просування українського літака аналогічного класу АН-148 на ринки країн АСЕАН, а також кооперації між українською та російською авіабудівними галузями.

Важливим перспективним завданням є переведення у практичну площину ідеї укладання між РФ і АСЕАН Угоди про вільну торгівлю. За оцінками фахівців обох сторін, для скорішого виведення відносин АСЕАН – Росія на більш високий рівень необхідним є здійснення кроків у напрямі забезпечення створення між ними в майбутньому зони вільної торгівлі, на додаток до вже існуючих подібних угод АСЕАН із Китаєм, Японією, РК, Індією, Австралією та Новою Зеландією. Для окремих країн ПСА розширення співпраці з РФ сприяло б отриманню доступу до деяких високих технологій, продукції паливно-енергетичного комплексу та хімічної промисловості, високоєм-

ного внутрішнього російського ринку.

Що стосується можливих вигод для України, то РФ могла б стати певним трампліном для нашої держави

в активізації торговельно-економічної співпраці з країнами АСЕАН, ураховуючи згадані фактори, а також певний рівень економічної інтеграції між Україною та РФ як на двосторонньому рівні, так і в рамках СНД.

У відносинах РФ і АСЕАН важливим моментом є те, що розширення Асоціації, яке мало місце після завершення холодної війни, за рахунок колишніх союзників СРСР по соціалістичному табору (В'єтнам, Лаос, Камбоджа) не спричинило негативної реакції Росії, як це мало місце у випадку розширення НАТО на Схід. При цьому, РФ не втратила раніше досягнутих дружніх відносин із новими членами АСЕАН, лише розвинула їх на новому історичному етапі, набувши статусу повномасштабного діалогового партнера Асоціації невдовзі після вступу до неї В'єтнаму.

Серед останніх важливих заходів у форматі АСЕАН – РФ слід відзначити проведення 11-12 липня цього року у м. Пномпень (Камбоджа) Міністерської наради АСЕАН – Росія, зустрічі міністрів закордонних справ країн-учасниць САС і 19-ї сесії АРФ з питань безпеки. У ході їх проведення відбулося підбиття підсумків спільної роботи з часу по-

передньої зустрічі в липні 2011 р., обговорення подальших зусиль із розвитку діалогового партнерства у світлі завдань, визначених другим самітом АСЕАН – Росія.

Саміт АТЕС-2012 у Владивостоку: російський виклик

Поточний рік є роком російського головування в АТЕС, кульмінацією якого став тиждень 20-го саміту АТЕС, покликаною відкрити нові шляхи широкого торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва Росії з партнерами по АТР. На острові Руський у Владивостоку 2-9 вересня 2012 р. відбулися масштабні заходи в рамках саміту, серед яких: зустрічі лідерів економік АТЕС, засідання старших посадових осіб, Ділової консультативної ради та Ділового саміту, 24-а щорічна нарада міністрів закордонних справ і міністрів торгівлі. Центральне місце в дискусіях міністрів займав широкий комплекс питань, пов'язаних із реалізацією пріоритетів діяльності АТЕС у 2012 році. За підсумками наради міністрів схвалено проект Декларації саміту лідерів АТЕС і Спільну заяву міністрів. Головним завданням зазначених представницьких заходів у Владивостоку було обговорення питань розвитку регіональної інтеграції, співпраці в галузі високих технологій, залучення інвестицій партнерів по АТЕС до масштабних виробничих та інфраструктурних проектів у Сибіру та на Далекому Сході РФ.

На попередньому саміті АТЕС у 2011 р. в Гонолулу (США) на порядку денного були питання: розши-

рення економічної інтеграції в регіоні; розвиток ідеї «зеленого зростання»; співпраці у сфері торговельного регулювання. При цьому, США зробили акцент на просуванні своєї ініціативи Транс-Тихоокеанського партнерства як формування широкої зони вільної торгівлі.

Зустріч керівників АТЕС «Владивосток-2012» дала можливість Росії наголосити на важливості своєї азійсько-тихоокеанської стратегії, активізувати участь у регіональних інтеграційних процесах, скористатися історичним шансом, надавши потужного імпульсу розвитку та модернізації Азійської частини та Тихоокеанського узбережжя своєї країни.

У контексті саміту у своїх відносинах із партнерами по регіону Росія вирішує декілька блоків завдань, серед яких: високотехнологічна співпраця в атомній енергетиці (В'єтнам, Китай), проекти в рамках діяльності Міжнародного центру із збагачення урану в Ангарську; нанотехнології, співпраця у сфері космосу та інформаційних технологій; забезпечення безпеки (енергетичної, транспортної, продовольчої, екологічної, інформаційної), попередження розповсюдження зброї масового ураження, ракетних і подвійних технологій, протидія тероризму, зокрема фінансовому.

Ще в грудні минулого року російською стороною було представлено головні пріоритети свого головування в АТЕС 2012 р., серед яких: регіональна економічна інтеграція, лібералізація торгівлі та інвестицій, формування транспортно-логістичних зв'яз-

ків, розвиток співпраці у сфері енергетики, зміцнення продовольчої безпеки, взаємодія щодо інноваційного зростання. Ці пріоритети стають ще більш важливими в контексті створення під егідою Росії Митного союзу та Єдиного економічного простору, що закладають основи формування у майбутньому Євразійського економічного союзу, задекларованого як головний перспективний масштабний проект нового президентського терміну В. Путіна. У російських науково-експертних колах існує думка, що на певному етапі Митний союз, а згодом і Євразійський союз (за участі України та інших держав пострадянського простору) могли б стати активними учасниками інтеграційних процесів у АТР. У цьому зв'язку можна згадати нещодавні консультації в рамках спільної робочої групи з вивчення доцільності укладення угоди про зону вільної торгівлі між Митним союзом і В'єтнамом, офіційні переговори щодо якої мають розпочатися до кінця 2012 року.

З метою активізації інформаційного обміну та ознайомлення потенційних партнерів по АТЕС із реальними можливостями російських регіонів напередодні саміту з грудня 2011 р. в Санкт-Петербурзі, Москві, Ярославлі, Казані та Хабаровську проведено низку важливих інформаційно-ознайомчих заходів з економіки та інших перспективних сфер співробітництва. У цілому, в рамках російського головування в АТЕС відбулося понад 90 заходів, серед яких 10 зустрічей на рівні галузевих міністрів, за кількістю заходів цей рік

виявився рекордним в історії АТЕС.

На правах головуєщої держави Росією сформульовано головну тему саміту 2012 р. – «Інтеграція заради зростання, інновації заради процвітання», взято зобов'язання полегшити колективні зусилля учасників АТЕС із підвищення темпів і забезпечення стабільності економічного зростання.

У рамках заходів саміту АТЕС 7-8 вересня цього року відбувся 17-й Діловий саміт АТЕС, у якому взяли участь понад 700 керівників найбільших компаній АТР, які обговорювали конкретні проблеми, у вирішенні яких бере участь великий бізнес регіону, зокрема: проблеми глобалізації, енергетики та людських ресурсів; переваги та побічні ефекти економічної інтеграції; перспективи світової та регіональної валют; розвиток інфраструктури для зростання економік; майбутнє капіталістичної системи. Головною метою Ділового саміту стало визначення шляхів, якими бізнес та уряди економік-учасниць, ТНК, розвинуті економіки та ринки, що розвиваються, рухатимуться для здійснення поставлених глобальних цілей.

Що стосується участі Росії у формуванні зони вільної торгівлі в АТР, то, на думку російських експертів, її можна розглядати лише як віддалену перспективну мету. Про це було заявлено президентом В. Путіним ще під час саміту АТЕС-2007 у Сіднеї. Саміт-2012 у Владивостоку та попередній річний період його підготовки став хорошою нагодою для

встановлення та розвитку ділових контактів, активного обміну інформацією, засвоєння корисного досвіду інших учасників АТЕС. Саміт повинен надати можливість використання потенціалу сусідів для підйому районів Сибіру та Далекого Сходу в контексті поглиблення інтеграції країни до АТР.

У підсумку можна констатувати, що потенціал РФ як азійської країни залишається значною мірою нереалізованим. Тому, на сьогодні в Росії вітають зміцнення азійсько-тихоокеанського вектора зовнішньої політики країни, усвідомлення керівництвом держави недалекоглядності спроб, що мали місце в недавньому минулому, замкнути економіку країни лише на Західні ринки. За образним порівнянням російських дослідників, якщо заснуванням Санкт-Петербургу 300 років тому Росія прорубала собі вікно до Європи, то Саміт АТЕС-2012 у Владивостоку повинен ширше відкрити країні двері до АТР.

АТЕС і АСЕАН мають різні програми інституційного та функціонального розвитку на ближчу та середньострокову перспек-

тиви. АСЕАН задекларувала наміри до 2020 р. створити «триєдину спільноту» (економічну, культурну та безпекову). Зі свого боку, АТЕС головним завданням у ті ж терміни декларує формування єдиного торговельного та інвестиційного просторів. Тому перед Росією стоять важливі завдання відпрацювання оптимальної концепції взаємодії з головними інтеграційними структурами регіону, що передбачає не лише активізацію інституційної та змістовної участі в структурах АТР, а й визначення шляхів ефективної взаємодії з АСЕАН та участі в Тихоокеанській зоні вільної торгівлі в рамках АТЕС.

Зрозуміло, що Україна не може бути індиферентним спостерігачем динамічних подій у АТР, що мають доленосне значення для розвитку світових процесів у XXI столітті. Створення «тихоокеанської спільноти» цілком здатне відбутися без участі України. Але чи вигідно це нашій державі? Відповідь щодо цього питання треба готувати якомога швидше, пам'ятаючи про те, що глобалізація стає більш азійською за формою й транснаціональною за змістом.

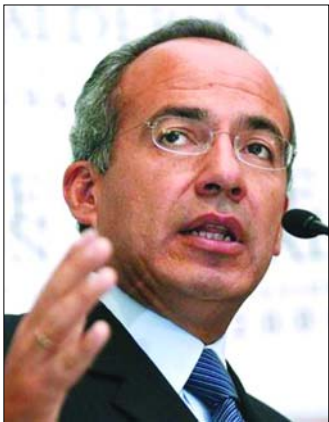
Мексика: особливості політичного розвитку двох останніх десятиріч

Павло ІГНАТЬЄВ,
доктор політичних наук,
професор

(Закінчення. Початок – у №9)

У 2006 р. новим президентом став виходець зі штату Морелія, юрист Феліпе Кальдерон, який представляв Партію національної дії, а в 1990-х рр. був її генеральним секретарем і президентом. Здавалося, що виборчі перегони практично виграв мер Мехіко та представник Партії демократичної революції Андрес Мануель Лопес Обрадор, який усла-

вився на своїй посаді ремонтом історичного центру столиці, програмами адресної допомоги біднякам і створенням «метробуса», а свою кампанію проводив під гаслом «Бідні у першу чергу!» Однак, за кілька тижнів до дня голосування опоненти зуміли зобразити його мексиканським Уго Чавесом і нестримним радикалом. Оскільки різниця між показниками обох претендентів становила лише 233 тис. голосів на користь Кальдерона, Обрадор вирішив, що це дає йому право вимагати повного перерахунку результатів волевиявлення. Однак, Центральна виборча комісія, посилаючись на висновки міжнародних спостерігачів, не знайшла доказів на користь цього і 5 вересня 2006 р. оголосила про перемогу Кальдерона. У відповідь ліворадикальний претендент заявив про початок акцій громадянської непокорі, які паралізували життя в центрі Мехіко-сіті. Це суттєво підірвало його популярність, адже мешканці столиці не звикли до подібних політичних потрясінь, і Обрадор із часом визнав себе переможеним.

Реагуючи на протистояння, що охопило націю, Феліпе Кальдерон запропонував прийняти в парламенті пакет політичних реформ, згідно з якими мав відбуватися другий тур президентських виборів,

якщо жоден із претендентів не набрав 50% голосів; дозволялася участь у виборчих перегонах незалежних кандидатів, а не лише висуванців партій; відмінялося положення, згідно з яким усі вищі чиновники приходили на свої посади разом із президентом лише на 6 років. Однак, положення про другий тур виборів так і не знайшло підтримки серед законодавців [20].

Новий глава держави почав приділяти значну увагу соціальним перетворенням, щоб вибити цю зброю популярності серед бідних із рук Лопеса Обрадора. За його діяльності було ініційовано програму «Опортунідадес», що охоплює 6 млн. родин. Секретаріат із соціального розвитку наглядає за її здійсненням у кожному з 31 штатів. Мексиканський досвід навіть вирішив вивчити мер Нью-Йорка Майкл Блумберг, який у 2007 р. відвідав із візитом Мехіко. Однак, навіть нині 52 млн. мексиканців живуть у бідності, а 11 млн. – у злиднях, адже держава не має коштів для здійснення виплат значних сум [21]. Кальдерон також прийняв рішення запровадити державне регулювання ціни на тортільяс (8,5 песо за кг), після того, як у 2007 р. удвічі подорожчала біла кукурудза, з якої виготовляють «мексиканський хліб». Проблема полягала

в тому, що багато місцевих фермерів під впливом НАФТА збанкрутували, а США намагаються випускати у великих обсягах етанолове пальне з кукурудзи, що є вигіднішим, ніж продавати її до Мексики у вигляді муки.

На освіту виділяється 20% витратної частини бюджету країни, або 30 млрд. доларів. Однак, до останнього часу це не приносило жаданих результатів, оскільки система корумпована: учительські посади продаються директорами, а самі носії знань не вважають за необхідне вдосконалюватися. У 2007 р. в Мексиці вперше запровадили іспити для вчителів перед прийняттям на роботу та підвищенням зарплати, а кар'єрне зростання пов'язали з відвідуванням ними курсів підвищення кваліфікації. У вищих навчальних закладах також суттєво зросла кількість технічних спеціальностей, виходячи з потреб, спричинених інтеграцією із США. Невдовзі парламент прийняв закон, згідно з яким приватні компанії отримували податкові пільги, якщо брали на роботу молодих людей без досвіду. За часів Кальдерона відбулося найбільше в історії країни будівництво шпиталів, унаслідок чого в 31 штаті Мексики з'явилося 2000 подібних об'єктів. Це сприяло поживленню медичного туризму зі Спо-

лучених Штатів Америки, де подібні послуги коштують набагато більше [22].

Для здійснення реформ урядові необхідно було знайти нові джерела фінансування, зокрема провести реорганізацію державного монополіста «Пемекс», який щоденно видобуває з надр країни лише 2,5 млн. барелів нафти, уже поступаючись за цим показником бразильському «Петробрасу». У 2005 р. корпорацією було досягнуто найбільший в історії Мексики показник – 3 млн. 333 тис. барелів на день, але з того часу він лише скорочувався. Після націоналізації нафтової промисловості в 1938 р. Лазаро Карденасом «Пемекс» стала монополістом із пошуку, переробки, транспортування та роздрібного продажу енергоносіїв, а також долучилася до створення потужного нафтохімічного комплексу. Нафта переважно видобувається на незначній глибині в Мексиканській затоці, але допускати західні корпорації до її пошуку серед глибоких пластів у офшорній зоні заборонено. Цей чинник у поєднанні зі значним податковим навантаженням і роздутим штатом «Пемексу», що налічував 154 тис. осіб, поставив компанію на

Будівля Національного палацу в Мехіко, яка є резиденцією Президента Мексики

межу виживання. Завдяки реформуванню 2008 р. їй було дозволено надавати ТНК дозвіл на розробку нафтових полів для себе в обмін на платню в барелях «чорного золота». Також монополіст планує викупити частину акцій іспанського «Репсоля», щоб отримувати доступ до ощадних технологій видобування нафти та її переробки [23].

Якщо Вісенте Фокс говорив переважно про необхідність захисту прав людини як у Мексиці, так і в Латинській Америці, то Феліпе Кальдерон вирі-

шив зробити пріоритетом своєї внутрішньої політики безкомпромісну боротьбу з наркотрафіком. Пояснити це суперечливе рішення можна тим, що партія президента була створена в штаті Чіуауа, який у середині 90-х рр. став справжнім епіцентром розповсюдження наркотиків. Загалом доцільно виокремити три головні причини могутності мексиканських картелів. По-перше, географічне положення країни сприяє приїзду сюди на вихідні та свята молодих американців із південних штатів США, які шукають гострих відчуттів і є одними з головних споживачів «легких» наркотиків і чорного мексиканського героїну. Деякі мексиканські порти також обслуговують круїзні лінії на Карибському морі й Тихому океані, що дає можливість пасажирам купувати заборонені субстанції в портових містах. По-друге, набрання чинності угодою про НАФТА багаторазово збільшило

обсяги перевезень товарів вантажівками через кордон, тому прикордонники просто не можуть упоратися зі своїми безпосередніми функціями. Користуючись пустельним рельєфом прикордонних регіонів, наркодилери прокладають тунелі, що починаються в будинках на мексиканському боці кордону, а закінчуються на американському. По-третє, знищення двох найбільших наркокартелів Колумбії в 90-х рр. посилило позиції їх мексиканських колег, фінансові ресурси яких почали використовуватися для придбання наркотичної сировини в Андських країнах, де фермерам не вигідно вирощувати інші культури внаслідок кліматичних умов і складності їх транспортування. Усе це сприяло нечуваному збагаченню наркодилерів, а Хокін Гусман із картелю «Сіналоа» навіть потрапив до переліку багатіїв журналу «Форбс», який оцінив його статок у 1 млрд. доларів.

Дієго Рівера. Експлуатація Мексики іспанськими конкістадорами. Фрагмент фрески Національного палацу в Мехіко. 1929-1935

У 2007 р. президент Дж. Буш-молодший на зустрічі з Феліпе Кальдероном у місті Меріда оголосив про започаткування Мерідської ініціативи, розрахованої на американську допомогу в боротьбі з наркотрафіком у розмірі 1,6 млрд. дол. протягом 2008-2010 років. Вона включала в себе відкриття координаційного офісу в Мехіко, надання інструкторами із США спеціальної освіти федеральним поліцейським в академії міста Сан-Луїс-Потосі, оснащення портів і аеропортів найновішими сканерами та рентгенами для виявлення незаконних вантажів, тренування працівників виправних закладів, передачу 8 гелікоптерів «Белл» і 3 «Блек хоук» для потреб військово-морських сил і поліції Мексики. Однак, зважаючи на націоналізм мексиканців, безпосередня участь збройних формувань із США в боротьбі з наркотрафіком, як це мало місце в Колумбії, видається неможливою [24].

У 2010 р. Кальдерон наказав розпустити муніципальну поліцію, а функцію патрулювання міст пере-

дати федералам. Це спричинило значні протести, адже з 425 тис. поліцейських 165 тис. раніше працювали у великих населених пунктах. Однак, президент вважає, що місцеві служители закону беззахисні, оскільки члени картелів зазвичай добре знають, де живуть їхні родини. До того ж, вони корумповані через низьку платню та можливість швидкого збагачення за рахунок наркодоларів. Глава держави домігся здійснення переатестації всіх працівників поліції: їх змусили пройти тести на детекторах брехні та здати кров, щоб можна було встановити, чи вживають вони наркотичні субстанції. Одночасно служителям закону збільшили заробітну плату [25]. Президент також запропонував заборонити готівкові покупки розміром понад 100 тис. песо та розпорядився, щоб банки повідомляли про всі підозрілі фінансові операції, унаслідок чого навіть обмін кількох десятків доларів перетворився на доволі тривалу процедуру.

Ознакою недовіри до правоохоронців стало рі-

шення президента у грудні 2006 р. дислокувати війська в 9 штатах країни, що тяжіли до півночі та американсько-мексиканського кордону. Нині там перебуває 50 тис. військовослужбовців. Логіка залучення армії до операцій проти наркобаронів полягала в тому, щоб усунути з місць корумпованих поліцейських і замінити їх новими людьми, яких місцеві злочинці не знали. З цієї метою солдатам дозволили носити на обличчі маски і не

називати своє ім'я та прізвище під час перевірок документів чи затримання злочинців. За порушення прав людини їх мали право судити лише військові трибунали, а самі процеси відбувалися за зачиненими дверима. Лише у 2010 р. Феліпе Кальдерон заявив, що функцію розгляду позовів населення проти військових бажано передати цивільним судам, але ці заяви глава держави не супроводжував конкретними кроками. Армія має також краще оснащення, ніж поліція, і нерідко діє як у зоні бойових дій – без ордерів

обшукуючи «підозрілі» приміщення і без попередження відкриваючи вогонь на ураження. Через це постраждали десятки тисяч громадян, яких військові звинуватили в пособництві наркокартелям. Як наслідок, у Мексиці поживався чорний ринок зброї, оскільки місцеві жителі вирішили захищатися власними силами, а серед загинув у війні переважною більшістю виявилися звичайні мексиканці, взагалі не причетні до ринку наркотиків. Лише 22 серпня 2012 р. Верховний суд країни постановив, що за злочини проти мирного населення військових повинні судити винятково цивільні суди [26].

Боротьба держави з наркокартелями триває з перемінним успіхом. З одного боку, правоохоронним органам вдалося затримати керівників багатьох злочинних груп і конфіскувати тонни наркотичних речовин. З іншого, за останні роки загинуло понад 60 тис. людей, а витрати на кампанію перевищили 40 млрд. доларів. Війна призвела до скорочення кількості туристів із південних штатів США, тому добро-

Дієго Рівера. Людина на роздоріжжі. 1934

бут жителів півночі суттєво погіршився. Причиною цього стала хвиля насилля проти американських туристів, 120 із яких було вбито на мексиканській території лише у 2011 році. Картелі, що зазнали чималих економічних втрат, переорієнтувалися на викрадення людей заради викупу, рекет бізнесменів, торгівлю мігрантами з Центральної Америки та примус їх до проституції, викачування нафти з трубопроводів, що належать державній корпорації «Пемекс». Нерідко нелегалів убивають і кидають без голів та кінцівок у масових могилах, щоб залякати жителів певного міста, які не бажають платити данину злочинцям. Осередком рекетирської діяльності картелів стало найбагатше місто країни Монтеррей, відомого під назвою «Султан півночі», заможні жителі якого намагаються переїхати до США, а спільні підприємства масово закриваються. У 1998 р. з колишніх представників військових спецпідрозділів було створено картель «Зетас», члени якого вдалися до безпрецедентного терору проти мирного населення, нападів на інших наркодилерів і засідок на поліцейських задля вста-

новлення повного контролю над північно-західними штатами Мексики. Убивство одного наркобарона федералами чи конкурентами викликає боротьбу за владу між іншими, які хотіли заступити на його прибуткове місце, спричиняючи нове кровопролиття [27].

Таким чином, Феліпе Кальдерон доволі сильно підірвав підтримку Партії національної дії в мексиканському суспільстві. Війна, що триває на півночі Мексики, надзвичайно драгує жителів цього регіону, адже вони вважають, що боротьба з наркотрафіком для них не є пріоритетом і негативно впливає на діловий клімат. Сам глава держави виправдовував неспроможність перемогти злочинців тим, що США вживають недостатньо заходів для обмеження споживання наркотиків серед власного населення, а також відмовляються заборонити вільний продаж своїм громадянам штурмових гвинтівок, які згодом таємно завозяться на територію Мексики. Його попередник Вісенте Фокс узагалі вва-

жає, що боротьбу з наркокартелями слід припинити, а легкі наркотики легалізувати, щоб позбавити організовану злочинність основного джерела прибутків. Певний економічний спад у Мексиці також спричинений рецесією американської економіки, що розпочалася у 2008 р., епідемією свинячого грипу навесні 2009 р. і найгіршою за останні 60 років посухою зимового періоду 2011 р., що охопила п'ять північних штатів і призвела до загибелі 1,5 млн. голів свійської худоби та втрати джерел води для 2,5 млн. людей [28].

Президентські вибори відбулися в країні 1 липня 2012 р., у результаті чого «Мексиканська КПРС» нарешті повернулася до влади. Інституційно-Револьюційна партія висунула на них кандидатуру 45-річного фотогенічного політика Енріке Пеньї Ньето, який із 2005 р. був губернатором найбільш заселеного штату країни – Мехіко, де мешкає 15 млн. жителів. У 2010 р. він одружився з Анхелікою Рів'єрою, яку вважають головною зіркою мильних опер,

і з того часу користується підвищеною увагою ЗМІ, зокрема, найбільшої в іспаномовних країнах масмедійної компанії «Телевізи». Мексиканці не вбачають негативу в молодості претендента, який проводить свою кампанію під гаслом «Пенья Ньето знає, як виконувати свої обіцянки», однак вони все-таки побоюються, що ІРП прийшла надовго й авторитаризм повернеться в політичне життя. Ліворадикальний кандидат Лопес Обдор, який в останню мить програв вибори 2006 р., зумів об'їхати протягом каденції Феліпе Кальдерона 2438 муніципалітетів, заявляючи виборцям, що бачить себе новим борцем із бідністю на зразок Лулі да Сілви і перерозподілить багатства олігархів на користь представників простого народу, однак цього не вистачило для загальної перемоги [29]. Дискредитована діями Феліпе Кальдерона Партія національної дії наважилася на ризикований крок і зробила ставку на Хозефіну Моту – колишню очільницю Міністерства освіти, яка працювала на своїй посаді не-

довго через опозицію з боку могутньої профспілки вчителів, що налічує 1,5 млн. осіб. З одного боку, це була спроба наслідувати приклад Аргентини, Бразилії та Чилі, а з іншого – намагання відволікти увагу населення від жорстокої війни з наркокартелями завдяки поміркованому публічному іміджеві претендентки. Однак, результати виборів 1 липня, під час яких Ньето набрав 38% голосів виборців, а Обрадор і Мота 31,5% та 25,4%, засвідчили суттєву перевагу представника ІРП.

Отже, період із другої половини 1980-х рр. і донині характеризувався поглибленням неолібераль-

них реформ і продовженням зближення із США, нерідко за рахунок відносин із традиційними латиноамериканськими партнерами. Це призвело до падіння популярності Інституційно-Револьюційної партії серед широких верств населення. Однак, війна з наркотрафіком, ініційована президентом Феліпе Кальдероном, поставила під сумнів стабільність організації НАФТА і наблизила північну частину країни до широкомасштабної економічної кризи, тому повернення до влади «Мексиканської КПРС», яка виставала на виборах харизматичного та молодого кандидата, не стало несподі-

ванкою для політичних оглядачів. Загалом Мексика залишається одним із світових економічних локомотивів, якому необхідно по-

долати іміджеві проблеми та довести до успішного завершення війну з наркокартелями для забезпечення прискороного зростання.

Список використаних джерел

- [1] Mexico. Office of USA trade representative, 2012. – Режим доступу: <http://www.ustr.gov/countries-regions/americas/mexico>
- [2] Sinaloa cartel and Los Zetas now Mexico's biggest drug gangs // Mexidata. – 2011. – October 31.
- [3] Presidential election marks turning point for Mexico // World socialist web site. – 2000. – July 1. – Режим доступу: <http://www.wsws.org/articles/2000/jul2000/mex-j01.shtml>
- [4] Mexico-Institutional Revolutionary Party: the party system // Mongabay. – Режим доступу: http://www.mongabay.com/history/mexico/mexico-institutional-revolutionary-party_the_party_system.html
- [5] The evolving urban form: the valley of Mexico // New Geography. – 2011. – February 3.
- [6] Miguel de la Madrid, who led Mexico amid inflation, dies at 77 // Bloomberg. – 2012. – April 1.
- [7] Maquiladora – definition // Meriamwebster. – Режим доступу: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/maquiladora>
- [8] Mexico tourism chief downplays violence, says Texas warning hasn't slowed visitors // blog.chron.com. – 2012. – Режим доступу: <http://blog.chron.com/txpotomac/2012/06>
- [9] Remittances are on the rise // Geo Mexico. – 2012. – June 9. – Режим доступу: <http://geo-mexico.com/?tag=remittances>
- [10] Mexico: on road to becoming net food importer // Eurasia news. – 2012. – March 7.
- [11] Officers tested daily at world's busiest border crossing // Fox 5 San Diego Reporter. – 2012. – February 17; Mexico's disappeared women // New Statesman. – 2011. – February 17.
- [12] The San Andres Accords: Indians and the Soul // Cultural Survival. – 2010. – March 26.
- [13] Mexico: a powerful incentive to keep kids in school // Businessweek. – Режим доступу: http://www.businessweek.com/2000/00_18/b3679020.htm
- [14] Vicente Fox biography // The United Nations international site. – Режим доступу: http://www.un.int/mexico/biography_fox.htm
- [15] PPP: plan Puebla Panama, or private plans for profit? // Corpwatch. – 2002. – September 19.

- [16] Juan Pablo Amparan. The Mexican transparency law: design and implementation experiences. Paper for the national workshop Commonwealth human rights initiative. – New Delhi, 2005, May 24-26.
- [17] Mexico and Cuba patch up relations, settle debt // Reuters. – 2008. – March 14.
- [18] US-Mexico border wall a costly failure, film says // Reuters. – 2010. – September 15.
- [19] Mexico, Japan sign free trade agreement // USA today. – 2004. – September 17; Mexico-Japan Economic Partnership Agreement website. – Режим доступу: <http://www.mexicotradeandinvestment.com/>
- [20] Mexico leader proposes major political reforms // MSNBC. – 2009. – 15 December.
- [21] Calderon: it's time for profound change // Banderas news. – 2009. – November 12.
- [22] President Felipe Calderon Hinojosa // Presidencia de la Republica. – Режим доступу: <http://en.presidencia.gob.mx/presidency/president/>
- [23] Mexican pres. wants bigger oil reforms, cites Petrobras success // Latino.Foxnews. – 2011. – October 26; (Analysis: Mexico election favorite faces stiff test on oil reform // Reuters. – 2012. – June 12.
- [24] Merida initiative // Umbassy of the United States in Mexico-city. – Режим доступу: <http://mexico.usembassy.gov/eng/ataglace/merida-initiative.html>
- [25] Mexican president wants to do away with local police // Los Angeles Times. – 2010. – October 6.
- [26] Calderon escalates war on Mexico drug cartels, using troops // Bloomberg. – 2006. – December 29.
- [27] Special report: Mexico's Zetas rewrite drug war in blood // Reuters. – 2012. – May 23.
- [28] North Mexico drought worst on record // Huffington Post. – 2011. – February 12.
- [29] Mexico's leftist hope struggles to recapture old form // Chicago Tribune. – 2012. – April 20.

Глобальний виклик Китаю

Володимир САМОФАЛОВ,
кандидат юридичних наук

*(Закінчення. Початок
у «З.С.» №9)*

Протягом останніх 30 років Китай демонструє світові фантастичні темпи економічного зростання та позитивних соціальних змін. Країна готується до інтернаціоналізації своєї валюти та заохочує використання юаня в міжнародній торгівлі, як депозитів банків і емісії облігацій, укладання своп-угод між центральними банками, що надає Пекіну можливість знизити свою залежність від долара США та підвищити значимість юаня, який уже прийняли як одну з форм оплати в Пакистані, Таїланді, Монголії та В'єтнамі. Народний банк Китаю підписав угоди про взаємні розрахунки та платежі в національних валютах із центральними банками 12 країн (Україна, Росія, Білорусія, Японія та ін.). На сьогодні обсяги обороту юаня у світі зросли до 11% торгового обороту доларових ринків. Китайський уряд заявив про своє бажання, щоб до 2015 р. юань було включено до кошика основних валют Світового банку, які визначають вартість спеціальних прав запозичення (СПЗ). Пекін також запропонував на ба-

зі СПЗ створити світову резервну валюту, яка могла б замінити в цій якості американський долар. Країна розташована в південно-східній частині євразійського континенту. Її площа сягає 9,6 млн. кв. км, довжина берегової лінії – 18 тис. км. КНР має 5400 островів, чи не найчисленніше населення у світі та одну з найпотужніших армій.

Армія

Народно-визвольна армія Китаю (НВАК) відіграє важливу роль у житті країни, тому коштів на неї керівництво ніколи не шкодувало, потребуючи її підтримки й утримуючи військових поза політикою в обмін на мільярди юанів. За останні 15 років КНР витратила на оборонні цілі понад 1 трлн. доларів. На сьогодні військовий бюджет Китаю (106 млрд. дол.) поступається тільки американському (635 млрд. дол.). Ще 2002 р. президент Ху Цзіньтао заявив, що до 2010 р. НВАК повинна стати однією з найпотужніших і сучасних армій світу, щоб «гарантувати розширення життєвого простору». Об'єктивно китайська експансія стає неминучою. За оцінками експертів, якщо країна вийде на західний рівень споживання на душу населення, їй одній не вистачить ресурсів усієї планети. За нинішніх темпів зростання китайської економіки та населення ця проблема виникне протягом життя одного покоління.

Нині НВАК налічує 2,3 млн. військовослужбовців і має величезні мобілі-

заційні ресурси (300 млн. осіб). За західними оцінками, на її озброєнні перебуває понад 8 тис. танків, 15 тис. артилерійських систем. ВПС країни мають у своєму складі 2,5 тис. літаків, із яких приблизно 1,5 тис. бойових, що робить їх другими у світі за кількістю після США.

Китай має третій у світі потенціал ядерної зброї після Сполучених Штатів і Росії, який нараховує близько 300 міжконтинентальних балістичних ракет із ядерними боеголовками, понад 200 балістичних ракет середньої дальності, 1,2 тис. оперативно-тактичних комплексів малої дальності та 700 ядерних зарядів. У 2010 р. Китай почав розгортання першої у світі протикорабельної балістичної ракети DF-21 із радіусом дії 1600 км, названої в пресі «вбивцею авіаносців», що може істотно вплинути на стратегічне розміщення військово-морських сил у Тихоокеанському регіоні. Ракета оснащена складною системою наведення, її висока швидкість, малопомітність і маневрування на завершальній стадії польоту дають їй змогу залишатися непоміченою до моменту

ураження великої надводної цілі. У КНР також створена найпотужніша й найдаєкобійніша у світі реактивна система залпового вогню WS-2D із дальністю стрільби до 400 км.

ВМС Китаю налічують близько 260 кораблів, у тому числі 80 есмінців і фрегатів, 59 дизельних і 9 атомних підводних човнів. У 2011 р. країна приступила до ходових випробувань свого першого авіаносця «Ши Ланг» (колишній український «Варяг»), який буде введено до складу флоту після його оснащення палубною авіацією. Надалі планується будівництво ще чотирьох авіаносців, у тому числі двох атомних. При цьому, китайський флот у професійній майстерності, а також за кількістю кораблів океанської зони все ще поступається американському військово-морському флоту – своєму головному суперникові в азіатському регіоні. Для порівняння: у складі ВМС США – 285 кораблів і суден різних класів, у тому числі 11 авіаносців, 22 крейсери, 60 есмінців, 27 фрегатів, 17 великих десантних кораблів, 71 атомний підводний човен. За оцінками експер-

тів, до 2015 р. китайські ВПС і ВМС досягнуть паритету з американськими військами в західній частині Тихого океану.

На сьогодні головним завданням для ВМС країни є забезпечення безперервних поставок мінеральних ресурсів із усього світу, щоб гарантувати їх постачання, Пекіну потрібен потужний військово-морський флот. Китай також працює над створенням баз ВМС на острові Хайнань, у Пакистані, Бангладеш, Шрі-Ланці, М'янмі, Нігерії, на Сейшелах і Мальдівах, які, подібно «нитці перлин», простягнуться вздовж основних транспортно-сировинних комунікацій від Ормузької протоки через Індійський океан і Малакську протоку до Китаю.

Нові завдання перед ВМС були поставлені Президентом Китаю Ху Цзіньтао в його виступі на нараді з вищим військовим керівництвом країни в грудні 2010 р., де він заявив, що китайський флот повинен у найкоротші терміни «поліпшити свою модернізацію, а також зібрати всі сили для підготовки до війни і зміцнення національної безпеки». Одним із етапів такого зміцнення стане будівництво «передової оборони», покликане забезпечити безпеку військових баз за межами території

Китаю. Темпи та масштаби військової модернізації країни стривожили багатьох її сусідів в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. На думку експертів, КНР явно готує свій флот до протиборства з суперниками в Південно-Китайському морі, перш за все, з В'єтнамом, Японією та Філіппінами, а в подальшому – із США. Як відзначають аналітики, саме Сполучені Штати в найближчій перспективі складуть реальну конкуренцію Китаю в цьому регіоні.

Останніми роками відбувається зростання впливу військового керівництва на прийняття рішень у зовнішній політиці цієї країни, про що свідчать як посилення її позиції на світовій арені й різке збільшення військових витрат, так і зростаюча кількість виступів і публікацій провідних китайських воєначальників з різних питань міжнародних відносин.

Витрати КНР на оборону стрімко зростають, удвічі випереджаючи збільшення ВВП. Країна не збирається оборонятися, тому що захищатися їй фактично немає від кого. Вона готується до експансії. Для цього Пекіну потрібні сучасні збройні сили, які він і створює. НВАК активними темпами здійснює будівництво нових МБР наземного та морського базування, авіаносців, атомних підводних човнів, есмінців, засобів ППО дальньої дії, системи ПРО, винищувача-не-

видимки п'ятого покоління та гіперзвукових безпілотних літальних апаратів, упроваджує супутникову систему глобального позиціонування та нову систему кіберзброї, розробляє кінетичну й лазерну протисупутникову зброю.

Китай досяг такого етапу у своєму розвитку, коли він, з одного боку, вже став настільки сильним, що може почати розширення стратегічних кордонів «життєвого простору» силовим шляхом, з іншого боку, його внутрішні проблеми досягли такого масштабу, коли таке розширення стає життєво необхідним. При цьому, ніхто не може йому перешкодити. США знесилені війнами в Іраку й Афганістані, а також економічними проблемами й величезним зовнішнім боргом, Європейський Союз перебуває в стані перманентної кризи та різкого скорочення своїх армій і військових витрат, а Росія поступово втрачає залишки колишнього військового потенціалу.

Внутрішня політика

Незважаючи на економічне зростання, Китай ос-

таннім часом зіткнувся з низкою серйозних економічних, екологічних і соціальних проблем: збільшився розрив у доходах між багатими та бідними; зросла різниця в розвитку міста і села, західних і східних районів; збільшилося безробіття, інфляція, корупція, комерціалізація китайського суспільства та борги регіональних органів влади; масштабними стали незаконні операції з вилучення земель у селян; загострилася ситуація з нестачею прісної води, цілі райони країни мають отруєні ґрунт і гідросферу. Відсутня єдина система соціального і медичного страхування та пенсійного забезпечення, що змушує китайців зберігати до 30% свого доходу для самозабезпечення у старості та на випадок хвороби. Це сприяє створенню певного інвестиційного потенціалу, але одночасно знижує зростання внутрішнього попиту в країні, збільшення якого є пріоритетом державної програми розвитку.

Підтримка внутрішньої стабільності вимагає зростання китайської прибережної економіки для створення капіталу з метою передачі його всередині

ну країни. На забезпечення внутрішньої безпеки та правоохоронних органів Китай витрачає майже стільки ж, як і на утримання армії (95 млрд. дол.). Тим не менш, у КНР зростають соціальні протести, особливо представників етнічних меншин (8% населення), кількість таких виступів збільшилася з 40 тис. у 2001 р. до 90 тис. у 2009 році. У містах серед 250 млн. робітників, які мігрували з села, зростає невдоволення. Усі ці проблеми спричиняють накопичення потенціалу нестабільності. Крім того, існує ще низка гострих проблем, що впливають на стабільність внутрішньої ситуації в країні:

- незбалансоване зростання економіки, яке значною мірою визначається інвестиціями та експортом, а не споживанням;
- олігархізація країни й утворення інститутів і партій, які можуть конкурувати на національному рівні з Компартією;
- прагнення зростаючого і все більш впливового середнього класу до участі в управлінні країною та модернізації її політичної системи;
- демографічні проблеми: старіння населення – з 1987 по 2009 р. частка китайців віком до 20 років зменшилася з 40 до 24%, а старше 50 років, навпаки, зросла з 16 до 29%; «дефіцит наречених» – політика обмеження народжуваності «одна сім'я – одна дитина» призвела до появи диспропорцій у кількості чоловічого та жіночого населення в співвідношенні: 1,23 х 1;
- брак водних ресурсів, який обмежуватиме зростання економіки Китаю вже найближчим часом;

- інформаційна закритість китайського суспільства;

- приховування доходів від оподаткування (щорічно на суму понад 1,3 трлн. дол., при цьому понад 60% зазначених коштів належить 10% найбагатших китайців, яких охороняють 2 млн. охоронців);

- критична екологічна ситуація.

Одним із варіантів вирішення наявних проблем є перехід КНР до економіки, орієнтованої на розвиток внутрішнього ринку та зростання внутрішнього споживання, завершення реформ правової, судової та адміністративної системи, захисту приватної власності. Уряд планує уповільнити темпи приросту ВВП країни до 7,5% на рік проти нинішніх 9,2%. Вивільнені кошти будуть спрямовані на скорочення розриву між рівнем життя міського та сільського населення, зменшення безробіття та збільшення військового бюджету. Водночас, китайські лідери усвідомлюють, що в разі сповільнення зростання економіки вони не зможуть запобігти громадським заворушенням у країні. Пекін також докладє значних зусиль для скорочення різниці в економічному розвитку регіонів, перерозподіляючи ресурси до менш багатих внутрішніх провінцій, які відіграють усе більш важливу роль у політичній стабільності. Разом з тим, у Китаї все більше усвідомлюють, що без політичної реформи подальші перетворення економіки неможливі.

Глобальна рецесія вдарила по орієнтованій на експорт економіці КНР, а інфляція знижує конкурен-

тоспроможність її продукції. Вплив світової фінансової кризи позначився й на ринку праці в Китаї: тільки у 2008 р. через уповільнення економіки Європи та США в КНР втратили роботу 26 млн. осіб. Для недопущення негативної ситуації на ринку зайнятості китайське керівництво вживає рішучих заходів: у 2006-2010 рр. у містах було створено 57,6 млн. нових робочих місць, ще 45 млн. вакансій планується створити в 2011-2015 роках. У країні реалізується 5-річна програма будівництва доступного житла, у рамках якої планується побудувати 36 млн. квартир вартістю 200 млрд. доларів. Китайський уряд також має намір забезпечити 13-відсоткове середньорічне зростання мінімальної заробітної плати.

Зміцнення внутрішньополітичної стабільності є важливим пріоритетом регіональної політики країни. З цією метою Пекін здійснює стратегію, що передбачає економічне зростання для підтримки життєвого рівня населення всередині держави, посилення влади Комуністичної партії в Сінцзяні й Тибеті, протидію «кольоровим» революціям, уйгурському сепаратизму та іс-

ламському радикалізму. Разом з тим, у разі наростання внутрішньополітичних та економічних проблем може скластися така ситуація, коли зовнішня агресія виявиться меншою з бід на тлі перспективи хаосу й громадянської війни із втратою всіх результатів реформ і можливого колапсу країни.

Зовнішня політика

На сьогодні зовнішня політика Китаю знаходиться в стадії перезавантаження в умовах розширення його можливостей та впливу. КНР стає глобальною державою, у якій є свої інтереси по всьому світові, а рішення, куди потраплять чергові китайські мільярди, впливають на долі цілих країн або регіонів. У ході розширення своєї економічної та військової могутності Китай хоче не тільки мати більшу вагу в міжнародних організаціях, а й змінювати правила гри в глобальній політиці. На міжнародному рівні він заявляє про завершення 20-річної епохи існування «однополярного світу» та закликає до створення «багатополярного», нової фінансової архітектури, хоче заручитися підтримкою своїх ключових інтересів – суверенітету

над Тайванем, невизнання його незалежності, позбавлення легітимності Далай-лами. Водночас, у рамках міжнародних і регіональних організацій Пекін бере участь на умовах мінімальної відповідальності.

У зовнішній політиці Китай виходить із основоположного національного інтересу – економічного виживання, із чим пов'язане його прагнення зміцнити присутність у різних частинах світу, де знаходяться великі запаси стратегічної сировини, та забезпечити транспортні шляхи її доправлення.

Зона китайського впливу, що формується в Азії, Південній Америці та Африці, постійно зростає. При цьому, країна не особливо переймається тим, з якими режимами їй доводиться мати справу, у партнерах їй потрібна стабільність, а не добропорядність, як її розуміє Захід. КНР пропонує гнучкі умови оплати, забезпечує адекватне співвідношення ціни та якості і не нав'язує іншій стороні своїх цінностей і політичних уподобань. Постійний пошук постачальників сировини, який Китай проводить по всьому світові, і геополітична боротьба за ринки збуту породжують кон-

флікти й тертя між ним та провідними країнами, у чій сфери впливу він намагається проникнути. Різке зростання впливу Китаю у світі деякі аналітики називають появою «передчасної наддержави» та «відродження імперії», що існувала 5 тис. років.

Усередині Китаю використовується концепція «втрачених територій» зарубіжних країн, суверенитет яких на міжнародному рівні формально визнається. До своїх «втрачених територій» КНР відносить Бутан, В'єтнам, Киргизію, Корею, Лаос, Малайзію, М'янму, Непал, північ Індії, острови Сенкаку, Сінгапур, Таїланд, 300 островів Південно-Китайського, Східно-Китайського та Жовтого морів, Південний Казахстан, афганську провінцію Бадахшан, Монголію, Забайкалля та південь Далекого Сходу аж до Охотська. «Втрачені території» становлять понад 10 млн. кв. км, що перевищує територію КНР (9,6 млн. кв. км). Сьогодні всі ці питання, за винятком спорів з Індією, Японією, В'єтнамом, а також проблемами Тайваню вже вирішені політичним шляхом. Відповідно до угод про вирішення спірних територіальних питань до Китаю

відійшли 1158 кв. км території Таджикистану, 407 – Казахстану, 337 – Росії, 12 кв. км – Киргизії.

Одним із важливих зовнішньополітичних завдань є пропаганда концепції «стратегічних кордонів і життєвого простору», відповідно до якої сьогодні здійснюється реформа армії в КНР. Цей документ розроблено для обґрунтування правомочності ведення НВАК наступальних бойових дій за відсутності будь-яких зовнішніх загроз. Його суть проста – «життєвий простір повинен розширюватися в міру зростання населення, оскільки це необхідно для забезпечення економічної діяльності держави та збільшення її природної сфери існування». Жодних меж розширення простору концепція не встановлює, а принцип непорушності кордонів відкидає. Вона має на увазі ведення бойових дій у районах «стратегічних кордонів» або навіть за їх межами «в разі виникнення складнощів на шляху забезпечення законних прав та інтересів Китаю в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні». Пекін готовий напасти першим, як тільки його військова міць зросте, а існуючі кордони здадуться «неприродними». Питання лише в тому, коли та який напрямок він обере для своєї експансії.

У зовнішній політиці китайські лідери раніше дотримувалися поради Ден Сяопіна: «Спокоїно спостерігайте, відстоюйте наші інтереси, спокійно справляйтеся з поточними справами, приховуйте наші можливості та чекайте сприятливого моменту». Нині все більш могутній і самовпевнений Китай хоче

відігравати важливу роль у системі міжнародних відносин при мінімумі зобов'язань, у тому числі фінансового характеру. Пекін прагне досягти світової гегемонії економічними методами, часом свідомо применшуючи свої можливості й потенціал, уникаючи конфліктів, що послаблюють країну. Експансіоністські прагнення Китаю певною мірою нейтралізуються зростанням інших азіатських держав, насамперед Південної Кореї, В'єтнаму, Індії, Індонезії та Японії.

Прагматизм, маневреність і гнучкість визначають дії Китаю на світовій арені. Природна обережність Пекіна все більше витісняється розумінням того, що для обстоювання своїх інтересів у мінливому світі треба діяти більш енергійно, жорстко та цілеспрямовано. Китайська політика побудови гармонійного світу з позицій «м'якої сили» (торгівля, інвестиції, допомога) і «приємного сусідства» сприяє його доступу до життєво важливих природних ресурсів, технологій і світових ринків. Поведінка КНР щодо інших країн визначається його потребами в постачанні стратегічної сировини, необхідної для розвитку економіки та підтримки зростаючого життєвого рівня гігантського населення, що становить 20% мешканців планети.

Для активного позиціонування держави та бренду «Китай» за кордоном щорічно виділяються мільярди доларів. Міжнародне медіапросування цієї країни, крім телеканалів англійською, арабською, іспанською та російською мовами, включає в себе ви-

хід китайських газет і журналів у англомовних версіях, рекламу країни на провідних світових медіаканалах. У самому центрі Нью-Йорка інформаційне агентство «Сінхуа» організувало цілодобову телевізійну службу новин англійською мовою і має намір конкурувати з CNN і BBC, щоб «висвітлювати події в Китаї та у світі для світової аудиторії під китайським кутом зору». У лютому 2012 р. почали своє мовлення в Нью-Йорку 3 нових англомовних і 1 іспаномовний телеканали. У 9 найбільших містах США щодня виходить англомовна газета «Китай сьогодні». Державні ЗМІ КНР розмістили понад 400 своїх кореспондентів у 117 зарубіжних корпунктах, а до 2020 р. планують розширити цю мережу до 180 інформаційних бюро. Культурно-інформаційна складова також відіграє важливу роль в іміджевій експансії та представлена мережею філій китайського Інституту Конфуція по всьому світові.

Інформаційна складова зростання впливу КНР у світі приносить свої плоди. Зокрема, нещодавні опитування служб П'ю та Геллап показали, що 72% французів, 67% іспанців, 65% британців, 61% німців і 53% американців вважа-

ють, що Китай є провідною світовою економічною державою, у той час як США чи Японію як найсильнішу країну світу обрали 33 і 7% опитаних відповідно.

Останнім часом Китай усе більше уваги став приділяти Арктиці, яка представляє для Пекіна, що зацікавлений у будь-яких природних ресурсах, значний інтерес (25% світових нерозвіданих покладів вуглеводнів, 9% вугілля тощо). Поява більш короткого судноплавного шляху зі Східної Азії до Європи потенційно може відкрити перед КНР величезні можливості – як економічні, так і військові. У цьому зв'язку Китай виступає за широку інтернаціоналізацію Арктики. У 2004 р. він відкрив свою наукову станцію «Жовта річка» на Шпіцбергені, і в Арктиці став регулярно з'являтися китайський криголам «Сніжний дракон», який раніше працював у Антарктиді. Головним провідником китайських інтересів у цьому регіоні є Норвегія, яка запропонувала зробити Китай членом Арктичної ради.

Одним із важливих завдань зовнішньої політики КНР є досягнення домінування в західній частині Тихого океану, де країна залучена до суперечок із

сусідніми державами стосовно належності різних ділянок дна Східно-Китайського та Південно-Китайського морів, багатих енергоносіями.

Пекін прагне до формування сіноцентричної Азії, тому він не сприймає ані домінування США, ані повернення Росії як провідної країни в цей регіон. Китай хоче, щоб великі держави відмовилися від гегемоністських амбіцій, а замість цього прагнули досягнення компромісу, який влаштує всіх. Він не хоче брати на себе відповідальність, пов'язану з глобальним лідерством. КНР розуміє, що шлях до успіху – це поступовий перерозподіл потужності. Разом із тим, складається враження, що Пекін, усвідомлюючи свій силовий потенціал, останнім часом ледь стримується від його застосування.

Китайській дипломатії, що діє за принципом «рухатися серединою дороги» в міжнародних відносинах, стає все важче підтримувати тонкий баланс між безліччю конкуруючих інтересів у глобальній політиці. Останнім часом зовнішня політика цієї країни стає все більш войовничою та націоналістичною. Держава знаходиться в стадії

переходу від обережного промацування оточення до відкритого застосування сили, причому причини цього будуть виключно матеріальними, а мета цілком прагматичною. Про назрівання такої тенденції свідчать останні заяви китайських керівників. Зокрема, вислів міністра оборони про те, що Китай готується до конфліктів «на будь-якому напрямку», зроблений у грудні 2010 р., через рік був доповнений закликм президента КНР Ху Цзіньтао до керівництва ВМФ «готуватися до війни».

Проголосивши у 2011 р. Жовте та Південно-Китайське моря зоною своїх життєво важливих інтересів, Китай уперше відкрито заявив про свої експансіоністські прагнення, погрожуючи при цьому інтересам США та їх союзників у регіоні. Поширюючи свій вплив у світі, КНР перетворюється на нову наддержаву, зрушуючи світову політичну, економічну та військову рівновагу в бік Східної Азії. Слово «Китай» складається з двох ієрогліфів, які означають «центральна країна». Сьогодні у неї з'являється все більше підстав, щоб відповідати цій назві у світовому масштабі.

Вплив російсько-грузинської війни 2008 р. на перспективу врегулювання грузинсько-абхазького та грузинсько-осетинського конфліктів

Конфлікт і його подолання – це фундаментальні елементи творчості.

Мелані Кляйн

Юлія САВЕЛЬЄВА,
третій секретар
Департаменту зв'язків із
закордонним українством
та культурно-гуманітарного
співробітництва
МЗС України

Для України, яка підтримує позицію переважної частини світової спільноти щодо принципу територіальної цілісності Грузії та непорушності її кордонів, грузинсько-абхазький і грузинсько-осетинський конфлікти не мають такого першочергового значення, як, наприклад, ситуація у Придністров'ї. Водночас, наша держава безпосередньо зацікавлена у відновленні стабільності на Південному Кавказі, оскільки цей регіон, хоча й не межує з кодами нашої держави, є сусіднім і процеси, що відбуваються в ньому, мають певний вплив на ситуацію в Україні.

Російсько-грузинська війна 2008 р. серйозно позначилася на політичній ситуації в Грузії та світі, змусила по-новому оціни-

ти процеси, що відбуваються в регіоні.

Для Грузії наслідки серпневої війни були особливо важкими, оскільки призвели до втрати на довгі роки перспективи відновлення територіальної цілісності.

Говорячи про можливість, які створює для Абхазії та Південної Осетії визнання з боку Росії, варто відзначити гарантії військової безпеки. На тлі відсутності угоди щодо непоновлення військових дій між Абхазією та Південною Осетією та, з іншої сторони, Грузією, підкріпленої міжнародними гарантіями, абхазька та осетинська сторони не бачать альтернативи російській військовій присутності в регіоні.

Росія й Абхазія розвивають торговельно-економічне співробітництво, вживають заходів щодо об'єднання енергетичних і транспортних систем, систем зв'язку та телекомунікацій. Торговельний оборот між ними становить 130 млн. доларів. У 2010-2012 рр. РФ виділила Абхазії допомогу в розмірі 10,8 млрд. рублів, що дорівнює майже трьом бюджетам країни станом на 2010 рік. Ці кошти призначені для відновлення транспортної інфраструктури, житлово-комунального господарства, розвитку агропромислового ком-

плексу, сфери охорони здоров'я, ремонту і технічного оснащення шкіл.

При цьому, у абхазькому суспільстві є побоювання стосовно деяких аспектів російсько-абхазького співробітництва.

Ідеться про наміри абхазького керівництва урівняти громадян РФ і місцевих жителів у праві придбання житла в Абхазії. Останні побоюються, що більша частина нерухомості опиниться в руках росіян, які мають більші фінансові можливості. При цьому, процвітає тіньовий бізнес, пов'язаний із придбанням і оформленням житла через підставних осіб, а бюджет республіки не отримує від таких операцій жодного прибутку.

Дискусії в абхазькому суспільстві викликають наміри керівництва пере-

дати стратегічні об'єкти (Абхазька залізниця, Сухумський аеропорт) в управління російським комерційним структурам на тривалий час, а також плани розроблення «Роснафтою» нафтового родовища на абхазькій ділянці чорноморського шельфу.

Результати раундів Женевських консультацій, що створювались у 2008 р. з метою забезпечення діалогу між російською, грузинською, абхазькою та осетинською сторонами за посередництвом міжнародних організацій, є, на жаль, невтішними, окрім єдиного документа, який містить пропозиції щодо механізмів попередження та врегулювання інцидентів у Грузії та її конфліктних регіонах – Абхазії та Південній Осетії.

Водночас, міжнародні

посередники намагаються крок за кроком, хоча і з мінімальними результатами, але все ж таки наблизити позиції сторін до спільного знаменника або, принаймні, створити умови для продовження діалогу.

Одноденний семінар, що проходив 15 лютого цього року в м. Піцунда (Абхазія, Грузія), організатором якого є абхазька сторона, а учасниками – співголови женецьких дискусій – Філіп Лефора (ЄС), Анті Турунен (ООН) і Патрік Мерфі (ОБСЄ), не приніс будь-яких суттєвих зрушень у процес урегулювання конфлікту, проте дав змогу представникам міжнародної спільноти й абхазькій стороні продовжити діалог, і не виключено, що така менш офіційна форма спілкування в майбутньому за участю грузинської та російської сторін матиме більш відчутні результати, ніж Женевсь-

кі консультації.

ЄС і США зацікавлені в забезпеченні стабільності в регіоні та солідарні з Грузією у проведенні політики невизнання Абхазії та Південної Осетії, але причини для цьо-

го у них різні. На відміну від Грузії, для Заходу неприйнятною є ізоляція Абхазії та Південної Осетії як кінцевий результат такої політики. Для ЄС і США пріоритетом є недопущення проведення з боку РФ агресивної політики щодо Грузії, у тому числі недопущення можливого поглинання Росією Абхазії та Південної Осетії. Тому, замість їх ізоляції, акцент робиться на їх «залученні».

Наслідками російсько-грузинської війни є зміни військово-політичної конфігурації в регіоні Південного Кавказу, зокрема:

- розподільчі лінії в зонах грузинсько-абхазького та грузинсько-осетинського конфліктів перетворюються на укріплені кордони на зразок Берлінської стіни часів холодної війни;
- сторони конфлікту залишились обличчям до обличчя, оскільки місія спостерігачів від ЄС не має та-

ких можливостей для виконання своїх функцій, які мали місія ООН у зоні грузинсько-абхазького конфлікту та місія ОБСЄ у зоні грузинсько-осетинського конфлікту;

- змінився зміст поняття «сторони у конфлікті» – наразі такими є, у першу чергу, грузинські та російські збройні сили, а лише потім – грузинські та абхазькі (південно-осетинські);

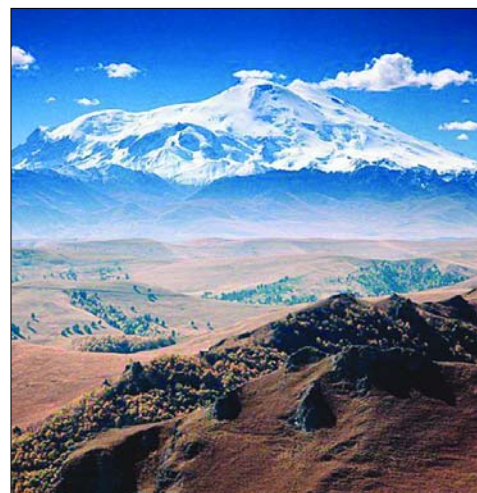
- російська військова присутність у регіоні Південного Кавказу, скорочена значною мірою після реалізації Стамбульських угод про виведення російських військових баз із території Грузії (1999 р.), суттєво зросла й укріпилась.

Незважаючи на процес перезавантаження, що розпочався у відносинах між Заходом та Росією, він не зачепив підходи сторін щодо шляхів вирішення грузинсько-абхазького конфлікту. Жодна з країн СНД також не приєдналася до Росії в її рішенні стосовно визнання Абхазії та Південної Осетії.

Серед західних експертів існує думка, яку чітко сформулював Н. Попеску: «Парадокс є в тому, що до серпня 2008 р. Абхазія та Південна Осетія були невизнаними, але фактично незалежними державами; після серпня 2008 р. вони стали частково визнаними, проте фактично незалежними більше не можуть вважатись. Якщо сепаратистські війни у 1992-1993 рр. були їх «війнами

за незалежність», то війна серпня 2008 р. стала війною, що поклала кінець їх, нехай навіть обмеженим, «фактичній незалежності».

В умовах складної динаміки політичних процесів у світі та регіоні скласти правильну формулу майбутнього врегулювання конфліктів у Грузії надзвичайно важко. Нечіткі контури глобального світового порядку, що складаєть-

ся, обумовлюють невизначеність долі цих конфліктів, оскільки вони вже стали частиною світової політики. На них зав'язані інтереси значних нерегіональних гравців, чий плани щодо своєї присутності та ролі у цьому регіоні не завжди збігаються.

З упевненістю можна прогнозувати тільки одне – цикл, через який проходить процес розвитку світової політики, триватиме декілька років, а можливо, і десятиріч. На цей час збережеться невизначеність перспектив змін існуючого балансу сил, що, у свою чергу, буде основою заморожування існуючого статус-кво в Грузії, і, таким чином, збережеться тенденція до невизнання Абхазії та Південної Осетії.

«Заморожені конфлікти»: виклики та перспективи врегулювання

Наприкінці вересня в Києві відбулася Міжнародна конференція «Балкани – Кавказ – Придністров'я: історична драма і виклики сьогодення», організована Групою стратегічних і безпекових студій за сприяння Громадської Ради при МЗС України. Цей захід був підсумковою подією в рамках проекту «Заморожені конфлікти на посткомуністичному просторі: уроки

для України». Представники дипломатичних та експертних кіл Азербайджану, Грузії, Молдови, Сербії та України говорили про нинішню зовнішньополітичну ситуацію, актуальність викликів, що виникають унаслідок етнічного та релігійного протистояння, про роль України у врегулюванні заморожених конфліктів під час головування в ОБСЄ у 2013 році.

Українська сторона вже визначила пріоритети майбутнього головування в Організації з безпеки та співробітництва в Європі. Одним із ключових питань порядку денного ОБСЄ, як зазначили представники зовнішньополітичного відомства України, стане надання нового імпульсу врегулюванню заморожених конфліктів на європейських теренах. У першу чергу – придністровського. Євген Єнін, керівник відділу Причорноморських держав МЗС України, зазначив, що неврегульовані конфлікти не тільки становлять загрозу для їх учасників, а й заважають міжрегіональному співробітництву та втіленню масштабних проєктів, сприяють розвиткові транснаціональної злочинності. Учасники конференції зауважили, що питання архітектури безпеки як на пострадянському просторі, так і на європейському континенті є сьогодні надзвичайно актуальним. Ситуації у Придністров'ї, Південній Осетії та Абхазії, Косові, Нагірному Карабасі свідчать про те, що конфлікти, які вважалися замороженими, тепер стали розвиватися за негативни-

ми і непередбачуваними сценаріями. Вони є предметом геополітичних ігор світових гравців – Росії, США, ЄС.

Про інтерес РФ у нестабільності деяких регіонів і негативну роль Москви в конфліктних зонах говорила більшість експертів. Адже сьогодні не є секретом, що модель регіональної безпеки, побудована на пострадянському просторі, слугувала, у першу чергу, забезпеченням інтересів Росії. Нині, як зазначили експерти з Грузії та Азербайджану, роль РФ у регіоні Південного Кавказу посилюється: більшість жителів Південної Абхазії мають російське громадянство, бюджет країни на три чверті складається з російських дотацій, армія цілком залежить від постачання зброї з Росії. Грузинський експерт Давид Мацаберідзе зазначив, що далеко не всі абхазці у захваті від російського протекторату, а також тієї обставини, що росіяни плановано заселяють Південну Абхазію. За результатами дослідження громадської думки, близько 70-80% населення підтримує незалежність Абхазії, але все це відбувається в умовах

мілітаризації РФ. Інший дослідник із Азербайджану Азад Іса-заде, який представляв Інститут миру та демократії, підкреслив, що ймовірність ескалації на Південному Кавказі досить висока і чи не ключовим чинником, що утримує сторони від початку бойових дій, є банальна корупція – гроші, що мали б витратитися на війну, просто розкрадаються.

Продовжуючи тему російської присутності на Кавказі, директор енергетичних програм Центру «Номос» Михайло Гончар наголосив на необхідності враховувати ситуацію на енергетичному ринку в регіоні. Він зазначив, що Москва дуже занепокоєна активністю Азербайджану й Туркменістану щодо розробок нафтогазових родовищ і перспектив побудови транскаспійського газопроводу для подальшого транспортування каспійських та середньоазійських вуглеводнів до Європи.

«Росія не приховує, що, намагаючись зберегти якщо не монополію, то хоча б домінуючий статус постачальника газу зі Сходу, будь-що блокуватиме ре-

лізацію проєктів, пов'язаних із постачанням азербайджанського й туркменського газу до Європи через Південний Кавказ», – наголосив Михайло Гончар.

Особливу увагу присутніх привернула конфліктна ситуація в Нагірному Карабасі, де тривають збройні протистояння і зростає небезпека війни між Вірменією та Азербайджаном. Кожного дня від куль тут гинуть десятки людей, у тому числі мирне населення. Директор Товариства гуманітарних досліджень Керім Керімлі (Азербайджан) підтвердив, що переговори за останні 20 років не дали жодного результату. За його словами, нинішній стан справ можна охарактеризувати як «стан ні війни, ні миру». За словами експерта, така ситуація обумовлена глибокою ненавистю між вірменами та азербайджанцями цього регіону. Колишній Президент Вірменії сказав, що вірмени та азербайджанці є генетично різними націями і не можуть існувати разом. Керім Керімлі також зазначив, що лідери сепаратистського руху прямо говорять про готовність до вій-

го конфлікту. За словами Посла Молдови в Україні Іона Стевіле, придністровська ситуація істотно відрізняється від інших за-

ни і заявляють, що армія Нагірного Карабаху здатна дати відсіч будь-якому агресорові, у тому числі й Росії. Вірменія та Азербайджан продовжують нарощувати свій воєнний потенціал, підвищувати рівень мілітаризації в регіоні, що збільшує ризики війни. Більше мільйона людей залишаються переселенцями та біженцями. «Хоча народи цієї війни не хочуть, ризик її повторення зростає», – завершив Керім Керімлі.

Предметом обговорення став також косовський конфлікт. Доповідачі з Белградського центру безпекових студій Марко Ковачевич і його колега Філіп Ейдус зауважили, що саме косовська проблема є наразі ключовою перешкодою європейській інтеграції Сербії. Але керівництво останньої ніколи не піде на визнання Косова, навіть ціною втрати європейської перспективи. Марко Ковачевич зазначив, що спекуляції навколо косовського питання є безпідставними, адже міжнародне право не має поняття «прецедент». До того ж, на думку експерта, існує більше підстав говорити про заморожений конфлікт усередині Косова (на півночі, де проживає сербська більшість), аніж про косовський заморожений конфлікт.

Особливий інтерес виявили присутні до України як однієї з учасниць урегулювання придністровсько-

морожених конфліктів, оскільки не є такою складною і має багато передумов для вирішення в короткі терміни. За його словами, тут немає ненависті та протиріч етнічного, національного чи релігійного характеру, а на офіційному рівні останнім часом розвивається активний політичний діалог. Уже досягнуто багато домовленостей, підписано близько 140 спільних документів.

Офіційний Київ є учасником переговорів з питань придністровського врегулювання у форматі «5 + 2» (Кишинів, Тирасполь – сторони; Україна, Росія, ОБСЄ – посередники, а також ЄС і США як спостерігачі). Представник МЗС України Євген Єнін зазначив, що позиція нашої країни з придністровського питання є широківідомою і полягає в дотриманні принципів територіальної цілісності Республіки Молдова. За його словами, конфлікт можна врегулювати шляхом надання певного надійно гарантованого статусу для Придністров'я. Він також нагадав, що Київ доклав чимало зусиль для позитивних зрушень у цьому напрямі. Саме українська сторона ініціювала залучення Місії ЄС із прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM), забезпечила присутність США в процесі переговорів. Одним із найбільших здобутків за останні роки,

за словами доповідача, є ініційований Києвом початок демаркаційних робіт на центральній (придністровській) ділянці українсько-молдовського кордону. Саме Київ був ініціатором підготовки низки проєктів міжнародних документів, що вкотре підтвердили територіальну цілісність Молдови. У січні цього року завдяки активній позиції МЗС України вдалося організувати першу зустріч лідерів Молдови та новообраного Президента Придністров'я Євгена Шевчука в Одесі. Цей діалог став основою низки практичних рішень і сприяв зміцненню довіри між Кишиневом і Тирасполем.

На думку експертів, саме придністровський конфлікт має найбільше перспектив стосовно врегулювання під час головування України в ОБСЄ наступного року. Євген Єнін зазначив, що в якості майбутньої стратегії, яка могла б започаткувати нову філософію в історії врегулювання придністровського конфлікту, українська сторона вбачає створення Єврорегіону «Дністер», що охопить Вінницьку область, а також адміністративні одиниці Лівобережжя Дністра та Правобережної Молдови. Це дасть змогу створити сприятливі умови для зміцнення співпраці Молдови, України та Придністров'я в галузі соціального, економічного та культурного розвитку за рахунок залучення європейських коштів.

На фоні дискусій про заморожені конфлікти українські доповідачі торкнулися проблем, що мають конфліктний потенціал і для України. Серед них – енергетичні відносини, іс-

лам із його загрозами, етнонаціональні питання та мовна проблема, яка стала особливо актуальною останнім часом. Зокрема, професор Національного педагогічного університету ім. Драгоманова Максим Розумний зазначив, що мова може бути зброєю, не гіршою, ніж автомат Калашникова. У свою чергу професор Інституту етнонаціональних і політичних досліджень НАН України Олександр Майборода зауважив, що існує проблема встановлення співвідношення прав меншин і національної більшості, а етнічні конфлікти використовуються як інструменти суперництва за енергоресурси. Із цим погодився Михайло Гончар, додавши, що Каспій може стати конфліктогенною зоною у перспективі. Стосовно загроз ісламу, то виконавчий директор Центру близькосхідних досліджень Ігор Семиволос зазначив, що нині зростає конкуренція за політичну першість між ісламськими організаціями і в перспективі, в умовах послаблення ролі профільних державних інституцій, може виникнути загроза зіткнення між ними.

Підсумовуючи роботу конференції, виконавчий директор Групи стратегічних і безпекових студій Ярослав Матійчик зазначив, що «заморожені конфлікти, їх історія, хід і наслідки повинні стати вивченими уроками для України, де теж є гіпотетичні загрози таких конфліктів, а отже, необхідність пильної уваги до динаміки їх посилення».

Леся САВЧИН
за матеріалами
конференції

**Максим СУБХ,
перший секретар МЗС
України, аспірант
Дипломатичної академії
України при МЗС**

У Нью-Йорку 18 вересня цього року було відкрито 67-у сесію Генасамблеї ООН, що розпочалася з виступу Генерального секретаря організації Пан Гі Муна на загальних дебатах, у яких взяли участь більше ста глав держав і очільників урядів, а також міністри закордонних

справ і глави делегацій з усього світу.

Потім виступив новообраний голова Генеральної Асамблеї ООН серб Вук Єремич, який змінив на цій посаді катарського дипломата Н. Ан-Насера. Примітним у промові В. Єремича була відсутність будь-якої згадки про ситуацію в Сирії. Однак, сирійське питання, як і слід було очікувати, стало наріжним елементом практично всіх виступів зібрання.

Першим із глав держав Затоки на трибуну ГА ООН піднявся емір Катару шейх Х. Аль-Тані. Його виступ став чи не найбільш резонансною подією цієї сесії. На відміну від інших делегацій із країн РСАДПЗ, катарський емір закликав арабські держави негайно

направити до Сирії свої військові контингенти з метою припинення кровопролиття. Як приклад Х. Аль-Тані навів успішний, з його точки зору, досвід направлення миротворчого контингенту арабських сил стримування до Лівану в 1976 році. Цю ідею відразу почали активно тиражувати світові ЗМІ, бажаючи першими анонсувати наявність у Катару пілотного плану з урегулювання сирійської кризи, над чим уже понад півтора року б'ється вся світова громадськість.

Відразу зазначимо, що досвід діяльності арабських сил стримування в Лівані, на нашу думку, навряд чи можна назвати успішним у принципі. Адже після введення арабського контингенту до Лівану в 1976 р. громадянська війна в цій країні лише набрала нових обертів, а її закінчення в 1989 р. стало результатом довгої та виснажливої посередницької кампанії багатьох держав в умовах швидкої трансформації геополітичної ситуації на Близькому Сході. По-перше, постає запитання – чи влаштовує ЛАД на чолі з Катаром подібний сценарій, за якого мир у Сирії настане через, як мінімум, одне, а може й два десятиріччя? По-друге, направлення миротворчого контингенту до Лівану в 1976 р. ставило за мету покласти край братовбивчій війні з яскраво вираженим міжрелігійним характе-

ром. Цілком очевидно, що сирийський конфлікт має небагато спільного з ліванською громадянською війною за низкою ознак, на яких не загострюватимемо свою увагу в рамках цієї публікації.

Власне кажучи, подібний висновок, схоже, зробили й усі інші арабські делегації, які брали участь у роботі 67-ї сесії ГА ООН у Нью-Йорку, оскільки жодна з них офіційно так і не прокоментувала нову катарську ініціативу. Єдиним, хто публічно висловив своє ставлення до плану введення в Сирію сил арабського стримування, став заступник керівника МЗС Кувейту Х. Джаралла, який заявив, що «його країна поважає рішення Катару про необхідність військового втручання в Сирію і з розумінням ставиться до причин його прийняття».

Одночасно з участю еміра Катару в роботі ГА ООН катарський Прем'єр-міністр шейх Х. Аль-Тані в інтерв'ю американському телеканалу CNN не був настільки категоричним у своїх прогнозах щодо подальшого розвитку подій у Сирії. За його словами, механізми мирного вирішення сирийського питання ще не вичерпані. Разом з тим, він висловився щодо необхідності створення над Сирією безпольотної зони з одночасним збільшенням обсягів гуманітарної допомоги біженцям. Шейх Х. Аль-Тані зазначив також, що здійснення подібного плану є реальним лише за прямої підтримки США. На запитання про доцільність військового втручання в Сирію катарський прем'єр відповів, що дуже сподівається на те, що США по-новому оці-

нять ситуацію в Сирії після президентських виборів, але не має на увазі зовнішнє військове втручання. Він також повністю відкинув причетність Катару до постачань зброї сирийським повстанцям, заявивши, що його країна надає Сирії лише логістичну допомогу, яка полягає у відправці гуманітарних вантажів і наданні медичних послуг населенню.

Маючи одне з найбільш презентабельних постпредств в ООН, Катар дав у приміщенні своєї місії звану вечерю від імені еміра держави, на яку були запрошені глава ПНА М. Аббас, Президент Ємену А. Мансур, глава лівійського парламенту М. Мегреф, Віцепрезидент Іраку Дж. Кусай, ліванський Прем'єр-міністр Н. Мікаті, а також Президент Коморських Островів І. Дуанін. «Географія» запрошених демонструє високу вибірковість Катару в питанні визначення своєрідного «кола наближених», одночасно даючи зрозуміти, що Доха намагається контролювати всі політичні процеси арабського світу. Варто прокоментувати лише присутність на вечері Президента Коморських Островів – країни, яка на перший погляд, випадає зі згаданого списку держав, що наразі переживають вельми непрості часи. Відомо, що у 2012 р. Катар прийняв рішення про виділення Коморам 13,7 млн. дол. для розвитку інфраструктури островів протягом наступних 5 років. Перед цим у 2010 р. у Доі було проведено міжнародну конференцію з надання допомоги Коморським Островам, на якій вдалося зібрати 540 млн. дол. для поліпшення складної гумані-

тарної ситуації, що склалася в цій острівній мусульманській державі. У ЗМІ говорять також про те, що катарський емір має хороші особисті контакти з коморським президентом, у якого він регулярно проводить частину вільного від державної роботи часу. Здійснивши короткий офіційний візит до Мороні у 2010 р., шейх Х. Аль-Тані перед відльотом оголосив про виділення коштів з катарського бюджету для виплати зарплат коморським державним службовцям, які не отримували її понад 9 місяців поспіль.

Основні елементи виступу глави саудівської делегації, заступника Міністра закордонних справ, сина нинішнього монарха, прин-

ца А. Аль-Сауда, зводилися до традиційного засудження окупаційно-поселенської політики Ізраїлю на палестинських територіях, підтримки права сирийського народу на самовизначення, а також будь-яких спроб паплюження світових релігій. Саудівський емісар висловив солідарність і підтримку Королівства позиції палестинського керівництва в його прагненні отримати членство в ООН. Говорячи про ситуацію в Сирії, А. Аль-Сауд зазначив, що криза стає все більш заплуता-

ною, тоді як кількість жертв серед мирного населення невинно зростає. Глава саудівської делегації піддав критиці пасивність світового співтовариства в сирийському питанні, охарактеризувавши його як небезпечний виклик безпеці всього близькосхідного регіону. Саудівська делегація закликала також учасників 67-ї сесії ГА ООН з усією серйозністю поставитися до прийняття на міжнародному рівні відповідних законів, які застосовували б глум над світовими релігіями та віряними. А. Аль-Сауд укотре підтвердив солідарність своєї держави з ОАЕ, які обстоюють право на суверенітет над трьома окупованими Іраном у 1971 р. островами: Малий і Великий Томб і Абу Муса в Перській затоці.

Виступаючи на загальних дебатах 29 вересня ц.р. перед учасниками Генасамблеї ООН, еміратський Міністр за-

кордонних справ шейх А. Аль-Нагаян розкритикував неконструктивну позицію Ірану щодо трьох окупованих островів у Перській затоці, укотре закликавши Тегеран прислухатися до «гласу розуму», що, за його словами, сприятиме зміцненню духу дружби та добросусідства між двома країнами. Ко-

ментуючи події в Сирії, шейх А. Аль-Нагаян висловив переконання в тому, що сирійський режим уже давно «втратив легітимність», і закликав усі країни докласти максимальних зусиль для забезпечення мирного переходу влади в цій країні. Шейх також засудив окупацію Ізраїлем палестинських, сирійських і ліванських територій, підкресливши, що врегулювання арабсько-палестинського конфлікту є ключем до встановлення миру та стабільності на всьому Близькому Сході. Стосовно іранського ядерного досьє, еміратський дипломат заявив, що з 2009 р. його країна розпочала практичну реалізацію проекту з розвитку власної ядерної програми, яка повинна стати показовим прикладом для Ірану, що не має бажання, на відміну від ОАЕ, відкрито та прозоро взаємодіяти з МАГАТЕ. У виступі еміратського міністра прозвучали також поздоровлення на адресу новообраного Президента Сомалі Х.Ш. Махмуда, який прийшов до влади як компромісна фігура після проведення широкого суспільного діалогу та внесення змін до конституції країни. Варто зазначити, що на церемонії інавгурації Х.Ш. Махмуда був присутній Держміністр закордонних справ Катару Х. Аль-Аттія, що підтверджує високий інтерес країн РСАДПЗ та Катару, зокрема, подальшої долі цієї африканської держави, яка має велике стратегічне значення для безпеки судноплавства в районі Африканського рогу.

Важливим елементом виступу А. Аль-Нагаяна став заклик Еміратів до країн-учасниць 67-ї сесії

ГА ООН підтримати заяву ОАЕ на право проведення всесвітньої торгової виставки «ЕКСПО-2020», яка, у разі перемоги цієї країни, стане першою подібною виставкою на території Близького Сходу.

Бахрейнська дипломатія також виявила свою активність у ході цієї сесії ООН, підтвердженням чому стала участь глави делегації Королівства, Міністра закордонних справ шейха Х. Аль-Халіфі в ро-

боті низки засідань, що проходили на полях Генасамблеї ООН. Одним із найбільш важливих заходів у цьому відношенні стала Нарада високого рівня з питань верховенства права, на якій глава бахрейнської дипломатії закликав усі країни поважати суверенітет і територіальну цілісність інших держав, дотримуватися універсальних принципів демократії, захисту прав людини, висловивши надію, що ООН вдасться затвердити нові механізми гарантування суверенітету її членів. У своєму виступі з трибуни ГА ООН шейх Х. Аль-Халіфа дав високу оцінку діям бахрейнської влади, яка, за його словами, незважаючи на складну ситуацію в країні, змогла задовольнити вимоги опозиції, підтвердивши тим самим своє прагнення відновити мир і стабільність у Королівстві. Він також був єдиним із пред-

ставників країн РСАДПЗ, хто відзначив у своїй офіційній промові важливість запропонованого королем Саудівської Аравії А. Аль-Саудом плану переходу монархій Затоки від етапу інтеграції до етапу створення єдиної держави. Водночас Х. Аль-Халіфа засудив «деструктивні дії Ірану», «...який відмовляється про-

стягнути свою руку у відповідь арабським країнам Затоки для вирішення спірних питань у мирний спосіб». Поряд із традиційним засудженням дій ізраїльської влади в Палестині, жорсткості сирійського режиму щодо власного народу, а також висловленням підтримки еміратському урядові в його боротьбі за право суверенітету над захопленими Іраном островами, бахрейнський дипломат підкреслив, що на ООН покладається повна моральна відповідальність за збереження життя і здоров'я біженців, а також цивільних осіб, які перебувають у зонах бойових дій. Відносно новим меседжем, який вирізняє виступ бахрейнської делегації від решти учасників із країн РСАДПЗ, стала заява про беззастережну підтримку Бахрейнської позиції Марокко в питанні визначення територіальної належності Західної Сахари, з посиланням на відповідні резолюції ООН.

Традиційно стриманим був виступ глави оманської дипломатії Ю.А. бін

Абдулли, у якому здебільшого йшлося про глобальні соціально-гуманітарні проблеми. Окрему увагу оманський міністр приділив проблемам продовольчої безпеки, запропонувавши вивчити питання щодо створення глобальної системи продовольчого резерву. Центри із запасами продовольства, на переконання Ю.А. бін Абдулли, повинні розміщатися на різних континентах, а поповнюватися – за допомогою спеціального міжнародного фонду, який має бути заснований для цієї мети. Говорячи про сирійське питання, глава зовнішньополітичного відомства Оману заявив, що принципи та рекомендації, викладені в Женевському комюніке «Групи дій», можуть бути основою для вирішення внутрішньосирійської кризи. Водночас, Ю.А. бін Абдулла підтримав Голову ПНА М. Аббаса щодо надання Палестині статусу «держави-нечлена ООН».

Загалом, 67-а сесія ГА ООН ознаменувалася для країн «аравійської шістки» проведенням низки важливих зустрічей і нарад багатостороннього формату. Так, 25 вересня ц.р. у штабквартирі РСАДПЗ у Нью-Йорку відбулася нарада міністрів закордонних справ арабських країн Пер-

ської затоки, на якій також був присутній Генеральний секретар цієї регіональної організації бахреїнець А. Аль-Зайяні. На думку спостерігачів, захід був проведений, в основному, з метою узгодження позицій країн РСАДПЗ щодо низки важливих проблем регіонального та міжнародного характеру, у т.ч. стосовно сирійського питання.

У той же день уперше за всю історію арабсько-німецьких відносин на полях Генеральної Асамблеї ООН відбулася нарада глав зовнішньополітичних відомств країн РСАДПЗ з їхнім німецьким колегою Г. Вестервелле, на якій учасники детально обговорили різні аспекти взаємодії, пов'язані з активізацією торговельно-економічного співробітництва, а також ситуацію в Сирії, Ємені, іранську ядерну програму, близькосхідне мирне врегулювання тощо.

У Нью-Йорку 1 жовтня ц.р. відбулося друге Міністерське засідання «Форуму стратегічної співпраці» між країнами РСАДПЗ і США. Американську сторону в його роботі представляла Держсекретар США Х. Клінтон. Слід зазначити, що Форум був створений 31 березня 2012 р. з метою зміцнення взаємо-

дії між РСАДПЗ і США у політичній, економічній, військово-технічній сферах, а також у галузі безпеки. Декларація, опублікована після завершення його роботи, містила низку важливих аспектів, що відображають спільність підходів усіх країн-учасниць до ключових проблемних питань міжнародного життя. Одним із таких положень стало офіційне засудження як країнами РСАДПЗ, так і США антиісламського фільму «Невинність мусульман». Другим важливим елементом фінального документа стало колективне засудження втручання Ірану у внутрішні справи арабських країн Затоки. З метою недопущення подальшого збільшення впливу Ірану на політику «аравійської шістки» досягнуто домовленість про створення в рамках Форуму спеціального Комітету з питань безпеки, завданням якого буде здійснення координаційної діяльності з метою активізації боротьби з тероризмом, захисту морських і сухопутних кордонів країн Аравійського півострова тощо.

Між країнами РСАДПЗ і США 25 вересня ц.р. було

підписано рамкову угоду про співпрацю в торговельно-економічній та інвестиційній сферах, що також є важливим елементом, який спрощує взаємодію між сторонами. Паралельно з цим, аравійські міністри разом із Х. Клінтон заявили про твердий намір продовжити співпрацю з розміщення американських систем ПРО на території Аравійського півострова. Учасники зустрічі висловили готовність діяти спільно з метою надання необхідної підтримки Ємену та Єгипту для подолання тимчасових фінансових труднощів, спричинених тривалими кризовими явищами в цих країнах у зв'язку з подіями «Аравійської весни».

Таким чином, триваюча на Близькому Сході політична «турбулентність» змушує керівництво арабських країн Затоки використовувати будь-який зручний привід для того, щоб укотре сісти за стіл переговорів і «звірити годинники» щодо основних проблемних питань регіону БСПА. Не стала винят-

ком і 67-а сесія Генасамблеї ООН, використана країнами РСАДПЗ як платформа для обговорення низки актуальних питань міжнародного та регіонального характеру і, насамперед, ситуації в Сирії. Близькість позицій країн Затоки стосовно більшості проблемних питань свідчить про їхню готовність стояти на тій же стороні «барикад» у разі виникнення прямого протистояння з Іраном, незважаючи на усвідомлювану ними катастрофічність наслідків подібного сценарію для економічних інтересів РСАДПЗ.

Зростаюче напруження довкола Перської затоки з кожним днем робить більш логічним пошук підходів до країн цього регіону не в індивідуальному порядку, а через секретаріат РСАДПЗ, який усе частіше стає своєрідними воротами як для виходу на ринки країн Затоки, так і для координації політичної лінії взаємодії з країнами «аравійської шістки».

Жовтень 2012 р.

«Альмінська справа-2012»: на згадку про минуле – в ім'я майбутнього

У П'ятому Міжнародному військово-історичному фестивалі «Альмінська справа-2012» взяли участь військово-історичні клуби України, Білорусі, Росії, Франції та Великої Британії. У рамках фестивалю поблизу села Віліно під Бахчисараєм відбулася військово-історична реконструкція одного з епізодів Кримської війни 1853-1856 рр. – Альмінської битви. Це був перший великий бій Кримської війни, який прогнала російська армія. Тим не менш, воїни не дозволили французам і англійцям сходу взяти Севастополь.

На полі бою зішлись англійські війська, французькі зуауви, російська піхота, артилерія та кінні козаки. Російська піхота була представлена Київським гренадерським, Володимирським піхотним, Мінським піхотним полками, ратниками Курського народного ополчення російської армії, Бородинськими єгерями та грецьким Балаклавським батальйоном. Гості свята могли роздивитися повну парадну форму російського солдата, яку затвердив Микола I – важкий ранець, каску та одnobортний вузький мундир. Англійська піхота – у традиційних кілтах, озброєна капсульними мушкетами моделі 1853 р., мала у своєму складі шотландських волинщиків.

– Ми намагалися максимально достовірно передати події тієї битви, керуючись архівними джерелами, не змінюючи хід історії та правдиво відображаючи події, – повідомив один із головних організаторів реконструкції, відомий колекціонер і дослідник Кримської війни Олексій Шереметьєв.

Він особисто брав участь у реконструкції в мундирі російського генерала. Шереметьєв відзначив, що реконструкція Альмінського бою стала вже тради-

ційною, а особливістю цього фестивалю назвав участь у ньому кіннотників-козаків.

Відновлення деталей битви, автентичність спорядження, мундирів та озброєння тієї епохи зробили дійство особливо видовищним. Тисячі відвідувачів ознайомилися з експозицією Михайлівської батареї, де зібрана багата експозиція за матеріалами Кримської війни 1853-1856 років.

Фестиваль відвідала французька делегація на чолі з Надзвичайним і Повноважним Послом Французької Республіки в Україні Аланом Ремі, до якої входили Перший секретар Посольства Французької Республіки в Україні Бруно Крузель, Президент історико-культурної неурядової організації «Друзі Наполеона III» – барон Жільбер Амей, Президент організації Souvenir Napoleon та Foundation Napoleon – Ален Піжар.

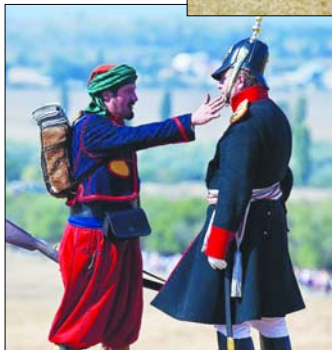
Довідка

Альмінська битва відбулася 20 вересня 1854 р. між російським військом під командуванням генерал-ад'ютанта князя Меншикова та об'єднаними силами англо-франко-турецько-сардинських військ у нижній течії річки Альма біля кримсько-татарських селищ Тарханлар, Бурлюк (сучасна назва – Віліно) та Альма-Тамак (сучасна назва – Пісчане).

Бій розпочався зранку і закінчився надвечір відходом російського війська зі своїх позицій у бік Севастополя. На полі бою залишилася велика кількість убитих і поранених. Втрати російської армії становили близько 5,5 тис. осіб, втрати союзників – близько 4,5 тисяч.

Инф. «З.С.»

Фото Віктора Куценка

У Києво-Печерському заповіднику працює унікальна виставка, присвячена 200-літтю війни 1812 року

У Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику відбулись урочистості з нагоди відкриття унікальної виставки «Україна у війні 1812 року», присвяченої подіям 200-літньої давнини. Проект реалізовано Музеєм Шереметьєвих у тісній співпраці з Києво-Печерським заповідником та за участі Центрального державного історичного архіву м. Києва, Національного музею історії України, Молодіжної громадської організації «Київський клуб «Червона зірка», громадської організації «Департамент військово-культурної антропології».

«Ми всі стежили за тим, як Росія відзначала річницю Бородинської битви, – зазначив під час відкриття виставки Прем'єр-міністр України Микола Азаров. – Просимо передати російським друзям, колегам, що ця дата в Україні також відзначилася поряд з іншими знаковими подіями».

На урочистій церемонії були присутні Міністр культури України Михайло Кулиняк, Міністр внутрішніх справ України Віталій Захарченко, Міністр освіти і науки, молоді та спорту України Дмитро Табачник, інші почесні гості.

Глава Федерального агентства у справах СНД, співвітчизників, які проживають за кордоном, та з питань міжнародного гуманітарного співробітництва РФ Костянтин Косачев нагородив Олексія Шереметьєва почесним знаком Росспівробітництва «За дружбу та співробітництво».

Перед відкриттям виставки на кладовищі Різдвобогородицького бастиону (територія Дальніх печер) відбулася заупокійна літія та урочисте покладання вінків на могили учасників війни 1812 року: російського коменданта Парижа генерал-фельдмаршала Ф.В. Остен-Сакена, ад'ютанта М.І. Кутузова, учасника славетної «Битви народів» під Лейпцигом генерала від інфантерії П.С. Кайсарова, генерала від інфантерії А.І. Красовського.

В експозиції представлено унікальні раритети Музею

Шереметьєвих – зразки холодної зброї, гармат, військового обмундирування, предметів спорядження, амуніції; нагороди, які репрезентують армії-учасниці наполеонівських війн; серія копій портретів учасників війни з обох сторін; колекція порцелянового посуду із зображенням гербів учасників війни; особисті печатки видатних осіб. Серед унікальних експонатів – серія порцелянових статуєток генералів і маршалів Франції на чолі з імператором Наполеоном, а також копія посмертної маски Наполеона.

Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник презентував широкому колу відвідувачів оригінальні портрети учасників війни 1812 року з російської та французької сторін; гравюри XIX ст. із зображенням відомих історичних осіб; оригінали друкованих указів і маніфестів Олександра I щодо загрози вторгнення Наполеона та про перемогу над ним, а також предмети побуту кінця XVIII – початку XIX ст.: одяг, віяла, колекцію табакерок, люльку, монети, медалі тощо.

Національний музей історії України люб'язно надав для експозиції шинель і головний убір російського імператора Олександра I, а Центральный історичний архів України в м. Києві – архівні документи.

Інф. «З.С.»

Книжкова полиця 2012 від ГДПУ

Є сфери державного життя, які за своєю специфікою не мають широкого відображення в засобах масової інформації. От, скажімо, дипломатія. У минулому це була фактично закрита тема. Та й після здобуття незалежності тривалий час ми знали про міжнародну діяльність хіба що на рівні сухого офіціозу. Однак, у перші роки нового тисячоліття в цій сфері помітні зрушення, про які варто знати нинішньому читачеві.

Усе почалося ще тоді, коли історичний і літературний журнал «Пам'ять століть» активно став освоювати складну й не всім доступну зовнішньополітичну тематику. Це помітили в дипломатичних колах, і невдовзі до видання авторитетного часопису долучилося Міністерство закордонних справ України. А відтак науковий щоріч-

ник «Україна дипломатична» зміцнив свій статус.

Можна впевнено сказати, що всі 12 томів фундаментального щорічника є, по суті, своєрідною дипломатичною енциклопедією нашої молодшої держави. Реалізація цього вагомого видавничого проекту стала можливою завдяки об'єднаним зусиллям засновників щорічника – Міністерства закордонних справ України, Дипломатичної академії, Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв та історичного клубу «Планета». До того ж, творцями цього незвичайного часопису є відомі діячі науки та культури. А їхньою надійною опорою й видавцем є справжній ентузіаст, генеральний директор Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв Павло Кривонос.

На сьогодні спільне дітище ініціаторів стало настільки незамінним, що вже довелося шукати нові форми освоєння нагромадженого матеріалу. Так з'явилася ідея заснувати «Бібліотеку наукового щорічника «Україна дипломатична». Один за одним вийшли яскраво ілюстровані біографічні есе «Постпред України Іван Грищенко» та «Людина планети». Авторами обох книжок є наші колеги – заслужений журналіст України, кандидат історичних наук, головний редактор журналу «Пам'ять століть» Анатолій Денисенко та член НСПУ, заслужений діяч мистецтв Укра-

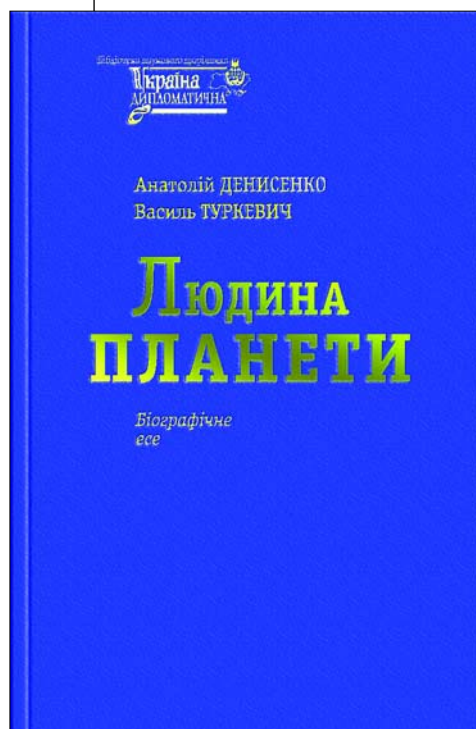
їни Василь Туркевич. Ці видання сприймаються як міцний сплав історії та слова, як нерозривна єдність публіцистики й науки.

У популярній формі розповідають автори про складний шлях одного з першопрохідців, журналіста й дипломата 50-60 рр. Івана Грищенка. Цікаво, що починав він як завідувач відділу міжнародного життя в газеті «Молодь України», а згодом – редактор відділу суспільно-політичних новин республіканського радіо. Набутий досвід журналіста добре прислужився молодому дипломатові, якому випало брати участь у закладанні підвалин української зовнішньополітичної служби. Це були непрості часи для радника представництва СРСР, повноважного представника УРСР при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві. Доводилося з ризиком не тільки для кар'єри делікатно знайомити людей із тисячолітньою історією народу, що зазнав чи не найбільших утрат за роки Другої світової війни. І лише залізна витримка та фронтний гарт кавалера медалі «За відвагу» допомагали Іванові Грищенку виживати в неймовірних умовах тотального політичного контролю.

Зворушує у книжці епізод, коли в 1992 р. засновник дипломатичної династії Грищенків після призначення його сина Костянтина на керівну посаду в Міністерстві закордонних справ України добровільно пішов у відставку й не без

гордості сказав: «Наша, Грищенківська присутність залишається...»

Доля відвела Іванові Грищенку лише кілька років життя в незалежній Україні. І якщо постать ветерана-дипломата певною мірою стала відкриттям для читачів, то ім'я героя другої книжки всім добре відоме. Це Геннадій Удовенко. На зламі епох йому пощастило бути ключовим гравцем світової політики, одним із будівничих дипломатичного корпусу нашої суверенної держави. Тож і назва біографічного есе про Удовенка звучить символічно: «Людина планети». Автори зуміли знайти довірливу тональність оповіді, всебічно і, головне, професійно показали діяльність чудового українського дипломата, який після титанічних зусиль іменитого попередника Анатолія Зленка робив усе можливе для закріплення досягнутих результатів у зовнішній політиці Української держави. Є у книзі чимало цікавих, а то й курйозних фактів, які раніше не підлягали розголошенню. Ось хоча б випадок часів перебудови, коли для зустрічі в аеропорту делегації Хорватії несподівано приїхав секретар компартійного ЦК Олександр Капто й роздратовано запитав, чому вивішено тільки прапори УРСР і Хорватії, чому немає прапора СРСР?.. Або ж процедура заміни прапора УРСР на український національний прапор у залі засідань Генеральної асамблеї ООН. Показово, що виготовляли полотнище (за всіма міжнародними стандартами)

представники української діаспори на американському континенті. Саме в таких ситуаціях досвідчений і винахідливий Геннадій Удовенко виявляв себе професіоналом високого класу. Як міністр, дипломат він був толерантним і виваженим, але завжди принципово обстоював інтереси рідної держави. Наразі редакція підготувала переклад цього видання англійською мовою. Книга «A man of the planet» вийде друком у листопаді 2012 р., бо й справді, Геннадій Йосипович – людина, яку знає світ, тому представники української діаспори, студенти закордонних дипломатичних академій повинні мати змогу детальніше ознайомитися з життєвим, професійним шляхом визначного дипломата, політика та патріота України.

Перші ластівки віщують весну оновлення на видавничому полі української дипломатії. Сучасний читач прагне більше знати про людей, які виборювали наше право на повен голос говорити з іншими народами, самовіддано утверджували авторитет України на планеті. І хочеться вірити, що «Бібліотека наукового щорічника «Україна дипломатична» матиме довге життя, що в ній постануть перед нами такі яскраві особистості, як: Лука Паламарчук, Володимир Мартиненко, Анатолій Зленко, Борис Тарасюк, Володимир Огризко... Гартовані віт-

рами світу, вони присвятили своє життя благородній і прекрасній професії зв'язкових усього людства.

До 20-річчя заснування Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв, що відзначалося у квітні цього року, «Бібліотека наукового щорічника «Україна дипломатична» поповнилася ще одним ґрунтовним виданням «Пізнаємо Україну», яке відкриває широку панораму зовнішньополітичних зв'язків України. Цей грандіозний видавничий проект оперативно здійснили Павло Кривонос, Анатолій Денисенко та Василь Туркевич. А написали книжку знані дипломати, науковці та публіцисти Борис Гуменюк, Володимир Денисенко, Олексій Кийков, Василь Туркевич. У ній науково виважено та водночас досить популярно показано історичні ви-токи української дипломатії, визначальну роль у її становленні славної нашої

столиці, золотого міста дипломатів. Автори пропонують нам здійснити своєрідну віртуальну подорож Україною, дають змогу побачити її в повній красі та величі очима повноважних представників інших держав.

Професійно та переконливо висвітлено у виданні багатогранну повсякденну роботу Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представ-

ництв, яка за роки свого існування стала потужним виробничим підприємством із добре налагодженою системою ділових, економічних, гуманітарних зв'язків з іноземними представництвами, тісного співробітництва з ними. Життя дипломатів постає перед читачами у робочих буднях, на святах і навіть спортивних змаганнях.

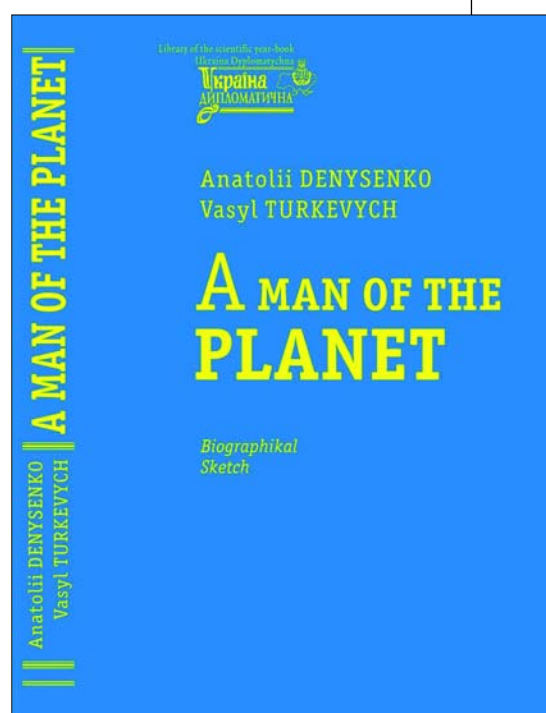
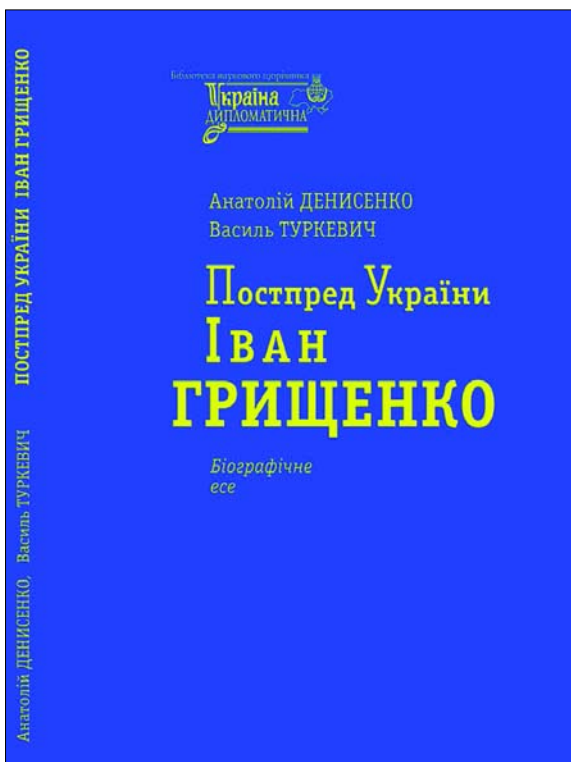
Як і в попередніх виданнях, на сторінках цієї книжки вміщено копії важливих документів, рідкісні фотоілюстрації, значний за обсягом і насиченістю бібліографічний матеріал. І якщо вже говорити образно, то вагома науково-пізнавальна праця колективу авторів та видавців є провісницею дипломатичної співдружності в сучасному глоба-

лізованому світі.

У свій ювілейний рік ГДІП видала спеціальне число часопису «Пам'ять століть», а також створила фільм, які презентувала дипломатичному корпусу, акредитованому в Україні, у готельно-ресторанному комплексі «Шкіпер» у Ворзелі на Київщині. Організатори свята не випадково обрали це мальовниче місце на березі озера. Відкривати Україну дипломатам стало гарною традицією ГДІПу.

Двадцять років – це «лише юність», але разом з тим – вагомий період становлення та розвитку організації, яку знають далеко за межами нашої держави як авторитетного суб'єкта дипломатичної діяльності, як видавця, що збагачує наукову та літературну спадщину не лише України, а й світу.

Петро ПЕРЕБИЙНІС,
лауреат Національної премії України
імені Тараса Шевченка

Українсько-китайській співдружності – 20 років

Легше запалити маленьку свічку, ніж клясти темряву
Конфуцій

У концертній залі ім. Станіслава Людкевича Львівської обласної філармонії 1 жовтня цього року відбулося святкування 20-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між Китайською Народною Республікою та Україною і Дня Незалежності Китаю

До цього дня організатори свята – Міжнародна громадська організація «Культурно-дослідницький центр України та Китаю» «兰华» «Ланьхва» – на чолі з Головою правління Юрієм Котиком готувалися цілий рік. Відбулося багато мистецько-культурних подій, які дали змогу глибше пізнати історію та досягнення обох країн, знайти те, що об'єднує два народи на рівні людських переживань та емоцій.

Усе розпочиналося з яскравого та гамірного святкування Міжнародного фестивалю «Китайський новий рік в Україні» (Чунь цзе – за місячним календарем) 21 січня 2012 року. Вулицями Львова рухалася святкова кавалькада, озвучувана огромом вибухів петард і феєрверків, над радісними львів'янами та гостями міста неквапливо пропливали традиційні танцюючі китайські дракони на відігнання злих духів, а всіх присутніх пригощали національними китайськими пельменями з фаршем та пекінською капустою.

Святкування Міжнародного фестивалю «Китайський новий рік в Україні»

Мер Львова Андрій Садовий вітає голову правління Міжнародної громадської організації «Культурно-дослідницький центр України та Китаю «Ланьхва» Юрія Котика

Зустріч львів'ян із видатним митцем КНР Ляо Сонтао

Так, ознайомившись із діяльністю «Культурно-дослідницького центру України та Китаю «Ланьхва», українці все більш зацікавлені відвідувати наступні заходи – зустріч із видатним мит-

цем Ляо Сонтао, презентацію книги про найкрасивіші місця та найцікавіші традиції Піднебесної «Маленькі подорожі великим Китаєм» письменниці Вікторії Пономарьової, виставки робіт шанхайських жінок-художниць «Прекрасне мистецтво» тощо.

Кульмінацією всіх мистецько-культурних заходів стало власне святкування Дня Незалежності Китаю.

На урочисте зібрання прибуло надзвичайно багато громадян КНР, які працюють і навчаються в Україні, гостей із Піднебесної, представників обласної та міської української державної влади.

У фойє філармонії гостей зустрічав традиційний китайський дракон, а святкове убранство зали з національними мотивами обох країн обіцяло цікавий і пізнавальний вечір.

Виконанням національних гімнів України та Китаю розпочалася урочиста академія, яка попри офіціоз, за словами аташе з питань економіки та торгівлі Посольства КНР Цзінь Сяолуна, відбувалася «в теплій родинній атмосфері любові, взаємоповаги та порозуміння». І це було не випадково, оскільки саме напередодні, 30 вересня, китайський народ святкує День Середини осені, у котрий, за національним звичаєм, усі члени сім'ї збираються разом, як українці на Різдво чи Великдень.

Тому, за задумом організаторів і режисера свята, саме людські теплі та дружні почуття мали стати пульсаром усього дійства.

Лунали привітання від Львівського міського голови Андрія Садового, Голови правління Міжнародної громад-

Презентація книги «Маленькі подорожі великим Китаєм» письменниці Вікторії Пономарьової

Виконавиці з КНР: Ван Ї, Янь Мейцзяо, Жень Цзяці

ської організації «Культурно-дослідницький центр України та Китаю «Ланьхва» Юрія Котика, співорганізатора свята начальника управління культури Львівської облдержадміністрації, заслуженого діяча мистецтв України, народного артиста України, засновника та мистецького керівника Академічного камерного оркестру «Віртуози Львова» Сергія Бурка.

Саме з музичного вітання згаданого оркестру розпочалася концертна програма. Слід зазначити, що до цього дня «Віртуози Львова» (керівник-концертмейстер – заслужений артист України Володимир Дуда, диригент – випускниця ЛНМА ім. М. Лисенка, клас народного артиста України Сергія Бурка, Ірина Вакуліна) підготували насичений і багатогранний репертуар, що охоплював твори композиторів від В.А. Моцарта до сучасника, Героя України Мирослава Скорика. Також, як особливе музичне привітання прозвучав ноктюрн і танець із триптиху композитора Zhu Jian'er.

Шквалом оплесків і справжнім квітковим дощем зустрічала захоплена публіка своїх співвітчизниць. У ході святкового концерту лунала українська музика у виконанні китайських співачок Ван Ї, (концертмейстер дипломант всеукраїнських і міжнародних конкурсів Мар'яна Самотос), Янь Мейцзяо, (концертмейстер дипломант всеукраїнських і міжнародних конкурсів Тетяна Гриськова) і цимбалістки Жень Цзяці, лауреата І премії міжнародного конкурсу ім. Анатолія Онуфрієнка, (концертмейстер дипломант всеукраїнських і міжнародних конкурсів Вікторія Парова).

Не з меншим ентузіазмом зал вітав і своїх давніх музичних приятелів – професійних співаків, лауреатів міжнародних конкурсів і фестивалів Квартет Tenors BEL'CANTO (Василь Понайда – соліст Львівської обласної філармонії, тенор; Роман Трохимук – соліст Львівського національного театру опери та балету, володар гран-прі конкур-

Академічний камерний оркестр «Віртуози Львова»

Квартет Tenors BEL'CANTO

Співає чоловічий вокальний октет «Орфей»

су ім. С. Крушельницької, тенор; Тарас Глова – студент Національної музичної академії ім. М. Лисенка (м. Львів), тенор; Роман Антонюк – соліст Державної чоловічої капели ім. Л. Ревуцького (м. Київ), баритон), які подарували перлини світової та української вокальної класики. Знамениту італійську пісню «O, sole mio» китайською мовою разом із артистами співав чи не увесь зал.

Цікавим було й те, що в плінні концертного дійства глядачі змогли перегорнути сторінки історії українсько-

китайських відносин і дізнатися про те, що навіть поза політичними зусиллями наші народи спілкувалися вже не першу сотню літ. Як відомо, на початку XX ст. довкола китайського міста Харбіна починає розвиватися українське життя на Далекому Сході. Тут було засновано Український клуб, Український національний дім, діяли школа та церква, створено консульство Української народної республіки, очолюване вихідцем із Полтавської губернії Петром Твардовським, а до кінця

1920-х у Харбіні проживало вже близько 40 тисяч українців. Про все це й багато іншого в супроводі спеціально підібраних музичних і документальних відеорядів на екрані, у своєму слові розповіли ведучі концерту – українською мовою громадянин КНР, випускник ЛНУ ім. І. Франка Чжан Лун та режисер і сценарист, водночас ведуча, кандидат мистецтвознавства, керівник мистецького об'єднання «Світ мрій» Оксана Король. Завдяки їм глядачі дізналися про чи не єдиного перекладача поезій Т.Г. Шевченка з оригіналу, фахівця зі слов'янських літератур, перекладача, літературного критика професора Ге Баоцюаня, який тривалий час був старшим науковим співробітником Інституту

Свою майстерність демонструють вихованці Академії традиційного гунфу

зарубіжної літератури Академії суспільних наук Китаю.

Символічним і доволі знаковим було те, що в День Незалежності КНР зі сцени лунали пророчі слова Шевченкового «Заповіту» саме китайською мовою в майстерному акторському виконанні Пань Дена.

Дійство тривало... Серед виступаючих важко було визначити найкращих, оскільки майже кожен номер супроводжувався зливою оплесків і вигуками «браво». Китайською мовою співав відомий Чоловічий вокальний октет «Орфей», лауреати Всеукраїнських і міжнародних конкурсів та фестивалів (Любомир Кончаківський, Роман Федорів, Вадим Сухий, Семен Пігура, Петро Петрик, заслужений артист України Андрій Хавунка, Петро Кукуруза, Олег Садецький).

Також, у виконанні лауреата Першої премії фестивалю «Червона рута-2001», соліста ансамблю «Ватра», заслуженого артиста естрадного мистецтва України Володимира Пителі двома мовами прозвучала пісня, що розчулила всіх глядачів, про емігрантів автора-директора інституції Культури і Мистецтва провінції Дзяньсу Чао

Співає китайською мовою заслужений артист естрадного мистецтва України Володимир Питель

Дай Дзена. Як зазначили ведучі, «саме в плані ностальгії за рідним краєм, ми як ніхто можемо зрозуміти один одного, адже глибокі людські переживання та почуття не мають національності».

Неможливо було не захопитися гармонією та міццю спортивних тіл вихованців Академії традиційного гунфу у Львові. Разом із учнями різного віку, від шести до шістдесяти років, виступав керівник – шифу Пляскін Микола Сергійович, президент «Академії традиційного гунфу», голова інструкторської ради Академії традиційного гунфу, член «Асоціації по дослідженню уданських бойових мистецтв у горах Удан» (КНР), дворазовий переможець Шаолінського турніру з традиційного ушу в м. Чженьчжоу (КНР) у розділах «Тайцзіцюань» і «Традиційна

зброя». Микола Пляскін є носієм традиції тайцзіцюань стилю чень у 20-му поколінні, носієм традиції Удан Сань Фен пай 16-го покоління, учнем даоського майстра Юань Сюгана у горах Уданшань (Китай), володарем кубка Тьен Сючєня на Пекінському турнірі 2012 року.

Справжньою родзинкою свята став барвистий і запальний виступ вихованців Зразкового ансамблю народного танцю «Роси світанку» (засновник, художній керівник і балетмейстер колективу Юрій Бугрин). Захопленню глядачів не було меж, коли після іскрометних українських танців ансамбль так само вправно витанцював в українських костюмах під найпопулярнішу китайську пісню «Вітер націй», котра вважається неофіційним естрадним китайським Гімном.

Глядачі аплодували стоячи, квіти сипались на учасників концерту, і ще довго ніхто не хотів залишати святкової зали, але з вулиці кликало ще одне дійство – великий святковий феєрверк.

Підбиваючи підсумок проведеної роботи українських і китайських колег із Міжнародної громадської організації «Культурно-дослідницький центр України та Ки-

Танцюють учасники Зразкового ансамблю народного танцю «Роси світанку». «Вітер націй»

таю «Ланьхва», у значенні слова якої є об'єднання ієрогліфів Китаю та України, а саме, слово, співзвучне з квіткою орхідеї, хочеться порівняти мистецько-культурні українсько-китайські відносини на сьогодні з цією тендітною та водночас сильною квіткою. Догляд потребує багато сил та енергії, проте за вкладену турботу і працю орхідея віддячить розкішними квітами та незрівнянним ароматом. Тому, коли є любов до свого народу і бажання досліджувати інші, розширювати горизонти своєї свідомості, залишаючись гідним представником своєї нації та привносити кращі здобутки світу, людиною керуватиме тільки любов і пізнання, що неодмінно завжди скеровуватиме подальшу працю в правильному, шляхетному та мирному руслі, наслідуючи мудрість Конфуція: «Учитися і, коли прийде час, прикладати засвоєне до справи – хіба це не прекрасно! Розмовляти з тими, хто приїхав здалеку, – хіба це не радісно! Не бути гідно оціненим світом і не таїти образу – хіба це не піднесено!»

Інф. «З.С»